

LETNIK 49 · ŠTEVILKA 131 · DECEMBER 2023

Vaščan

GLASILO KRAJEVNE SKUPNOSTI POLJANE

Gradnja novega kulturnega središča v Poljanah (Foto: Jaka Šubic)

Prišla, opozorila nase – tako ali drugače – in odšla

V prostoru nekoč visoškega hleva, ki se je 3. avgusta zvečer naglo polnil, se je obetal zanimanja vreden dogodek. »V vsej svoji častitljivi zgodovini ta ‚štala‘ še ni štela toliko glav,« se je tik pred pričetkom kulturnega programa domislil vseh domislic poln Strojkarjev Janez in zopet smo bušknil v smeh. Dovtipna misel se je zdela podobna tistim iz Torkarjevega *Raubarskega cesarja*, ki smo se jim igralci v zaodrju nenadzorovano smejali, ker smo nekatere izmed njih ta večer nameravali predstaviti tudi občinstvu. Vse je kazalo, da bo na moč prešerno in morda bi pri tem tudi vztrajalo, če bi vzdušja kmalu ob začetku ne skrala nenapovedana gostja.

Vstopila je pri stranskih, zaprtih vratih, pritajeno, kot nepovabljen ali kot obiskovalka, ki je na prireditve malo zamudila, najprej kot vodna vrstica, nato pa se je razlezla v živo mastno liso, rasla in nenadzorovano zavzemala talno površino visoškega hleva. V diskretnost zavita zadnjih vrst občinstva sploh ni vznemirjala. Stoječi ob stranskih vratih pa smo ji vljudno odstopali svoj prostor, takoj ko se je približala. Pritlehno gibanje se je potem usmerilo na prizorišče, kjer so v predprogramu večera – preden smo bili na vrsti igralci – nastopala v poletni obutvi tam stoječa dekleta, ki pa se zaradi mokre spremembe niso vznemirjala, a verjetno zato, da zaradi vsiljive gostje njihov glasbeni nastop ne bi postal zgolj spremljalni del njenega programa.

Slikovitost te podobe, v katero smo se zamaknili, je ena tistih, ki nikoli zares ne izgine, pa čeprav se v našem primeru ni dobro ločilo, kaj je zares bila – resnica ali čudna blodnja. Bilo je, kakor bi se znašli v neotipljivem prehodu na poti iz jutranjega sna. Klinec Andrej, eden od igralcev, ki je z nami molče čakal na svoj nastop, je naposled šepetaje, a groteskno izjavil: »Naj spremenim svoj tekst? Namesto ‚Blegaš naj se nate zvrne‘ bi bilo razmeram primernejše ‚Soura naj te zalije‘.«

Kasneje ko sem o tem dogodku razmišljala, se mi je zdelo, da se je morda prav na Visokem spletlo netivo hude jeze, ki se je tisti večer nabirala v težkih oblakih nizkega neba. Oblila me je zona ob slutnji na prekletstvo Visokega, o katerem mi je pravil stari ata, pisal pa Tavčar in ki morda še vedno ne počiva. Bila sem jezna sama nase, da smo pretekli dan prav na Visokem tako z lahkoto izgovarjali tisto Tavčarjevo poved, na katero drugi dan nihče od nas niti pomisliti ni več upal.

Eh, vraževerje, sem za hip odgnala črno misel in se išoč trdnega oprimka s pomočjo spleta raje zatekla v cenjeno (svojo) zna-

Foto: Anton Debeljak

nost. Hotela sem vedeti, kdo je ta, ki je zvečer tako nedolžno prišla, proti jutru naslednjega dne pa tako močno lomastila po vsej dolini. »Poljanska Sora je reka izrazito hudourniškega značaja z izviro na meji alpskega in kraškega sveta .../ Hribovje na obeh straneh Poljanske doline je le ponekod apnenčasto, sicer pa ležijo skrilavci in peščenjaki, s katerih deževnica in snežnica izdatno in hitro odtekata ...«¹ je pisalo v globalni knjižnici. Hm, tukaj nekaj ne »štima«. Če je ta voda to, kar o njej piše, potem Sora ni čisto nič. Prazna beseda, ki je morala nekomu zgolj dopadljivo zveneti, da jo je zamenjal z izvirno besedo polnega pomena, ki pa smo ji domačini še vedno zvesti. *Soura*, njeno pravo ime, pravi, da vre, iz mnogih njenih vrečev, istočasno, ali na kratko *sovre*, in če je treba, lahko tudi tako, kot se je zgodilo s 3. na 4. avgust, da so se pred njo podirale vzpetine, ki še danes z odprto raztrganino opominjajo na njeno silo.

Ko se je naužila tu med nami strahospoštovanja, se je vrnila tja, od koder je prišla, za sabo pa pustila veliko škode, strahu, skrbi, stisk ali na kratko gorja. Zato ne bomo je psovali, hvalili pa tudi ne. A vendar nekaj dobrega ji moramo priznati, da je morda v naših glavah na bolje le premaknila nekaj malega. Zabubljene v udobje nas je huda preizkušnja uspela dvigniti iz ravnodušja, da nam je uspelo – kot se spodobi za človeka – zopet zaznati ob sebi bližnjega. Napeljala nas je tudi k razmisleku o vrednotah v sodobnem svetu, o smislu bivanja in nas opomnila, da smo le neznamen delček nečesa večjega – male skupnosti, države, narave, vesolja ... pa tudi časa, saj smo tu samo en košček časa, saj za nami v zemeljsko prihodnost stopa le ostanek minljivega našega bivanja, ki pa z novim rododom postane pomembna popotnica, nepogrešljiva dediščina, dragocena kulturna zakladnica. V tej zakladnici pa je poleg drugih dragocenih ostankov kot svetel biser tudi poljanska narečna beseda. Sam Bog vedi, od kdaj uspeva v teh krajih, kakor kakšna endemična cvetlica. Razmislek o njenem obstoju pa je letos ob pogosto izrečeni besedi *Soura*, ki je nase tako ali drugače močno opozorila, med vsemi velikimi pomembnostmi morda čisto razumljiva drobtinica. A kot drobtinica še bolj potrebna pozornosti in negovanja.

In še voščilo. *Naj leto 2024 z vami lepo ravna, da boste lahko ustvarjali, se ob tem krepili ter veselje, radost in ljubezen med ljudi delili.*

Jerneja Bonča, urednica

¹ <https://rd-sora.si/poljanska-sora-2/>.

Spoštovane krajanke in krajani!

Spet je tukaj december in z njim povezani prazniki, ki so eni najlepših praznikov v letu in predvsem najbolj družinski. Ko boste prejeli 131. številko glasila *Vaščan*, se bo zaključeval četrti adventni teden in pred nami bo sveti večer, ki je praznik Jezusovega rojstva. Stopamo pa tudi v čas, ko se rojeva novo leto, ki ga vsi pričakujemo v upanju v nekaj boljšega, drugačnega od odhajajočega.

Glasilo *Vaščan* je pravzaprav ogledalo – zapis dela naših krajan in krajanov, naših društev, občine in krajevne skupnosti v iztekajočem se letu. Tako ob koncu leta pogledamo, kaj smo naredili v preteklem obdobju.

S sredstvi iz proračuna Krajevne skupnosti smo v Poljanah na Kupšusu nadaljevali lani začeto naložbo, kjer smo pred končno pripravo ceste za asfaltiranje vgradili cevi za vso potrebno infrastrukturo, zgradili nov oporni zid in na novo asfaltirali 80 m ceste. Na Volči smo na novo utrdili in za asfaltiranje pripravili 300 m ceste v Jazbecovo grapo, prav tako smo na cesti Predmost–Žabja vas na novo utrdili in za asfaltiranje pripravili klanec – cesto v dolžini 110 m. Ko pišem te vrstice, imamo še vedno obljubo izvajalca asfalterskih del, če bo dopuščalo vreme, da še letos asfaltiramo oba odseka ceste. Za asfaltiranje je pripravljena tudi javna površina pri nekdanji stari pošti v Poljanah, vendar se bo zaradi zamenjave – vgraditve novih vodovodnih cevi in možnega poseganja povozne površine asfaltiranje izvedlo leta 2024. Asfaltiral se je tudi krajši odsek ceste Volča–Malenski Vrh in eden v Hotovlji.

Avgustovske poplave so spremenile tudi plan za leto 2024. Tako planiramo na novo utrditi, vgraditi cevi za meteorno vodo in drenažo in na novo asfaltirati približno 300 m ceste Delnice–Gabrška Gora, od hiše Delnice 15 do hiše Delnice 23, in urediti križišče za hišo Delnice 22. Del ceste za Predmost 22, 29, 36 in 37, ki so ga poplave poškodovale oziroma odnesle, ureja Občina, preostali del ceste pa Krajevna skupnost namerava z lastnimi sredstvi utrditi, sanirati del opornega zidu in asfaltirati. Če nam bodo dopuščala finančna sredstva, bomo asfaltirali tudi cesto med hišama Delnice 20 in Delnice 21.

Novoletna okrasitev Poljan (Foto: Jaka Šubic)

V naši krajevni skupnosti se nadaljujejo tudi projekti, ki so financirani iz občinskega proračuna. Zaključila se je obnova lokalne ceste Polycom–Palir v dolžini 350 m. Prav tako se nadaljuje trenutno največja naložba v občini, to je izgradnja novega kulturnega doma v Poljanah. Po katastrofalnih avgustovskih poplavah se z občinskimi sredstvi izvaja sanacija poškodovane infrastrukture in se bo nadaljevala še v letu 2024.

Januarja je potekalo slovesno odprtje z blagoslovom povsem prenovljene Hiše generacij v Gorenji vasi. Obnova stare osnovne šole v sodoben objekt za starejše občane sta Občina Gorenja vas - Poljane in Center slepih in slabovidnih Škofja Loka ob pomoči nepovratnih sredstev v dobrem letu in pol obnovila za namene dnevnega varstva starejših. Enote za dnevno varstvo so v pritličju, v zgornjih dveh nadstropjih pa je še osem dvoposteljnih sob, do katerih bodo uporabniki lahko dostopali tudi z dvigalom.

V mesecu maju je na pokopališču v Poljanah potekal slavnostni pokop – prekop okostij, ki so bila izkopana v sklopu arheoloških raziskav na arheološkem najdišču sv. Martina v Poljanah in bodo odslej počivala na pokopališču v Poljanah. Pietetni pokop je organiziral poljanski župnik gospod msgr. dr. Jože Plut. Ob tej slovesnosti je vse prisotne najprej pozdravil župan Milan Čadež, pogrebno slovesnost pa je vodil ljubljanski nadškof msgr. Stanislav Zore, ki je vsem navzočim izrazil ponos in dejal, »da ste s pietetnim dejanjem poskrbeli, da vaši predniki ne bodo izločeni iz vašega občestva«.

Med pomembne kulturno praznične dogodke, ki so se odvijali v krajevni skupnosti v letu 2023, velja omeniti osrednjo občinsko prireditev ob kulturnem prazniku, ki so jo pripravili v KD dr. Ivan Tavčar Poljane in slovesno naznanili Tavčarjevo leto 2023. Ker se v Poljanah gradi nov kulturni dom, je prireditev potekala v Sokolskem domu v Gorenji vasi. Slavnostni govornik je bil predsednik poljanskega kulturnega društva Goran Šušnjar.

Na kresni večer, 23. junija, smo se zbrali pri sveti maši za domovino, ki jo je daroval župnik Jože Plut, slovesnost smo nadaljevali v športni dvorani osnovne šole v Poljanah. Praznovanje 32. rojstnega dneva naše države Slovenije je organizirala Krajevna skupnost Poljane v sodelovanju s Kulturnim društvom Poljane in osnovno šolo. Zbrane je najprej nagovoril poslanec Žan Mahnič, slavnostni govornik pa je bil politolog, pisatelj in prvi zunanji minister samostojne Slovenije dr. Dimitrij Rupel.

Nova asfaltirana cesta v Podobenu (Foto: Anton Debeljak)

Poljane, 4. avgusta 2023 (Foto: Jerneja Bonča)

Nova asfaltirana cesta na Kupšušu v Poljanah
(Foto: Anton Debeljak)

Ob praznovanju dneva državnosti smo podelili tudi priznanja krajanom, ki so pomembno prispevali k razvoju in prepoznavnosti kraja. Priznanja so prejeli: Jaka Šubic za dolgoletno in prizadevno delo na družbenem in kulturnem področju, Miha Ribarič za strokovno in predano delo na področju alpskega smučanja in Primož Drnovšek za uspešno in strokovno delo v ŠD Poljane.

Ob praznovanju občinskega praznika 25. novembra so bila podeljena tudi občinska priznanja našim občankam in občanom. Priznanja so prejeli tudi naše krajanke in krajan, gasilke in gasilci. Bronasto priznanje so prejeli: Aleš Hren za uspeh in promocijo cestnega kolesarstva, Gasilsko poveljstvo občine za uspešno usklajevanje aktivnosti ob zadnji poplavi in KD dr. Ivan Tavčar Poljane za izvedbo kulturnih dogodkov v Tavčarjevem letu 2023. Častnim občanom se je kot prva ženska pridružila Ema Klinec, ki je naziv prejela za izjemne uspehe v ženskem skakalnem športu. Vsem prejemnikom priznanj in častni občanki še enkrat iskreno čestitamo.

Avgustovske poplave so prizadele celotno Poljansko dolino. Močno prizadeta je bila tudi naša občina, kjer so voda in plazovi ogrozili hiše in gospodarske objekte. Poškodovane je bilo veliko javne infrastrukture, lahko rečemo, da v občini tako katastrofalnih poplav tudi starejši občani ne pomnijo. Zahvaljujemo se vsem gasilkam in gasilcem, krajanke in krajanom in vsem izvajalcem del, ki ste se odzvali in prihite-li pomagat našim krajanom.

Na pobudo Občine Gorenja vas - Poljane je Ministrstvo za kulturo ob stoti obletnici smrti Ivana Tavčarja leto 2023 razglasilo za Tavčarjevo leto. Tako smo se skozi celo leto na številnih prireditvah v občini in zunaj nje spominjali Kosmovega Janeza kot pravnika, gospodarstvenika, politika in predvsem kot velikega literata, besednega umetnika. Zavod Poljanska dolina, kulturna in turistična društva so vse leto pripravljali številne dogodke in nas razveseljevali z odličnimi kulturnimi prireditvami, za kar se jim prav lepo zahvaljujemo.

Spoštovane krajanke in krajan,

Mesec december je rezerviran za praznične pogrinjke, lepe misli in dobre želje. Obiščimo prijatelje, sorodnike, ki jih že dolgo nismo videli, namenimo jim del svojega časa, njihov nasmeh bo neprecenljiv.

Želim vam, da v krogu svojih najdražjih doživite lep in miren božič. Čestitam vam za praznik, dan samostojnosti in enotnosti, ponosno praznujmo in izobesimo slovenske zastave. Pokažimo, da imamo Slovenijo radi.

Vsem krajanke in krajanom in vsem, ki boste prebirali te vrstice, pa želim v letu 2024 trdnega zdravja, iskrenih nasmehov in veliko srčne topline.

Franc Dolenc in Anton Debeljak

Poljane na preizkušnji

Spoštovane krajanke in krajani Krajevne skupnosti Poljane! Kar nekaj zaporednih let sem na tem mestu lahko vedno znova izpostavil nove in nove velike korake, s katerimi so Poljane stopale po poti hitrega razvoja. Zgradili smo novo športno dvorano, nov vrtec, prenovili Šubičevo hišo, spremenili celotno podobo Poljan, odkupili Kulturni dom in Mercatorjevo trgovino, prestavili spomenike, gradimo novo sodobno kulturno središče, čez cele Poljane, pa vse do Predmosta in Hotovlje so nove vse ceste in vsi mostovi, poplavno varnejši.

In res, na prelomu iztekajočega se leta, v najhujših poplavih zadnjega stoletja, je nad gladino poplavnih voda trmasto vztrajal le novi most čez Soro z novim krožiščem. Kaj bi se zgodilo s starim, če bi še bil na svojem mestu, lahko le ugibamo. Zato je prav, da ob takšni rušilni sili narave tokrat naš korak obstane, misli pa obmolknejo in se ozrejo po deželi poljanski, ki jo divja ujma ostro preizkuša znova in znova. Kot je že Valvazor pred več kot tremi stoletji zapisal, da je huda povodenj v Poljanah odnašala s seboj hiše z ljudmi vred, tako bomo tudi mi znali povedati, kako je letošnja poplava do obisti razdejala ne samo Poljane, ampak tudi celotno dolino Ločivnice od Delnic, Podobena, Volče in seveda Predmosta, kjer je bila cerkev sv. Martina spet pod vodo.

Določena ji je bila gradnja na poplavnem območju, saj je na prejšnji tisoč let stari lokaciji hram sv. Martina preveč »zakrival pogled na hribe«, kot so dosodili njegovi rušitelji. Ko smo pred 15 leti ob gradnji ceste na tem mestu odkrili kar tisoč let staro najdišče, smo bili odločeni poljansko zgodovino nekoč do konca raziskati. In to delo še danes ni dokončano: izkopavanja še potekajo, ideja primerne končne predstavitve najdišča še vedno zori. Pogledi so različni, prav tako prioritete. Ali vse skupaj zasuti, ker bo tako najbolje »zaščiteno«, so pomembnejša parkirišča in prometna dostopnost, kako naj sobivata kulturni in gasilski dom ... Poljane so spet na preizkušnji. »Poljane, kdo vas bo ljubil?« bi se verjetno spet vprašal dolgoletni poljanski dušni pastir, ki je tako tudi naslovil znameniti zbornik o zgodovini Poljan.

Poljane pred nevihto (Foto: Jaka Šubic)

Sam pa sem trdno prepričan, da jedro tisočletnih Poljan skriva neprecenljivo dediščino, kakršne ni prezentirane v širši regiji. Zato imamo edinstveno priložnost ustvariti vseslovenski simbol spoštovanja izročil raznolikih zgodovinskih obdobj, svetovnih nazorov in ustvarjalnih presežkov rojakov Poljancev. Po pol stoletja je pred nami priložnost oddolžiti se prednikom, katerih srčna in vztrajna prizadevanja niso mogla obvarovati monumentalnega arhitekturnega spomenika »poljanske katedrale«, katere zvon je segal visoko čez prag rojaka Tavčarja s Kosmovega griča. Čeprav dolgoletni ljubljanski župan in zaprišežen liberalec, ki se je kot deželni in državni poslanec na Dunaju povzpел tudi v vrh takratnega javnega življenja, na stara leta ni pozabil zaviti v rodni hram sv. Martina, kjer ga je čakala rezervirana *pruka*. Ni čudno, da je v *Visoški kroniki* o svojejglavi poljanski trmi zapisal: »Ali če bi mi bili glavo odrezali, v tistem hipu bi ne bil pokleknil, tako zelo se je v meni uprla poljanska kri!«

Prav je, da smo se mu v iztekajočem se vseslovenskem Tavčarjevem letu ob 100. obletnici njegove smrti poklonili s tako bogatim utripom raznovrstnih praznovanj. Glas o Poljanski dolini je Tavčar tako znova ponesel širom Slovenije, potekali so simpoziji, natečaji, razstave v prestol-

nici, filmski večeri, odlične prireditve društev, še posebej poljanskega kulturnega društva. Kot človek širokega duha, številnih sposobnosti in naprednih idej ostaja eden največjih sinov Poljanske doline.

A najlepše darilo je Poljanski dolini letos prinesla Ema Klinec, svetovna rekorderka v smučarskih poletih, prva ženska na svetu, ki je preletela magično mejo dvesto metrov in si s tem prislužila tudi naziv prve častne občanke Občine Gorenja vas - Poljane. Kot je ob podelitvi te najvišje nagrade občine dejala sama, verjame, da bo v Poljansko dolino prišla še kakšna medalja. Naj poljanska trma in vztrajnost bogato nagradita še mnoge v prihodnjih letih!

Vsem krajkankam in krajanom Krajevne skupnosti Poljane voščim srčne, mirne in zdrave praznike, veselo praznovanje Božjega rojstva, ponosno praznovanje dneva državnosti in srečno, zdravo, zadovoljno in uspešno novo leto 2024!

Vaš župan Milan Čadež

Sanacija po poplavah (Foto: Jaka Šubic)

Novi kulturni dom v gradnji (Foto: Jaka Šubic)

V Poljanah je bilo jezero. (Foto: Jaka Šubic)

In je, spet je božič ...

Zakaj je božič ljudem tako ljub in domač? Zakaj ga – vsaj na površju – praznujejo tudi mnogi nekristjani in celo neverni? Zato, ker je sporočilo božičnega praznika tako čudovito. Verjeti v to, da ima Bog človeka tako rad, da je postal eden izmed nas, da je šel skozi vse, kar je človeškega (razen v greh), je nekaj tako lepega, da se je temu sporočilu težko upreti. »Bog ljubi človeka in Njegovo veselje je bivati z ljudmi!« pravi Sv. pismo že v Stari zavezi. Kako bi to sporočilo ne moglo nagovoriti človeka!? In tudi ga, čeprav mnogi tej »veseli novici« (to namreč pomeni evangelij) kakšnega silnega pomena ne dajo razen v božičnih dneh. Ritem sveta jih potegne, čeprav jih klic duhovnega sveta občasno vrača k bistvenemu. Med letom se namreč mnogim ljudem zgodijo dogodki, ki jih morda vsaj za trenutek usmerijo k bistvenemu: rojstvo, smrt, ljubezen, lepote narave itd., ki so kakor božji milostni dotiki (morda včasih kar pritiski), s katerimi nas Bog nagovarja, naj se vrnemo k pristnemu, prvotnemu, človeškemu in božjemu ...

Pred leti sem kot vojaški duhovnik pripravljal naše vojaške na odhod na mirovne operacije. Po programu jih je bilo treba seznaniti z običaji in vero na področju njihovega delovanja. Takrat so se pripravljali na odhod v Afganistan. Po končani pripravi stopi k meni zelo dober, krepak in usposobljen vojak. Reče mi nekako takole: »Ja, oče, saj na neki način imaš prav. Vsi vemo, da je nad nami neka Sila, ki to veselje drži skupaj, da se ne razleti, še posebej ko pomislim, na to, kaj vse slabega smo sposobni narediti ljudje. Nekaj sicer res mora biti nad nami! Važno je predvsem to, da smo dobri ljudje, ne pa, v katerega ali kakšnega boga verjamemo.« Sam sem na hitro, mislim, da nekako takole odgovoril: »No, nisem čisto prepričan ...«

Čez nekaj mesecev sem šel naše fante obiskat in tistim, ki so se pripravili, podelit sv. krst in sv. birmo. Na letališče me je prišel pričakati prav ta vojak. Ne vem, če ni celo prosil poveljnika, da me pričaka prav on. Vsekakor je bil po vljudnem vojaškem in prijateljskem pozdravu njegov prvi stavek takle: »Oče, sedaj pa res vem, da ni vseeno, v katerega Boga verjameš ...«

V dobrem letu je tudi on spoznal, da samo Bog, ki ima človeka rad do tako neizmerljive mere, da se s človekom poistoveti, postane eden izmed nas, se rodi, pokaže, kako lepo je biti človek, kje in na kakšen način se vsak človek lah-

ko uresniči, more edino biti Bog. Vsemogočni Bog postane majhen, Bog, ki se utelesi, postane Božič. Bog, ki ne ukazuje, ampak pokaže, se z učlovečenjem dokaže in nas odreši, v celoti: z dušo, duhom in telesom. Kakor je zapisal navdihnjeni pisec: »Mnogokrat in na mnogotere načine nam je Bog nekđaj govoril po prerokih, slednjič, te dni, nam je spregovoril po Sinu.« Bog nam je spregovoril po Sinu, ki postane človek. Kako lepo! Kako božje!

Želim vsem, da odpremo svoja srca edinemu Rešeniku človeka (človeštva) in sveta, da se naučimo večne resnice, da se veselimo ljubezni, s katero nas Bog ljubi. Naj nas novorojeni Božji Sin razveseljuje z veseljem vse leto, ki prihaja. Lepo je biti človek, naša »imena so zapisana v nebesih«. Vsak je zato povabljen narediti zgodbo, v katero ga je Bog povabil. Jezus sam, naš brat in Božji Sin, ki se je rodil na božič, prvi: »Zgled sem vam dal! ... Zaupaj, jaz sem svet premagal!«

Za božičem pa obhajamo praznik slovenske samostojnosti. Demokratična država lahko dobro deluje samo, če s(m)o njeni državljani samostojni (suvereni), ljudje, ki uporabljajo glavo in srce; ljudje, ki so pošteni, srčni, delavni, ponosni. Bodimo taki!

Vesel božič, lep dan samostojnosti in enotnosti ter blagoslovljeno novo leto.

Vaš župnik Jože Plut

Foto: Jaka Šubic

Občinska in krajevna priznanja v letu 2023

Dva dneva v letu sta posebni priložnosti, ko se na poseben način spomnimo uspešnih, prizadevnih in za kraj ter občino zaslužnih krajanov: 23. junij, ob praznovanju dneva državnosti, ko priznanja podeli KS Poljane, ter 26. november, ko so podeljena priznanja Občine Gorenja vas - Poljane. Priznanja je letos prejelo šest prejemnikov iz KS Poljane, med njimi so trije prejeli priznanje KS Poljane, trije pa priznanje Občine.

Občinsko priznanje so letos prejeli Ema Klinec, Aleš Hren in Kulturno društvo dr. Ivan Tavčar Poljane, priznanje KS Poljane pa Jaka Šubic, Primož Drnovšek in Miha Ribarič.

Dobitniki občinskega priznanja iz KS Poljane

EMA KLINEC

Ema Klinec je za izjemne uspehe v ženskem skakalnem športu prejela naziv častna občanka občine Gorenja vas - Poljane.

Ema Klinec, rojena 2. julija 1998 v Kranju, je najmlajša od petih otrok v športni družini Klinec iz Poljan. Njena skakalna pot se je začela s komaj šestimi leti, ko je leta 2004 prvič obiskala pravi trening v skakalni sekciji Športnega društva Poljane. Prvih osnov skakanja jo je učil trener Miro Pivk, temelje njene skakalne poti pa je postavil Jernej Kumer v skakalnem klubu Norica v Žireh. Skoki so postali njena velika ljubezen in Ema, pre-

dana temu športu, je ob dobrih treningih že zelo mlada pričela skakati na mednarodnih tekmah. Prve stopničke je osvojila pri trinajstih letih na celinskem pokalu v nemškem Oberwiesenthalu, pri petnajstih letih pa je že nastopala na tekmah za svetovni pokal in dosegala odlične rezultate. Napredovanje ji je žal preprečila poškodba kolena. A Ema je vztrajala, trenirala, se vrnila na vzletišče, napredovala in kmalu skakala kot prej ter posamično ali skupinsko spet dosegala odlične rezultate. Njeni najboljši dosežki so vpisani v svetovno zgodovino ženskih skokov in poletov. Na svetovnem prvenstvu v Oberstdorfu leta 2021 je na srednji skakalnici postala svetovna prvakinja in kot prva Slovenka prejela zlato snežinko. Za ženski skakalni svet in Emo je bilo prelomno leto 2023, ko so v Vikersundu dekleta prvič dobila priložnost za nastop na velikanki. Ema je že na treningu preskočila magično mejo 200 metrov, nato pa na tekmi s poletom 226 metrov postala prva ženska svetovna rekorderka v poletih. Ema Klinec, članica Smučarsko skakalnega kluba Norica Žiri, je na podlagi vseh doseženih odličnih rezultatov vodilna sila slovenskega ženskega skakalnega športa in je kot naša občanka ponesla ime naše občine širom sveta.

Ema Klinec, častna občanka Občine Gorenja vas - Poljane
(Foto: Vito Debelak)

ALEŠ HREN

Aleš Hren je prejel bronasto priznanje Občine Gorenja vas - Poljane za uspehe in promocijo cestnega kolesarstva.

Aleš Hren, rojen 16. julija 1972 v Kranju, je že od malega športnik. V začetku devetdesetih se je navdušil nad kolesarstvom. Ko je njegov oče in vzornik prenehal tekmovati, je z njegovim kolesom začel kolesariti Aleš. Pri 19 letih se je prvič udeležil maratona Franja, kolesarjenje pa je kmalu postalo njegov način življenja. Osvojil je kar triindvajset naslovov državnega prvaka med amaterji kolesarji in dosegel več kot 150 zmag. Med njegovimi največjimi uspehi so zmagi na cestni dirki Videm-Trbiž leta 2005 ter deseto in petnajsto mesto na svetovnem prvenstvu v letih 2018 in 2022 v Italiji. Svoj življenjski cilj, zmagati etapo na izjemno zahtevni Dirki po Furlaniji, ki se je udeležijo le izjemni kolesarji, je uresničil na 46. izvedbi dirke avgusta leta 2019. Aleš Hren je dejaven tudi v Športnem društvu Poljane. Je eden izmed prvih ustanoviteljev in vodij kolesarske sekcije Indu teama, že od prve kolesarske dirke na Stari vrh leta 2001 je eden od »prvih mož prireditve«. S svojim navdušenjem in

Aleš Hren, prejemnik bronastega priznanja Občine Gorenja vas - Poljane (Foto: Vito Debelak)

zgle dom je Aleš h kolesarjenju privabil številne Poljance, z osebnimi uspehi in delovanjem v ŠD Poljane pa je spodbudil občinska športna društva k povezovanju in razmišljanju o pomenu kolesarskega športa kot rekreaciji, ki je kmalu postala ena izmed priljubljenih rekreativnih športnih dejavnosti v občini. Posredno je rezultat njegovega delovanja tudi Pokal polanskih puklov, ki poteka že trinajsto leto zapored. Udeležujejo se ga kolesarji iz vse Slovenije in tudi tujine in je prava promocija kolesarstva, občine Gorenja vas - Poljane in Poljanske doline.

KULTURNO DRUŠTVO DR. IVAN TAVČAR POLJANE
Kulturno društvo dr. Ivan Tavčar Poljane je prejelo bronasto priznanje Občine Gorenja vas - Poljane za izvedbo kulturnih dogodkov v Tavčarjevem letu 2023.

Kulturno društvo dr. Ivan Tavčar Poljane je eno od najdejavnejših društev na področju kulture v občini. Ob letošnjem Tavčarjevem letu se je dejavno vključilo v praznovanje in izpeljalo več odmevnih dogodkov na Visokem in v Sokolskem domu. Poljanski igralci so v režiji Andreja Šubica uspešno izvedli dva zelo odmevna dogodka. Ob praznovanju občinskega kulturnega praznika so s Tavčarjevimi ljubezenskimi besedili iz poljanskih uprizoritev in pesmimi iz muzikala in filma *Cvetje v jeseni* popeljali domačine v Tavčarjevo leto. Slavnostna akademija pa je potekala v posebej urejeni dvorani Sokolskega doma kot multimedijški dogodek z naslovom *Po Tavčarju se špeglajmo*. Zanimiva predavanja Gorana Šušnjara *Ivan Tavčar in njegovi poljanski sodobniki*, Jerneja Piska *Dr. Ivan Tavčar in dr. Aleš Ušeničnik – prikrita podpornika ali nasprotnika* in gosta dr. Franca Križnarja o glasbi in plesu v Tavčarjevem delu *Med gorami* so osvetlila čas, v katerem je živel poljanski rojak. Pripravili so tudi poseben literarni večer s predstavniki Zveze slepih in slabovidnih iz Kranja ter na pobudo Andreja Šubica matineje na temo Tavčarjevih povesti. Člani društva so sodelovali tudi na poletnih četrtkovih filmskih večerih, ko so bili predvajani filmi in predstave, posneti po Tavčarjevih predlogah (*Raubarski cesar*, *Cvetje v jeseni* in *Visoška kronika*), ki so jih v preteklosti odigrali člani društva. Med prisotnimi izvajalci in gosti so bili tudi ig-

Goran Šušnjari, prevzel bronasto priznanje Občine Gorenja vas - Poljane za Kulturno društvo dr. Ivan Tavčar Poljane (Foto: Vito Debelak)

ralci, ki so prav pred 50 leti igrali v izvedbi *Raubarskega cesarja*. Kulturno društvo je s pripravo in izvedbo dogodkov in izborom gostov pokazalo, da skrbi za prepoznavnost našega rojaka in pomembno prispeva k prepoznavanju kulturnih vrednot naše občine.

Dobitniki priznanj Krajevne skupnosti Poljane

JAKA ŠUBIC

Jaka Šubic je prejel priznanje Krajevne skupnosti Poljane za dolgoletno prizadevno delo na družbenem in kulturnem področju v krajevni skupnosti.

Jaka Šubic je kot dejavni član sveta Krajevne skupnosti, član uredniškega odbora lokalnega glasila *Vaščan* ter član Kulturnega društva dr. Ivan Tavčar Poljane veliko prispeval k bogatemu življenju kraja na družbenem in zlasti na kulturnem področju. Svoje talente uresničuje najpogosteje kot skrit, a prizadeven iskalec rešitev v krajevni skupnosti že več kot štirideset let.

V Kulturnem društvu je opozoril nase v začetku osemdesetih, ko je kot umetnostni zgodovinar prevzel vodenje likovne sekcije. Leta 1986 pa je prevzel vodenje Kulturnega društva in ga formalno vodil do leta 1993, neformalno pa še do leta 1996, ko sta bila izvoljena nov upravni odbor in nova predsednica društva. Vrhunec njegovega delovanja v Kulturnem društvu je bila priprava gledališke uprizoritve *Cvetje v jeseni*, ki je nastala prav na pobudo Jaka Šubica in Milene Sitar in se je uresničila pod režijskim vodstvom režiserja Mirana Herzoga. Z več kot 30 ponovitvami in gostovanji v letih od 1991 do 1993 in z vključitvijo predstave v redni abonma Šentjakobskega gledališča je projekt postal ena izmed najsvetlejših točk poljanskega gledališča.

Vnema in pripravljenost za dejavno vključevanje v dogajanje v kraju z leti pri Jaku ni pojemala. V delovanje kulturnega društva se je pozneje vključeval vselej, ko je njegov brat Andrej prišel na dan z novo predstavo ali projektom. Tako je bil Jaka v Kulturnem društvu zadnjih dvanajst let vodja

Franc Dolenc je podelil priznanje KS Poljane Jaku Šubicu, Mihi Ribariču in Primožu Drnovšku (zanj je prevzela priznanje Vesna Zupanek). (Foto: Izidor Jesenko)

tehnične ekipe, ki je zagotavljala podporo vsem novim gledališkim uprizoritvam in prireditvam. Bil je tudi nosilec dejavnosti pri pripravi kataloga *Medrug Polanci* in postavitev istoimenskih likovnih razstav v različnih krajih in na različnih prizoriščih.

Jaka je že vrsto let tudi član uredniškega odbora *Vaščana*. Za glasilo je pisal članke, skrbel za fotografske prispevke ter umetniško podobo prve in zadnje strani glasila. Predvsem pa je v odboru *Vaščana* pomemben zaradi uredniških izkušenj in zaradi širine poznavanja dogajanja v kraju, s čimer prispeva pomemben delež k vsebinski pa tudi oblikovni podobi lokalnega glasila.

PRIMOŽ DRNOVŠEK

Primož Drnovšek je prejel priznanje Krajevne skupnosti Poljane za vestno, predano in strokovno delo na področju organizacije športnih dejavnosti v Športnem društvu Poljane.

Primož Drnovšek prihaja iz Reteč pri Škofji Loki. Že kot mladinec se je intenzivno ukvarjal s športom. Najprej je kot vratar v Nogometnem klubu Medvode treniral nogomet, nato pa pot nadaljeval v Nogometnem klubu Ločan. Pri 16 letih je že igral v prvi Slovenski ligi in veljal kot eden boljših vratarjev v zimski ligi malega nogometa v Škofji Loki in na turnirjih po vsej Sloveniji.

Njegova največja športna ljubezen pa je bil hokej na ledu. Že v mladih letih je vzporedno z nogometom na okoliških mlahah in jezeru v Gramoznici pri Retečah osvajal prvine hokeja na ledu. Kasneje je začel igrati hokej na ledu v kranjski divji ligi na amaterski ravni. V poletnem času je poleg pridobivanja velikega števila kilometrov na kolesu aktivno igral tudi hokej na rolerjih.

Pred desetimi leti se je preselil v Poljane in takoj vzljubil poljanske hribe. Tukaj si je ustvaril dom in družino ter v Športnem društvu Poljane nadaljeval svojo športno pot. Zaradi resnih poškodb, ki jih je utrpel pri športu v preteklosti, se je moral odpovedati aktivnejšemu udejstvovanju na športnih površinah. Športno pot je zato nadaljeval na drugačen

način. Že od vsega začetka v društvu dejavno sodeluje pri organizaciji športnih prireditev. Trenutno ima v društvu vlogo tajnika, njegovo delo pa je najbolj opazno v sekciji floorballa. Vestno, zanesljivo in strokovno vodi organizacijo vseh floorball tekmovanj, skrbi za razporede, razpise, podeljuje medalje in pokale ter je trenerjeva desna roka na igrišču. S svojo srčnostjo in predanostjo posveča tako poljanskemu kot slovenskemu floorballu veliko prostega časa kljub naporu in zahtevni službi, ki jo ima v Ljubljani. Marsikatera njegova poznovečerna ura je namenjena urejanju administracije in pisanju sporočil, da lahko dejavnosti floorballa tečejo nemoteno in pravilno.

Primož Drnovšek je s svojim delom nepogrešljiv člen v verigi poljanskega floorballa. Prostovoljstvo v Športnem društvu Poljane je njegov način življenja. Z veseljem opazuje, kako poljanski floorballski podmladek napreduje in žanje uspehe na številnih tekmovanjih doma in v tujini. Najbolj pa je vesel, ker njegova sinova v podmladku poljanskega floorballa izkazujeta enako veliko ljubezen do hokeja, kot jo ima sam.

MIHA RIBARIČ

Miha Ribarič je prejel priznanje Krajevne skupnosti Poljane za strokovno, predano in uspešno delo na področju alpskega smučanja.

Miha Ribarič se je Smučarskemu klubu Poljane pridružil leta 2008. V petnajstih letih aktivnega delovanja v klubu so bile »njegovega šolanja« deležne številne generacije mladih smučark in smučarjev, ki so se v klubu šele spoznavale z osnovami alpskega smučanja ali pa so se že usmerjale v tekmovalno smučanje. Z veliko mero strokovnega znanja, potrpežljivosti in čutom za delo z mladimi zna Miha Ribarič otrokom približati pravilno tehniko alpskega smučanja. Poleg smučanja pa jim predstavi tudi druge športe, ki so pomembni za pridobivanje in vzdrževanje kondicijske pripravljenosti, s čimer jih mimogrede navduši za aktivno preživljanje prostega časa. To pa je odlična popotnica mladim za življenje. Njegova predanost delu se vsako leto odraža v odličnih rezultatih, ki jih njegovi varovanci dosega na smučarskih tekmovanjih, kjer posegajo po najvišjih uvrstitvah tako na regijskih, državnih kot tudi mednarodnih tekmovanjih, zaradi česar se Smučarski klub Poljane postavlja ob bok številnim večjim slovenskim smučarskim klubom. Ključno pri njegovem delu pa je, da otrokom predaja dobro smučarsko znanje, ki ga v starejših kategorijah le še nadgrajujejo.

Kot vodja skrbi Miha Ribarič tudi za delo in usmerjanje drugih trenerjev in vaditeljev v klubu in je tudi sicer nepogrešljiv član Smučarskega kluba Poljane, saj je vedno pripravljen priskočiti na pomoč pri delu v klubu ali pri organizaciji smučarskih tekmovanj.

*Zbrala in uredila
Jerneja Bonča*

Utrip župnije Poljane v letu 2023

Tempus fugit – čas beži, so dejali že stari Latinci. In res je leto hitro naokoli in čas za razmislek o storjenem je na mestu. Pošten pregled utripa nam pomaga, da lahko naredimo možne načrte za naprej in da, ob nenačrtovanih dogodkih, kot so bile avgustovske stoletne poplave, pomislimo, kako smo kot ljudje in kristjani odzivni v takih trenutkih.

Poplave so našo župnijo resnično zaznamovale. Najbolj seveda tiste, ki so jim vode zalile kleti, garaže in avtomobile, stanovanja ali pa so jim hiše in gospodarska poslopja ogrozili plazovi. Nedvomno smo vsi najbolj čutili s tistimi (mladimi) družinami, ki so jim plazovi zasuli hiše, v katerih so komajda zaživele, ali pa jim je plazina pod hišo ogrozila komaj vseljeni dom. Volja za življenje in ljubeča bližina sosedov, prijateljev, sorodnikov, prostovoljcev in raznih ustanov je potrdila in okrepila voljo prizadetih. Voljo za življenje je najlepše izrazila Mateja, ki jo je zasul plaz in je v navidezni nemoči pa živi veri in volji do življenja tako močno izrazila življenjsko vero: »Gospod Bog, pa ne že sedaj v nebesa;

imam še majhne otroke!« Bog je molitev uslišal in ji v rešitev poslal dobre roke očeta njenih otrok, njenega brata in mnogih drugih.

Zahvaljujoč protipoplavnim zapornicam, ki jih je ključar Miro dal na vrata prostorov pod cerkvijo, smo v prostorih imeli samo 20 cm vode, zunaj pa jih je bilo dobrih 170 cm. To je do sedaj na cerkvi najvišja zabeležena višina vode. Vendar je bila leta 1926 (torej še preden je bila zgrajena cerkev) voda še približno 30 cm višja, kar so takratni lastniki zaznamovali na portalu Županuša.

V župniji smo bili veseli vseh, ki ste prišli čistit mulj okrog cerkve (bilo ga je

približno 25 cm) in župnijske pastoralne prostore že v soboto po poplavah (gasilci, skavti, mladi, kmetje, družine ...) in na fino čiščenje 14 dni pozneje. Iskrena hvala in naj vam Bog z dobrim povrne. Najlepša hvala tudi vsem, ki ste za poplavljenca darovali na Karitas, Rdeči križ ali izročili meni, da smo lahko pomagali. Poljansko, na videz trdo srce je izlilo svojo pravo bit. Bravo, Poljanke in Poljanci! Da, solze v očeh in tresoče roke so bile zunanje znamenje trpljenja mnogih med nami, pa tudi solze sreče ob stisku rok, ob majhnem daru, ki smo ga namenili, ker so začutili našo bližino in ljubezen, naše dobro srce in našo župnijo in po nas tudi Boga.

Tudi te poplave so potrdile pravilnost odločitve, da gremo v zidavo novega župnijskega doma, ki bo, tako upamo, izven poplavne ogroženosti. V ta namen je župnija kupila Bogonarjevo domačijo (Predmost 2). Načrti so v dobršni meri izdelani in računamo na gradbeno dovoljenje in gradnjo v prihodnjih mesecih. V župnišče bomo umestili tudi vse, kar je ostalo iz stare poljanske župnijske cerkve (porušene leta 1954). In naj na tem mestu povabim še naše krajanke in farane, če imajo še kje doma kaj iz stare

Voda je zunaj cerkve segala 170 cm visoko. (Foto: Izidor Jesenko)

Pri Bognarju (bodočem župnišču) voda ni prestopila praga.
(Foto: Izidor Jesenko)

V prostorih pod cerkvijo je voda segala le 20 cm visoko.
(Foto: Izidor Jesenko)

cerkve, da mi sporočijo – ohranili bomo diskretnost – in bomo tako tudi to umestili v novem župnijskem domu. Hvala lepa že vnaprej.

Če pa gremo pogledat naš duhovni in občestveni (dokaj ustaljeni) župnijski utrip, moramo izpostaviti naslednje stalnice in novosti:

Miklavževanje, ki je bilo v cerkvi (menda prvič) in je imelo svojevrsten izraz. Sveti Miklavž izraža svojo svetost skozi srčno dobroto. Morda bi bilo dobro, da bi Krajevna skupnost in vsi sodelujoči v prihodnosti, ko bo kulturni dom sicer že zgrajen, imeli miklavževanje izmenjaje: eno leto v kulturnem domu, eno leto pa v cerkvi.

Po božični devetdnevnic in doživetem božiču so čudovito sporočilo božiča z novoletnim voščilom v naše domove prinesli koledniki. Veliko število jih je bilo. Z božičnim in novoletnim voščilom so obiskali mnoge domove. Z zbranimi darovi ste in so pomagali otrokom v revnih (misijonskih) deželah. Morda kakšnega doma še ne obiščejo, z veseljem bodo prišli tudi k vam. Le sporočite.

Na vse postne nedelje smo ob popoldnevih letos prvič imeli križev pot do naših podružnic. Vsako nedeljo ga je pripravila druga skupina. Odziv je bil nadvse lep tudi zato, ker so na križev pot prihajale družine in mnogi od drugod. Na veliki petek smo križev pot imeli pri farni cerkvi. Vsi dogodki križevega pota so bili tudi v programu *Škofjeloškega pasijona*, ki nam je z veseljem dovolil uporabiti tudi kostume za apostole pri maši zadnje večerje velikega četrta, pri kateri župnik apo-

stolom (kakor Jezus pri zadnji večerji) umije noge. »Zgled sem vam dal,« je rekel Jezus.

Tudi velikonočno praznovanje Jezusovega vstajenja je bilo letos bolj liturgično. Na veliko soboto zvečer smo ob 20. uri imeli mašo velikonočne vigilije – bdenje in pričakovali Gospodovo vstajenje. Ker je Jezus vstal od mrtvih ponoči – njegove učenke so prišle h grobu zgodaj zjutraj, ko je bila še tema in so našle prazen grob, ker je Jezus že vstal –, smo tudi v naši župniji imeli mogočno vstajensko procesijo s sveto mašo že ob šestih zjutraj.

Sledila je prekrasna slovesnost sv. birme, ko so naši mladi prejeli Sv. Duha in so jim botri kot darilo darovali romanje v Rim, kjer smo bili tudi na sredini avdienci s svetim očetom, papežem Frančiškom. Neizmerno in nepozabno duhovno in estetsko doživetje zanje in za njihove animatorje, naše mladince. Sredi Marijinega meseca maja, ko prisluhnemo šmarnicam in slavimo Božjo Mater Marijo, pa so veroučenci tretjega razreda prvič bili pri sv. spovedi in prejeli Jezusa pod podobo kruha. Ko jih pogledaš v oči, ko prihajajo prvič k sv. obhajilu, vidiš njihovo hrepenenje in vero!

Naša mladina (animatorji), kar 50 jih je bilo, so tudi letos zavzeto pripravljali oratorij, ki je imel rekordno udeležbo (skoraj dvesto otrok). Svetovna rekorderka v smučarskih poletih, Poljanka Ema Klinec, je z obiskom na oratoriju, poleg župana Milana Čadeža in nadškofa Staneta Zoreta, bila kakor ena izmed treh česenj na torti. Na našo mladino smo lahko res iskreno ponosni! Pomagajo namreč tudi na vseh

možnih srečevanjih v okviru župnije in širše: pri družinskem verouku, družinski katehezi, srečanjih po maši, čiščenju grmovja na Gori (Malenski Vrh) itd.

Že zgoraj omenjena novost v naši župniji je družinski verouk, ko so približno na pet nedelj k sv. maši, na katehezo ter na druženje povabljeni cele družine. Za starše pripravimo po maši katehezo z gostom v obliki pričevanja, za otroke pa po triadah prijetna srečanja na izbrano temo. Letošnja tema so »mladi svetniki«. Nadvse lepo je tudi druženje po katehezi, ki je namenjeno medsebojnemu (s)poznavanju in druženju ob hrani in pijači. Kar 30 ljudi vedno sodeluje pri pripravi družinskega verouka. Vsako srečanje je pravi dogodek!

V letošnjem letu smo začeli tudi s tako imenovanim »Polanskim pogovorom«, kamor povabimo goste, da nam, Poljankam in Poljancem, spregovorijo na določeno temo. Prvi gost je bil novinar in zgodovinar dr. Jože Možina, ki nam je predstavil novinarsko delo in knjigo *Slovenski razkol*. Drugi gost je bil prof. dr. Jože Balažic, zdravnik in član komisije za medicinsko etiko, ki nam je predstavil etične izzive ob predlogu zakona o samomoru s pomočjo asistencije.

Kot župnija, občestvo vernih v Kristusu, se veselimo vsakega dne in prihodnosti. Vsak dan je priložnost za dobro misel, za molitev in za »dobro d'janje«. Ko me je novinar letos – še pred poplavi – vprašal: »Kdaj in kako lahko naredimo kaj dobrega?«, sem mu odgovoril: »Vedno lahko naredimo kaj dobrega, ta vedno pa je danes!«

Jože Plut, župnijski upravitelj

Vodna ujma odplavila poljansko knjižnico

V še tako težkih situacijah – išči dobro.

V še tako neprijetnem človeku – išči dobro.

V še tako slabem dnevu – išči dobro. (avtor neznan)

Pozdravljeni, bralci *Vaščana*!

»Leto 2022, ki bo nam, knjižničarkam, zaposlenim v Krajevni knjižnici Poljane, ostal v prav posebnem spominu, se izteka.« Tako smo pričeli lanskoletni prispevek v *Vaščanu* in prav tako lahko začnemo tudi letošnjega. Tudi leto 2023 bo ostalo zasidrano globoko v naših srcih in spominu. Vsi Poljanci, vsi Slovenci tega leta najbrž ne bomo pozabili še dolgo, verjetno nikoli. Vendar na celoten dogodek ne smemo gledati le z negativnimi očmi, v še tako slabi stvari se vedno najde kaj pozitivnega.

Pa pojdemo lepo po vrsti. Deset mesecev so nekdanji prostori pekarnice lepo služili kulturni dejavnosti knjižnice. Ljudje so prostor zares toplo sprejeli, uspelo nam je izvesti kar nekaj prireditev za naše mlajše bralce. Knjižnica je bila za obiskovalce odprta vsako sredo in petek. Vsak mesec smo pripravili novo pravljíčno rokodelnico, pravljíčno urico, bralno urico s kužkom in ustvarjalno delavnico. Knjižnični prostori so živeli skupaj s krajem. Vanje smo privabili tudi domačine,

ki do selitve v nadomestne prostore v središču Poljan sploh niso vedeli, da kraj knjižnico ima, čeprav je bil nekdanji kulturni dom le nekaj deset metrov stran. Majhni, utesnjeni prostori niso motili nikogar. Prostor je preprosto zaživel.

Stari rek najbolje opiše našo situacijo: bilo je kratko, a nadvse sladko. Trajalo bi, če ne bi vmes posegel 4. avgust 2023. Voda, plazovi, neprevozne ceste, ujeti ljudje ... Vsi se dobro spomnimo, kako se je bilo prebuditi v tisto grozljivo petkovo jutro. Večina prebivalcev Poljanske doline že ponoči ni spala, a tema je vseeno prikrila razsežnost katastrofe. Šele dan je pokazal, kako zelo močno in obsežno nas je narava tokrat kaznovala za vse naše napake.

Ločivnica je poplavila vse na svoji poti pritoka v Poljansko Soro, tudi Krajevno knjižnico Poljane. Na poti od doma do Poljan – vzelo je dih. Grozljivo, nepredstavljivo. Že domači kraj je res močno udarilo pri mnogih sosedih, Poljane pa so bile videti kot vojno območje. Ko sem prispela, se sprehodila od avta po ulici ob knjižnici, so po tleh ležale knjige. Resnično si nisem želela vstopiti v prostor knjižnice. Vedela sem, da bo hudo, a na takšno razdejanje nisem bila pripravljena. Knjige vsepovsod po tleh, prevrnjene police, premaknjeno pohištvo, vsepovsod mulj. Voda je segla do vrha izposojevalnega pulta. Časa za obžalovanje ni bilo, treba je bilo takoj ukrepati. Ko sem se uro kasneje vrnila, da poskusim kaj rešiti, so se takoj pojavili prostovoljci, znani in neznani obrazi, ki so ponudili pomoč. In akcija je stekla. V štirih urah smo iz knjižnice odstranili vse gradivo, ki ga je zalilo. Uničeno gradivo smo odpeljali v zbirni center odpadkov Todraž. Druge rešitve žal ni bilo. V soboto je

stekla akcija prevoza knjig, ki jih vodna ujma ni uničila. Ponovno smo ob pomoči prostovoljcev in zaposlenih v knjižnici polnili kartonske škatle od banan ter knjige prepeljali v Krajevno knjižnico Gorenja vas. Knjige smo tako rešili iz vlažnih prostorov. V nedeljo je bilo treba prostor očistiti. Opremo, ki ni bila uničena, smo očistili mulja, vso uničeno pa odvrkli na kup. Trije dnevi so bili potrebni, da je bil prostor ponovno tak kot pred našo vselitvijo. Prazen, očiščen in brez knjig.

Hvala iz srca vsem, ki ste kakor koli pripomogli pri čiščenju zalitih prostorov Krajevne knjižnice Poljane! Ne predstavljamo si, kako bi nam uspelo brez vaših pridnih rok!

Pravo mesto za knjigo sta knjižna polica in suh prostor. Ker v Krajevni knjižnici Gorenja vas nimamo prostora še za gradivo ene knjižnice, se je porodila zamisel, da bi gradivo shranili v prostorih Zavoda Poljanska dolina. Tako na Zavodu kot na Občini Gorenja vas - Poljane so se s predlogom strinjali, za kar se jim zahvaljujemo. Gradivo je zdaj varno shranjeno in čaka na nove prostore v kulturnem domu v Poljanah.

Izvedena inventura knjižničnega gradiva je pokazala, da smo v vodni ujmi izgubili približno 6500 enot gradiva, kar je dobra polovica vsega, kar je knjižnica imela. Sprva smo predvidevali, da bo statistika še slabša. Veliko ljudi je že ponudilo pomoč, tako da se police ponovno lepo polnijo z vašimi knjižnimi darovi. Nekaj knjig so darovale tudi posamezne založbe, ko so slišale našo zgodbo.

Prostori so tako od avgusta samevali. Slovo ni bilo prav nič prijazno. Ker nam je bilo vreme v tej jeseni veliko bolj naklonjeno kot poleti, smo se odločili, da se bomo od zalitih prostorov poslovili na poseben način in s pomočjo tistih, ki se v knjižnico največkrat, najbolj glasno in veselo vračajo – to so otroci. Prvo pravljíčno srečanje v šolskem letu 2023/24 z otroki iz Vrtca Agata Poljane smo tako izvedli v zdaj že nekdanjih začasnih prostorih Krajevne knjižnice Poljane. V četrtek, 12. oktobra, in petek, 13. oktobra 2023, se je v prostorih zvrstilo osem skupin otrok. Večina

KRAJEVNA KNJIŽNICA POLJANE

(4. 8. 2023 začasno zaprla svoja vrata)

Do nadaljnega delujemo v

KRAJEVNA KNJIŽNICA GORENJA VAS

Poljanska cesta 87, Gorenja vas
(SOKOLSKI DOM)

04/510 71 00 ali 041 442 095

gorenjavas@knjiznica-skofjaloka.si

www.knjiznica-skofjaloka.si

URNIK: ponedeljek 10.00–17.00

torek 12.30–19.00

sreda 13.00–19.00

četrtek 12.30–19.00

petek 11.00–17.00

otrok je vedela, da knjižnice ni več, neka deklica je vzgojiteljici Špeli celo dejala, da ne morejo v knjižnico na pravljico srečanje, ker jo je zalila voda. A kljub dejstvu, da so bili prostori ob snidenju prazni, da so manjkale knjige, smo skupaj uživali ob pogovoru o novih prostorih, ki se urejajo nedaleč stran, in poslušanju pravljice o levu. Bilo je nepozabno in lepo slovo. Otroci nas res vedno napolnijo s svojo energijo. Še lepše pa bo, ko jih bomo povabili na prvo srečanje v nove prostore. Ti bodo ugledali luč predvidoma v prvi polovici leta 2025.

Z Občino Gorenja vas - Poljane smo se strinjali, da nadomestnih prostorov ne bomo niti poskušali najti. Gorenja vas je oddaljena le tri kilometre, avtobusni prevozi so dobro organizirani. Tako ali tako pa je večina prebivalcev mobilnih. Če kdo nima prevoza, se lahko obrne na nas s telefonskim klicem in skupaj bomo

našli rešitev. Ena od možnosti je tudi prevoz s prostoferjem, ki deluje v občini.

Dragi bralci, knjižnica trenutno v vašem kraju res ne obratuje in še nekaj časa ne bo, zato pa je za vas in vse občane občine vseh pet dni v tednu odprta Krajevna knjižnica Gorenja vas. Vsi, ki imate doma še knjige iz poljanske knjižnice, prinesite jih v Gorenjo vas in si izberite nove. Vsak mesec pripravljamo mnogo dogodkov za otroke in odrasle. Spremljate nas lahko na spletnih straneh, Facebooku, Twitterju. Veselimo se vašega obiska.

Zaposleni v Knjižnici Ivana Tavčarja Škofja Loka vam želimo veselo, zdravo, uspešno ter dobrih zgodb polno leto 2024! Srečno!

Bernarda Buh,
knjižničarka

Ko obnemiš in ostaneš brez besed

Skupina Miške iz vrtca Agata z vzgojiteljicama Jano in Damjano v knjižnici po poplavi

»V gosteh« in »očem nevidno«

Ti dve besedni zvezi zelo nazorno ponazarjata, kako je Kulturno društvo Poljane delovalo v letu 2023. Gre predvsem za način delovanja in ne toliko za vsebino, o kateri bo sledilo več besed pozneje. Kot brezdomec nam je uspelo v Poljanah izpeljati le nekaj dogodkov; dejavnosti društva so se tako preselile na Visoko in v Sokolski dom v Gorenji vasi, poleg rednih gostovanj po drugih slovenskih krajih. Dogodkov je bilo veliko, vse delujoče sekcije so se izkazale. In vendar lahko rečemo, da je še veliko opravljenega dela ostalo skritega v ozadju. Kar nekaj truda je bilo namreč vloženega v zbiranje gradiva in pisanje prispevkov o zgodovini našega društva in vendar, kljub velikemu prizadevanju načrtovani zbornik za zdaj še ni zagledal luči dneva. In tako se je naslov pričujočega članka spremenil: besedo »obletnice« je zamenjala besedna zveza »očem nevidno«.

Začnimo s tistim, kar je bilo tudi v širšem okolju prepoznano kot naš prispevek kulturnemu dogajanju v letu, ki ga je država razglasila za Tavčarjevo, naša občina pa zaznamovala s številnim in pestrim dogajanjem, predvsem na Visokem.

Preden je nastala programska knjižica z naborom dogodkov v sklopu Tavčarjevega leta, smo občinsko prireditev ob kulturnem prazniku obarvali po Tavčarjevo, z odlomki besedil, ki na tak ali drugačen način govorijo o ljubezni. Prireditev so popestrili tudi glasbeniki, ki so zapele in zaigrali nekaj skladb, nastalih na podlagi Tavčarjevega *Cvetja v jeseni*.

Sledila so predavanja o Tavčarju in njegovih poljanskih sodobnikih, literarni večer s predstavitev Poljanske doline v Tavčarjevih delih, snemanje izbira-

nih odlomkov iz poljanskih predstav za RTV Slovenija, predavanje o glasbi v Tavčarjevem delu *Med gorami* ter prikaz restavratorskih del na reliefu Sv. družine Štefana Šubica, ki je z Visokega romal v Ljubljano na tamkajšnje Tavčarjevo domovanje in se je letos vrnil nazaj.

Za predvajanje na Visokem v ciklusu sobotnih matinej smo pripravili posnetke predstav našega društva in nekatere četrtkove projekcije filmov, ki so bili posneti na podlagi Tavčarjevih del, in jih popestrili z igranimi odlomki.

Osrednja prireditev letošnjega Tavčarjevega leta je potekala 28. maja 2023 v Sokolskem domu v Gorenji vasi pod naslovom *Slovinci, po Tavčarju se špeglajmo*. Režiser prireditve Andrej Šubic je med ogledala postavil plesalke skupine Step, pevski zbor OŠ Poljane ter igralke in

igralce gledališke sekcije našega društva. Nastopajoči so ob skrbno izbrani glasbeni spremljavi pianista Marjana Peternela uprizorili privlačen multimedijski dogodek, ki ga je potem predvajala tudi RTV Slovenija.

Zadnji izmed dogodkov Tavčarjevega leta je bil spominski večer na Franca Trpina, ob 50. obletnici prve uprizoritve Torkarjevega *Ravbarskega cesarja*, v katerem je Trpin nepozabno odigral lik Luka z Volče. Poleg izbranih prizorov iz filma smo Poljancem predstavili krajše filmske zapise, ki jih je Trpin posnel v Poljanah, na koncu pa so njegovi sodobniki s prisotnimi podelili nekaj spominov nanj in na njegovo delo.

Vsa naša prizadevanja je letos opazila tudi Občina Gorenja vas - Poljane in društvu za naš prispevek podelila

Občinska prireditev ob slovenskem kulturnem prazniku

bronasto priznanje občine »za izvedbo kulturnih dogodkov v Tavčarjevem letu 2023«.

Sicer smo tudi letos izpeljali naše standardne prireditve: miklavževanje, praznovanje dneva staršev in dneva državnosti, prireditev na predvečer slovenskega kulturnega praznika. Miklavževanje je tokrat Hermina Peternel v sodelovanju s Krajevno skupnostjo izpeljala v poljanski cerkvi, ker je župnik tam ponudil prostor. Praznovanje dneva staršev in dneva državnosti sta potekala v telovadnici OŠ Poljane. Prireditev ob dnevu staršev je letos pripravila Elizabeta Proj, praznovanje dneva državnosti pa tradicionalno Janez Arnolj v sodelovanju s Krajevno skupnostjo, OŠ Poljane in GŠ Škofja Loka.

Sekcije društva so bile splošno uspešne in so izpeljale veliko dogodkov v Poljanah in drugje. Z obsegom izvedenih dejavnosti so izstopali Poljanski orgličarji, z odmevnostjo v javnosti pa gledališka sekcija.

Literarna in zgodovinska sekcija sta tudi letos pripravili nekaj prispevkov za lokalne časopise – *Vaščana* in *Podblegaške novice* ter oblikovali vezna besedila ob različnih kulturnih dogodkih v kraju.

Organizirali smo tudi dva glasbena nastopa za otroke iz Poljanske doline, ki obiskujejo GŠ Škofja Loka ter predstavitev knjige Marije Stanonik *Zlato in biseri iz srebrne dežele pod Južnim križem* o slovenski skupnosti v Argentini.

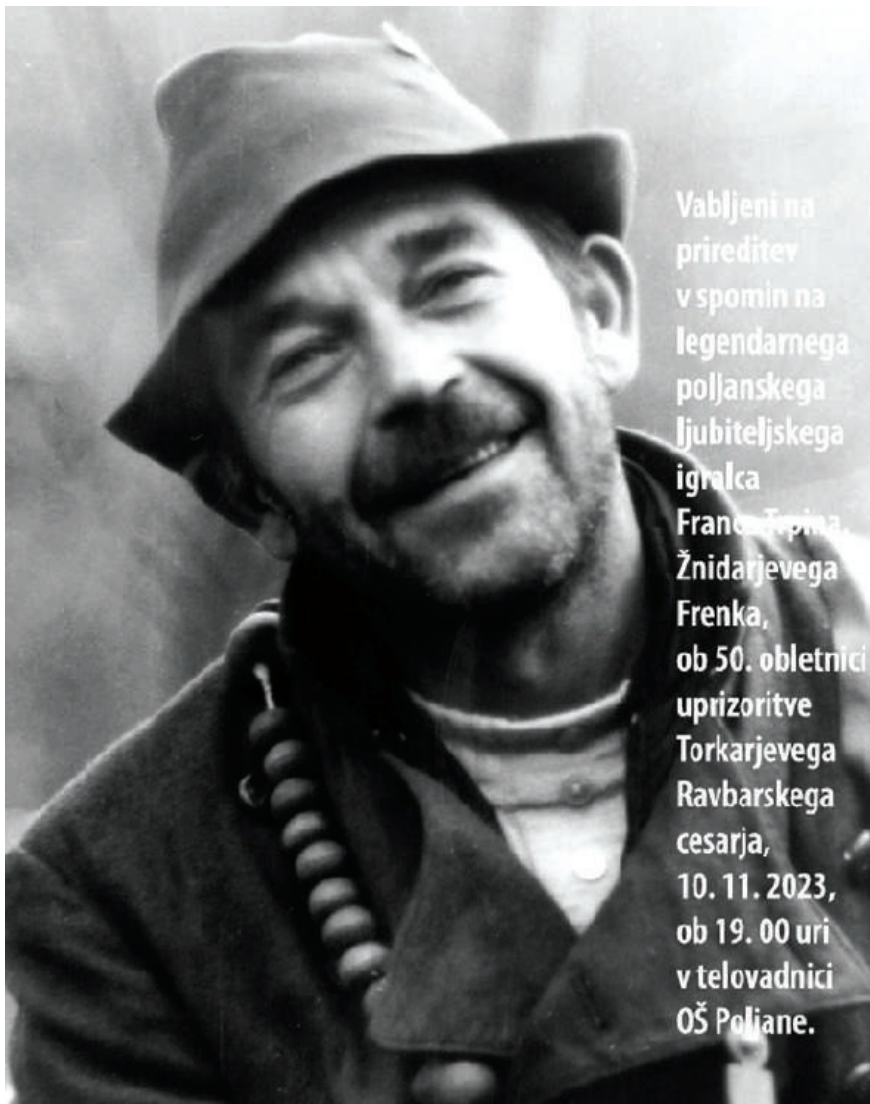
To so dejavnosti društva, ki so jih lahko zaznali objektivni zunanji opazovalci. V ozadju je več kot dvajset oseb zbiralo, urejalo in lektoriralo besedila in likovno gradivo za načrtovani zbornik o zgodovini kulturnega društva. Nastalo je več kot 60 zapisov o različnih dogodkih in o osebah, ki bodo ustvarili neki povzetek petinsedemdesetletnega dogajanja v Kulturnem društvu dr. Ivan Tavčar Poljane. Tako bo za naprej ohranjen spomin na večino tistih, ki so prispevali vsaj kamenček v bogato zgodovino društva. Dokler ni končnega izdelka, ostaja ves ta trud očem zunanjih opazovalcev neviden. Načrtujemo, da bomo zbornik predstavili javnosti na predvečer slovenskega kulturnega praznika v letu 2024. S tem

bosta na neki način zaključena nekajletna obnova arhiva društva in raziskovanje informacij o ključnih dogodkih iz njegove zgodovine. Nekaj sivih lis pa bo še ostalo za druge raziskovalce.

Lani jeseni smo pisali o tem, kako smo spremljali postopno izginjanje stavbe starega kulturnega doma; letos lahko ugotovimo, da nova stavba kulturne-

ga doma/centra zelo hitro napreduje, čeprav je v občinskem proračunu prav ta postavka doživela precejšnje znižanje. Kakor koli, upamo, da se bomo v novo stavbo vselili kar kmalu.

Goran Šušnjar,
predsednik Kulturnega društva
dr. Ivan Tavčar Poljane

Vabljeni na prireditev v spomin na legendarnega poljanskega ljubiteljskega igralca Franc Trpina, Žnidarjevega Frenka, ob 50. obletnici uprizoritve Torkarjevega Ravbarskega cesarja, 10. 11. 2023, ob 19. 00 uri v telovadnici OŠ Poljane.

V spomin na Frenka Trpina

Slovenci, po Tavčarju se špeglajmo

Leto visoškega gospoda

Leto 2023 je bilo na pobudo Občine Gorenja vas - Poljane s sklepom Vlade Republike Slovenije razglašeno za vseslovensko Tavčarjevo leto. V spomin na 100. obletnico smrti znamenitega slovenskega pisatelja dr. Ivana Tavčarja smo v Poljanski dolini leto obeležili s številnimi dogodki.

Zgodba se je pričela pisati na dvorcu Visoko, ko so se v začetku leta člani programskega odbora Tavčarjevega leta zbrali na ustanovni seji, za predsednico imenovali dr. Urško Perenič in oblikovali program dogodkov ter ga kasneje izdali v knjižici *Poklon visoškemu gospodu*.

Že v marcu sta stekla literarni natečaj *Zemlja domača ni prazna beseda* in likovni natečaj z naslovom *Tavčarjevo leto*, manjkalo pa ni niti literarnih večerov in predavanj. Na Visokem smo aprila odprli prenovljeno Gozdno učno pot Visoko, maja smo nadaljevali z odprtjem sezone kolesarskega kroga občine Gorenja vas - Poljane in kmalu zatem s predstavitev otroške slikanice Ivana Sivca *Zlatobrad, skrivnostni Tavčarjev škrat*.

Prvi vrhunec je bila zagotovo osrednja slavnostna akademija z naslovom *Slovinci, po Tavčarju se špeglajmo*, ki je potekala 28. maja v Sokolskem domu v Gorenji vasi. Spregovorili so predsednik Državnega sveta Republike Slovenije Marko Lotrič, predstavnik programskega odbora Tavčarjevega leta, odvetnik dr. Peter Čeferin, v video nagovoru pa je vse navzočce pozdravila in nagovorila ambasadorica Tavčarjevega leta in igralka Milena Zupančič. Večer so po scenariju in režiji Andreja Šubica skozi uprizoritev literarnih del Ivana Tavčarja zaključili člani Kulturnega društva dr. Ivan Tavčar Poljane.

Leto smo nadaljevali v športnem duhu. Najprej z Maratonom Franja, katerega leteči cilj je bil v čast Tavčarju letos na Visokem, sledil je zdaj že tradicionalni Tenis v belem. Ivan Tavčar namreč velja za predsednika prvega slovenskega kolesarskega kluba, imenovanega Klub slovenskih biciklistov Ljubljana, spodbujal pa je tudi razvoj tenisa, zato je dal na Visokem že leta 1897 urediti prvo travnato teniško igrišče na Slovenskem.

V zgodnjem poletju se je zvrstila tudi razstava klekljanih čipk Klekljarskega

društva Deteljica z naslovom *V začetku je bila beseda*. Najpomembnejši julijski dogodek Tavčarjevega leta je bila zagotovo obeležitev 50. obletnice filma *Cvetje v jeseni*, ki so jo pripravili člani Turističnega društva Stari vrh. Obletnico so proslavili s predvajanjem filma *Cvetje v jeseni* na prostem in s pohodom po poti snemanja filma. Na Visokem se je istočasno odvil dogodek s pripravo tradicionalne jedi visoški loncec.

Filmsko obarvano je bilo tudi dogajanje na visoškem dvorcu. Poleti smo v mini kletnem kinu dvorca predvajali kar deset filmskih matinej. Filmsko zgodbo smo razvijali tudi vsak poletni četrtkov večer ob predvajanju slovenskih filmov in predstav. Večere so nam dodatno popestrile igralsko, glasbeno in plesno obarvane točke. Najbolj množično obiskan je bil prvi filmski večer. Zaigrale so nam članice zasedbe Šefle in citrarka Pavlina Šifrar, člani KD dr. Ivan Tavčar Poljane pa so nas z igranim prizorom popeljali v zgodbo filma *Ravbarski cesar*.

V prijetnih poletnih večerih so se na velikem platnu pred Kavarno Visoko zvrstili še štirje filmski večeri. Avgusta smo predvajali gledališko predstavo *Visoška kronika*, gledališko predstavo *Cvetje v jeseni* in tudi film *Cvetje v jeseni*. Večere so nam polepšali pianistka Maja Tajnšek, violinist Branko Brezavšček, KD dr. Ivan Tavčar Poljane, citrarka Tanja Zajc Zupan in vokalistka Teja Saksida. Ob predvajanju filma *Cvetje v jeseni* se nam je v pogovorni večer pridružila celo Milena Zupančič, iz filma vsem dobro poznana tudi kot Presečnikova Meta. Filmski festival smo zaključili na prvi septembrski četrtak s predvajanjem filma *Ljubezen nam je vsem v pogubo* in plesnim nastopom Folklorne skupine Sovodenj ter plesne skupine Step.

Vsekakor je bilo praznovanje Tavčarjevega leta najbolj pestro v mesecu avgustu, ko so se na Visokem odvijali kar trije kon-

certi. Najprej sta na zadnji petek pred velikim šmarnom na vrtu Kavarne Visoko tradicionalno zapela Maja in Janez Triler v spremstvu Jana Trilerja s klaviaturami. Sredi meseca je prišel na vrsto dolgo pričakovani osrednji koncert ob Tavčarjevem letu. Več kot 700 obiskovalcev je najprej prisluhnilo Uršuli Ramoveš ter Fantom z Jazbecove grape, kasneje pa so na oder stopili še člani Tria Vivere in sklenili prekrasen večer. Trojček koncertov na Visokem sta zaključila Tjaša in Uroš Steklasa, ki sta prav tako privabila lepo število obiskovalcev.

Septembra se je Poljanska dolina predstavila v Ljubljani. V sodelovanju s Turizmom Ljubljana smo na Jakopičevem sprehajališču v Tivoliju pripravili razstavo fotografij z naslovom *Cvetje v jeseni*. Fotografska zgodba, ki se je razprostirala kar na 80 velikih panojih, je prepletala utrinke iz življenja in udejstvovanja pisatelja dr. Ivana Tavčarja, dogajanja na Visokem nekoč in danes, slikovite razglede Poljanske doline ter posnetke bogate kulturne in naravne dediščine.

Kot vemo, je bil Tavčar tudi ribič in lovec. V septembru in oktobru sta sledila dogodka Ribiški praznik in Praznik lovske kulture z nastopom lovske pevskih zborov in rogistov ter že tradicionalno lovsko večerjo na Visokem.

Sredi oktobra smo se na zadnjo sončno soboto s skupino skoraj 50 pohodnikov podali letos že na tretji pohod iz Poljan do koč na Blegošu po tematski poti *Cvetje v jeseni*, ki sta jo v istoimenski povesti prehodila Meta in Janez. To pot sta nas pričakala na kmetiji odprtih vrat pri Andrejon v Gorenji Žetini.

Ob prihodu jeseni na dvorcu že drugo leto zapored tedensko pripravljamo različna predavanja in praktične delavnice pod naslovom *Ozimmica visoške gospe*.

Decembra smo na Visokem sklenili še zadnji letošnji večji dogodek – *Visoški gospod skozi literaturo in glasbo* s predstavitev knjige o Ivanu Tavčarju avtorice dr. Urške Perenič z naslovom *Na valovih življenja* in džez interpretacijo Tavčarjevih del glasbene skupine Jazzmin band.

Leto visoškega gospoda počasi zaključujemo v duhu vseh uspešnih dogodkov letošnjega leta in se z zagonom ter veseljem podajamo proti ustvarjanju novih kulturnih, športnih in glasbenih prireditev! Hvala vsem obiskovalcem in ustvarjalcem Tavčarjevega leta!

Lucija Potočnik, Zavod za turizem in kulturo Poljanska dolina

Razstava *Cvetje v jeseni* na Jakopičevem sprehajališču v Ljubljani
(Foto: Jošt Gantar)

Rdeči križ v letu 2023, zaznamovanim s poplavami

Dolgi poznojesenski večeri prinašajo čas za razmišljanje, kakšno je bilo leto 2023. Bilo je polno dogodivščin, ki so zaznamovale naše življenje. Najbolj grenak je spomin na dni z obilo deževja in katastrofalnimi posledicami.

Bil je avgust, poletje se niti še ni dokazalo s toploto, že je postreglo z obilo nalivi, slabega vremena, grmenja, toče, vetroolomi. Voda je dobila zalet, rušilno moč, količino in začela svoj razdiralni ples. Hribine so zajele pod težo moče in pognale odvečno blato v doline. Voda in blato sta vzela toliko prostora, kot sta ga potrebovala, in tam, kjer sta ga

potrebovala. Jutro s še vedno močnim dežjem je pokazalo vso razsežnost ujme. Visok vodostaj reke Sore, potokov, hudournikov in ogromno število plazov je pomenilo pravo opustošenje naših krajev. Še po nekaj dneh se zemlja ni umirila, še so ječala rebra, še so drvele gmote proti ravninam. Mi pa smo nemočno opazovali in se spraševali, zakaj je to

ogromno razdejanje in vse hudo prišlo nad nas. Spraševali smo se, kako naprej, kaj najprej narediti, kako narediti, kdo bo pomagal pri delu, bomo dobili strokovno pomoč.

Sledilo je čiščenje prizadetih domov, cest, vodotokov. Prvi so na pomoč prihiteli gasilci, nato posamezniki s težko gradbeno mehanizacijo, civilna zaščita in prostovoljci. Dela in potreb po pridnih rokah je bilo več in še več. Pomoč so ponudile tudi humanitarne organizacije, tudi Rdeči križ.

Utrinek s srečanja starejših (Foto: Franc Dolenc)

Člani KORK Poljane smo šli na teren in si ogledali razdejanja. Stanje je bilo šokantno, ljudi, potrebnih pomoči, je bilo zelo veliko. Najprej smo razdelili obrazce, s katerimi so oškodovanci zaprosili za sredstva iz sklada za prvo humanitarno pomoč. V drugi polovici septembra je 50 družin dobilo prvo finančno pomoč preko RK Škofja Loka. Kasneje je bilo preko RK Škofja Loka razdeljenih še 160 vrednostnih kartic za nakup prehranskih artiklov in devet vrednostnih kartic, na-

menjenih nakupom materialov za obnovno domov. Preko KORK Poljane smo razdelili donirana finančna sredstva Lions kluba Škofja Loka pomoči potrebnim. Prav tako smo razdelili izkupiček sredstev od prodanih del umetnika Petra Jovanoviča.

Poleg finančnih sredstev smo prizadetim ob poplavih pomagali tudi z materialnimi sredstvi. Razdeljeni so bili paketi s hrano, z ustekleničeno pitno vodo, s čistili in pripomočki za čiščenje ter z razkužili. Dve podjetji sta darovali pleskarske barve za beljenje.

Za finančno pomoč, ki je prispela na račun KORK Poljane, se zahvaljujemo krajanom KS Poljane, Petru Jovanoviču, Lions klubu Škofja Loka in vladi Republike Slovenije. Za prejeto materialno pomoč pa se zahvaljujemo RK Škofja Loka in proizvajalki pleskarskih barv Jub ter zastopnikom proizvajalca barv Carpol. Vsem še enkrat iskrena hvala.

Ker sanacija po poplavi še ni končana, donacije v ta namen še vedno zbiramo. Dva donatorja bosta finančna sredstva še prispevala, in sicer Občina Gorenja vas - Poljane in Fundacija preprosto blizu. Še vedno pa lahko kdor koli kot davčni zavezanec sam nameni 1 % dohodnine od dohodkov letne davčne osnove tudi naši nevladni organizaciji. Vsak odstotek bo prišel še kako prav.

Omeniti moramo še druge dejavnosti KORK Poljane, ki so se dogajale skozi leto in so že ustaljene dejavnosti naše krajevne organizacije.

S finančnimi sredstvi smo podprli letovanje predšolskih otrok in počitniški oratorij šolskih otrok.

Meseca julija je potekala vsakoletna krvodajalska akcija. Tudi letos je bila dobro obiskana. Hvala vam za tako plemenito ravnanje.

Konec oktobra smo na domu obiskali starejše nad 75 let in jih obdarovali z bonom za nakup skromne malice. Povabili smo jih k sveti maši in druženju po maši. Odzvalo se je 70 starejših občanov.

Tudi letos so bili na voljo prehranski paketi. Z njimi skušamo olajšati stisko, kadar se ta pojavi tudi v naši KS. Razdelili smo šest paketov. Če bi še kdo potreboval pomoč, naj ne trpi stiske, pač pa se nam oglasi.

Končam naj s svetlejšim pogledom v prihodnost. V upanju, da nam bo prihodnje leto bolj naklonjeno, vam želimo veliko zdravja, miru in sreče. Prazniki naj bodo lepi in blagoslovljeni.

Franc Dolenc,
predsednik Krajevne organizacije
Rdečega križa Poljane,
s sodelavci

Nov mandat – novi izzivi

Spoštovane krajanke, spoštovani krajanji!

Tako kot verjetno vsako društvo tudi gasilci, ki slovimo po dobri organiziranosti, ne moremo brez letnega delovnega načrta, ki se skozi koledarsko leto izpolni po določenem časovnem redu. Mnoge utečene zadolžitve v društvu so z leti postale že stalnica, nekaterih pa se ne da vnaprej načrtovati, niti napovedati. Zgodijo se same od sebe in mimo pričakovanj. Prav slednje dajejo društvu vsako leto drugačen pomen in letošnje so zagotovo v znamenju velike poplave. A pojdimo lepo po vrsti.

Konec meseca januarja smo se zbrali na rednem letnem občnem zboru, ki je letos potekal v znamenju volitev, saj je staro vodstvo zaključilo svoj mandat. Mislim, da si zaslužijo zahvalo in vse

priznanje za vse opravljeno delo v preteklem mandatu, ki ga je zaznamoval predvsem koronavirus. Izvoljeno je bilo novo vodstvo društva za mandatno obdobje 2023–2028.

Na mesto poveljnika je bil izvoljen Matija Božnar, podpredsednik in namestnik poveljnika sta postala Tomaž Čadež in Grega Krek, na mesto predsednika društva pa so izvolili mene, Boruta Pintarja. Seveda vodstvo društva lepo zaokrožuje zagnana in srčna ekipa članic in članov upravnega odbora, ki z gledno opravljajo svoje naloge. Pri tem ne smemo pozabiti na člane operativne enote, ki so hrbenica društva in opravijo večino dela v društvu. Ni pa zanemarljiv tudi prispevek veteranov, članic in mladine, ki z veseljem in zagnanostjo po svojih najboljših močeh pomagajo pri delovanju društva, za kar se jim na tem mestu iz srca zahvaljujem.

Avgustovske poplave so zalile gasilski dom.

Po delovnem koledarju smo v pomladnih mesecih poskrbeli za zbiralno akci-

jo odpadnega železa. Tudi letos količina zbranega ni zaostajala za preteklimi leti. Ob tem pa naj omenim gospo Marijo Ušeničnik z Volče, ki je k tej količini še posebej veliko prispevala.

O tradicionalnem kresovanju na Visokem naj zapišem, da je lepo uspelo. Obiskovalci so se povabili na dogodek, kjer jih je zabaval Ansambel dveh dolin, radi in v lepem številu odzvali. Upam, da se tradicija ohrani tudi v prihodnjih letih.

Junija ne moremo mimo tradicionalne svete maše, ki jo je letos za gasilce daroval naš novi župnik, gospod Jože Plut. Darovana je bila za vse pokojne gasilce pa tudi v zahvalo za srečno opravljeno delo in seveda kot priprošnja svetemu Florjanu, da nas še naprej varuje.

Z optimizmom smo se kmalu za tem lotili priprav na gasilsko veselico, ki pa nam je zaradi dogodkov, ki so sledili, ni uspelo izpeljati. Lahko bi celo dejali, da nam je dobesedno splavala po vodi. Velike poplave, ki so nas prizadele tiste prve dni avgusta, so tudi nam, gasilcem, povzročile precej nevšečnosti in kar nekaj škode. Zelo so nam šli na roko tudi v trgovini Loške zadruge Poljane, saj so nam dali na razpolago vse, kar smo potrebovali, tako hrano in pijačo kot tudi tehnični material. Na tem mestu se iskreno zahvaljujem tako vodstvu Loške zadruge kot tudi zaposlenim za vso pomoč, ki so nam jo nudili. Poljane z okolico so bile prvi dan poplav praktično odrezane od sveta, večji del dneva smo bili tudi brez elektrike. Tako je bila kmetijska trgovina edina, ki je lahko oskrbovala naše moštvo.

Nekateri člani operativne enote so bili prve dni poplav na nogah tudi po 24 ur in več. Uničene in poškodovane je bilo za več deset tisoč evrov opreme, tako raznega orodja in gasilskih armatur kot tudi osebne in skupne zaščitne opreme. Naša operativna enota je v sedmih dneh trajanja intervencije posredovala na 162 dogodkih in opravila več kot 2500 ur dela.

Toda kakor je bila nesreča velika, se je ob njej pokazala velika tudi solidarnost. Lahko bi rekli, da velike stiske rojevajo veliko dobroto. Tudi v Poljanah ste se v njej izkazali. Svojo dobroto ste ponudili na različne načine, nekateri s svojimi

rokami, drugi s pomočjo mehanizacije, tretji z donacijami. V imenu gasilcev vam za vso človečnost izrekam iskrena hvala.

Ko so se vode umirile, okolica očistila, plazovi začeli sanirati, se je tudi delo v gasilskem društvu normaliziralo. Mesec september je potekal v znamenju priprav na gasilsko tekmovanje Gasilske zveze Škofja Loka, ki se je letos odvijalo pri dvorcu Visoko. Na tekmovanju so naše ekipe, lahko bi rekel, že tradicionalno posegale po najvišjih mestih.

Odpravili smo se tudi v Gornjo Radgono na najvišji rang tekmovanja, in sicer na državno gasilsko tekmovanje, kjer se je naši tekmovalni enoti nasmihal odličen rezultat, vendar jim je na našo veliko žalost v kritičnem trenutku odpovedala motorna črpalka. Vseeno si zaslužijo vse čestitke za vloženi trud. Treba je namreč vedeti, da se na državno tekmovanje uvrstijo v vsaki kategoriji samo tri najboljše ekipe iz gorenjske regije.

Do konca leta nam je potem uspelo izpeljati še dve načrtovani dejavnosti. Dnevu odprtih vrat, ki že tradicionalno poteka v mesecu požarne varnosti, se je oktobra letos pridružila še občinska operativna vaja članic, katere organizacija je bila zaupana prav poljanskim gasilcem. Lahko ocenim, da sta obe oktobrski dejavnosti odlično uspeli.

In že smo v decembru, ko se, obenem, ko ocenjujemo opravljeno delo, oziramo tudi že v prihodnost. Leto 2024, ki je pred nami, bo za poljansko gasilsko društvo še pose-

bej slovesno, saj bomo praznovali 130 let delovanja društva. Praznovanje častitljive obletnice pa ni namenjeno zgolj zaprti družbi poljanskih gasilcev, temveč ste k praznovanju lepo povabljeni vsi krajanji in upam, da se povabilu odzovete v velikem številu ter se skupaj z nami udeležite dogodkov, ki jih bomo v ta namen pripravili.

V teh dneh, ko se staro leto poslavlja in prihaja novo, vas bomo, spoštovani krajanji, obiskali z gasilskimi koledarji in vam zaželeli vse dobro v letu, ki prihaja. Zahvaljujem se vam za vse prispevke, ki nam jih boste morda namenili, saj nam bodo glede na razmere prišli še kako prav.

In še čisto za konec. Velika hvala vsem, ki s svojim delom in čutom za sočloveka pomagata in skrbite, da iskrica človeških vrednot med nami še vedno žari. Želim vam vse dobro v letu 2024 ter vas pozdravljam z gasilskim pozdravom Na Pomoč!

Borut Pintar,
predsednik PGD Poljane

Kresovanje na Visokem

Gasilski podmladek s svojimi mentorji

Po šestih letih je čas za spremembe na vrhu športnega društva

Vsako leto ob koncu koledarskega leta, ko preštevamo uspehe in pregledujemo stanje, smo v prihodnost zrli z optimizmom. Tako lahko tudi v novo leto zremo optimistično, kljub temu pa se pojavlja vprašanje, kdo je najprimernejši kandidat za novega predsednika in ali bo sploh kdo pripravljen prevzeti to odgovornost, saj so v letu 2024 na vrsti volitve novega predsednika in upravnega odbora.

Posvetimo se najprej dogodkom našega društva oziroma njegovim sekcijam, ki beležijo v letu 2023 lepe uspehe. Kaj smo v društvu torej počeli? Kolesarili na dirki na Stari vrh, igrali floorball na Švicbolu ter se rekreirali v telovadnici v Poljanah in športni dvorani v Gorenji vasi. Dirka in Švicbol sta ponovno dokazala, da jima ni para daleč naokoli. Kolesarji in Polanska banda pa sta po doseženih uspehih letos zopet med najvidnejšimi.

Floorballisti Polanske bande dokazujejo, da se treningi in trdo delo obrestujejo, saj

so v kategorijah U10, U12 in U17 postali državni prvaki, druga ekipa U12 je dosegla tretje mesto ter ekipa U14 drugo mesto. Člani so tudi letos nastopali v državnem prvenstvu in mednarodni ligi IFL. V obeh tekmovanjih je članska ekipa dosegla četrto mesto.

Tudi kolesarji so letos ponovno odlično nastopali. Andrej Dolenc, Aleš Hren in Tilen Potisk so člani kolesarske sekcije. Tilen si je skoraj na vsaki dirki v svoji kategoriji prikolesaril stopničke, v absolutni konkurenci pa je bil skoraj

vedno med najboljših deset. Vrhunec je dosegel na dirki na Koreno, kjer je zmagal v absolutni konkurenci.

Andrej Dolenc je večino svojih dirk odpeljal v mednarodni konkurenci, kjer je najboljšo uvrstitev z drugim mestom dosegel na kronometru Tarcett. V mednarodni konkurenci je bil vedno med najboljšimi. Zmagi pa je dosegel na Pokalu Bled in in na Veliki nagradi Šenčurja.

Večletna prizadevanja in uspehe med našimi športniki je opazila tudi lo-

Zmaga Aleša Hrena na dirki za Veliko nagrado Šenčurja (Foto: prijavim.se)

kalna oblast in dvema javno podelila priznanje. Bronasto priznanje Občine Gorenja vas - Poljane je prejel Aleš Hren, neutrudni kolesar, eden od pobudnikov oživitve dirke na Stari vrh, v letih med 1996 in 2003 predsednik društva ter večletni član upravnega odbora društva. Aleš je letos v svoji kategoriji postal tudi državni prvak. Skupno je zmagal kar na osmih dirkah, ob tem pa bil še petkrat drugi.

Priznanje Krajevne skupnosti Poljane za športno udejstvovanje pa je prijel Primož Drnovšek, ki se je pred leti skupaj z družino preselil v Poljane in v času mojega predsedniškega mandata zasedel mesto v upravnem odboru. Od takrat je Primož nepogrešljivi član upravnega odbora in velikokrat desna roka trenerja Nejca Šege. Primož pomaga pri vseh dogodkih športnega društva in je tudi član izvršnega odbora Floorball zveze Slovenije, kjer skrbi, da tekmovanja potekajo nemoteno.

Aleš in Primož, v imenu Športnega društva Poljane vama iskreno čestitam in vama želim še mnogo športnih uspehov.

Mineva zadnje leto, v katerem nastopam kot predsednik Športnega društva Poljane. Sam namreč obračam nov list v svojem zasebnem življenju. Po začetnem zagonu sem v zadnjem mandatu bolj ali manj opravljal samo nujne zadeve, da je lahko društvo nemoteno delovalo. Posebej bi se ob tem zahvalil nekdanjim in zdajšnjim članom odbora: Sabini Podobnik, Tini Kokalj, Gašperju Debeljaku, Mihi Pustovrhu, Alešu Hrenu, Gašperju Mescu, Primožu Drnovšku, Aljažu Luznarju, Mateju Štruklju in Luku Stanoniku za zaupanje in pomoč pri vodenju društva ter vsem tistim, ki poleg upravnega odbora skrbite za športna področja v društvu.

V obdobju svojega predsednikovanja sem poskušal kraju dati nekaj tistega, kar sem dobil od društva v otroštvu. Menim, da mi je to uspelo le deloma,

saj imam nekaj svojih zamisli še vedno v glavi.

Ponosen sem, da sem bil predsednik v času 50-letnice društva, ki smo jo obležili z izdajo posebne slavnostne številke *Vaščana*, ponosen na obnovo Trim steze Golava, na nemoteno delovanje društva kljub koronavirusnim ukrepom, ponosen na številne uspehe športnikov v društvu in verjame v njihove uspehe tudi v prihodnje.

Kdo bo moj naslednik, trenutno še ne vemo, ampak verjamem, da bo to človek, ki bo s svojim znanjem poskrbel, da športni duh v Poljanah ne bo ugasnil.

Ob koncu leta naj vam zaželim vse dobro v novem letu in veliko športnih užitkov pri rekreaciji, na floorball tekmah ter kolarsarskih dirkah!

Gašper Klinec,
predsednik Športnega društva Poljane

Tilen Potisk, drugo mesto na vzponu na Lisco

Aleš Hren in Andrej Dolenc na startu Maratona Franja, 2023

Državni prvaki poljanske floorballske ekipe v kategoriji do 17 let po zaključku finalnega turnirja

Drugo mesto poljanske floorballske ekipe v kategoriji do 13 let na Dunaju

Izzivi in vztrajnost – v pričakovanju novega plezalnega doma

Zaznamovali smo deseto obletnico obstoja našega Plezalnega društva Cempin, ki je zrastle iz strasti do plezanja ter želje, da bi povezali plezalce iz Poljanske in Selške doline.

Z alpinistično šolo, ki je imela 12 tečajnikov, smo začeli že med ustanavljanjem društva in v decembru 2013, dobro leto po ustanovitvi PD Cempin, postali polnopravni člani Planinske zveze Slovenije. PD Cempin, ustanovni člani so bili Drago Frelih, Jakob Stanonik, Janez Špik in Cene Polajnar, je do leta 2014 štel že 90 članov. Za vaje plezalnih manevrov smo najprej uporabljali prostore v gasilskem domu v Poljanah, nato pa smo z večanjem članstva postavili lastno plezalno steno v kulturnem domu. Poleg tega smo v parku v Poljanah postavili še manjšo premično plezalno steno. V zimskem času vsako leto pripravimo tudi ledeno plezalno stezo na slapu Podrancka v Gorenji Žetini. Izkušeni člani društva se tako vsako zimo skupaj s tečajniki odpravimo v naravne ledene slapove v Sloveniji in tujini, vse do doline reke Malte (Maltatal) v Avstriji.

V teh letih smo ustvarili plodno okolje za plezanje in znotraj PD Cempin združili štiri sekcije: športnoplezalno, alpinistično, gorskotekaško in turnosmučarsko. Ta raznolikost nam omogoča aktivnosti skozi celo leto, hkrati pa nudimo priložnost mladim plezalcem, da razvijajo svoje plezalne spretnosti v domačem okolju.

Naša zgodba se je pričela s skromno alpinistično šolo, ki se je razvila v navdihujoče središče za plezanje, prostor v kulturnem domu je postal naš kraj za izvedbo tečajev, izobraževanj, sestankov ter skupnih druženj. Vsako leto smo se razvijali in dodajali nove vsebine. Blaž Dolenc že nekaj let uspešno nadaljuje alpinistična izobraževanja z vodenjem alpinistične šole, ki povezuje nove mlajše in starejše člane, ter razširja obstoječo plezalno in alpinistično bazo v Poljanski dolini. Ljubezen in strast do gora ter užitki, ki jih gore nudijo, odtehtajo vsa odrekan-

ja in žrtvovani prosti čas, ki je potreben za vodenje in izvedbo alpinistične šole.

Plezalci, ki pridobijo znanje v plezalnih društvih in naberejo dovolj alpinistične kilometrine in izkušenj, predstavljajo najboljše kandidate za Gorsko reševalno službo. Tudi v PD Cempin imamo člane, odlične plezalce in alpiniste, ki so aktivno vključeni v dejavnosti gorskega reševanja v okviru GRS Škofja Loka. Ti posamezniki predstavljajo neprecenljiv človeški vir za morebitna reševanja v lokalnem območju. V zadnjih letih namreč zaznavamo vse večji trend množičnega obiska gora, kar glede na bogato tradicijo alpinizma in gorništvu v Sloveniji ni presenetljivo, hkrati pa to postavlja številne nove izzive na tem področju. Gorski reševalci iz PD Cempin ter vsi ostali člani in njihove bogate gorniško-alpinistične izkušnje so pravi odgovor na te nove izzive.

Društvo tako že dobrih deset let navdušuje in vzgaja nove plezalce, ustvarja povezave med ljubitelji vertikalnih izzivov, skrbi za alpinistično šolanje ter za plezalne, turnosmučarske in alpinistične dejavnosti v Poljanski dolini. Kljub vsem tem prizadevanjem pa smo se zadnje leto znašli v grenki dilemi oz. preizkušnji. Zaradi gradnje nove-

ga kulturnega doma v Poljanah smo se ob deseti obletnici morali posloviti od naših takratnih prostorov in plezalne stene, od prostorov, kjer smo izvajali vsa izobraževanja in tečaje. Naenkrat smo ostali brez osnovnih pogojev za obstoj društva. V PD Cempin se soočamo z vprašanjem, kako naprej. Že pred 'izselitvijo' iz kulturnega doma smo začeli iskati možne rešitve za nov prostor, kjer bi plezalcem in alpinistom zagotavljali osnovne pogoje za alpinistične tečaje, vadbo in izpopolnjevanje.

Z idejnimi zasnovami in načrti dejavno sodelujemo z Občino Gorenja vas - Poljane v iskanju novih vadbenih prostorov PD Cempin. Na mizi je bil predlog razširitve obstoječe plezalne stene v športni dvorani v Gorenji vasi.

Verjamemo, da bo prepoznana vrednost našega dela in da bodo naša prizadevanja privedla do zelenega cilja, to je do novih prostorov in plezalne stene. In kot nam je v začetku novembra 2023 obljubil župan Milan Čadež, bo PD Cempin dobil svoje novo domovanje v novem kulturnem domu v Poljanah. To bo vsekakor pomenilo novo poglavje in dodaten zagon za razvoj plezalne dejavnosti v Poljanski dolini. Naj se obljube uresničijo!

Plezanje je veščina, ki uči premagovanje ovir, sten in poti, velikokrat tudi tistih, ki se zdijo nepremagljive. Člani in plezalci PD Cempin smo ponosni na svoje dosežke in dosedanje zgodbo.

Za te zgodbe in dosežke še naprej želimo, da so zapisane v domačem kraju, v Poljanski dolini – v (plezalnem) raju pod Blegošem.

PD Cempin

Zimski vzpon tečajnikov alpinistične šole na Veliko Martuljško Ponco

Od trabanta do poršēja

Tam, kjer se križajo potrebe sveta in tvoji talenti, tam je mesto tvojega poklica, je zapisal Aristotel. In tam na ovinku, kjer se Poljane že skoraj dotaknejo Volče, se potrebe sveta in talenti srečajo v avtomehanični delavnici mojstra Štefana Peternela. Pozna ga bližnja in daljna okolica, saj že več desetletij skrbi za vse vrste jeklenih konjičkov in kmetijskih strojev.

Ko ga povprašam, katera so bila njegova otroška zanimanja, mi v pristni poljanščini, zabeljeni z avtomehaničnim žargonom,¹ odvrne, da so bile to *mašine*.

Že kot majhen je pri delu opazoval svojega očeta Branka in v najstniških letih svoje veselje in znanje usmerjal v ljubiteljsko razstavljanje, sestavljanje in popravljanje mopedov. Svoje avtomehanične začetke je pri petnajstih letih *zacahnal* z menjavo *pakn* pri fičku. Vse, kar je zadevalo delo v delavnici, *šraufanje*, razdiranje, analiziranje in vnovično sestavljanje, mu je bistveno bolj dišalo kakor šola, ki jo je obiskoval v Škofji Loki. Kot srednješolec je pripravništvo opravljal v tedanji Avtomehaniki, kjer se je z navdušenjem loteval vsakovrstnih izzivov, le pometanje mu ni bilo preveč ljubo.

Po opravljeni vojaščini je imel ogledano tudi delo pri vojski, a je čas na pot pripeljal drugo službo zanj. Zaposlil se je v Bandagu, kjer je delal med letoma 1992 in 2008. Rojstvo najmlajše hčerke mu je v letu 2006 ponudilo priložnost, da se v času porodniškega dopusta preizkusi kot sam svoj mojster. Že kakšno leto ali dve prej je imel registrirano popoldansko obrt, ki jo je z leti in z novimi prostori postopoma širil do današnje velikosti.

Ko mi Štefan orisuje podobo svoje prve delavnice, zanjo uporablja pomanjševalnice – s *krokodilčkom*, *dvigalčkom* in *vozičkom* orodja se je dalo fička, stoenko ali bolhco popraviti brez vsakih težav. Z novo delavnico se spremeni tudi besednjak – štiri dvigala, štirje različni testerji za diagnostiko in morje orodja svoj pogled usmerijo v mehansko in digitalno drobovje na mehničnem poltraku, ki se začne s cliom in nadaljuje vse do poršēja.

Na vprašanje, česa se najraje loteva pri svojem delu, hudomušno odgovori, da

Štefan Peternel v svoji delavnici, polni izzivov, šmira, avtomehaničnega žargona in zadovoljnih strank (Foto: Tina Peternel)

tistega, kar je hitro *fertik*, in doda, da mu je všeč, da je njegovo delo pestro, saj se človek enoličnega dela hitro naveliča.

Njegovo delo obsega popravilo različne kmetijske mehanizacije od kosilnic, trosilcev, obračalnikov do traktorjev, bagrov, v manjšem obsegu tudi tovarnjakov, večinoma pa se ukvarja s popravilom avtomobilov. Pomembna dejavnost, ki jo opravlja, je tudi avtovleka. Pri popravilu kmetijske mehanizacije je vsaj včasih veljalo, da se popravlja predvsem na terenu, tam, kjer je zadeva obstala. Štefan se najbolj spominja, kako je traktor, ki mu je odpadlo kolo, popravil kar sredi njive.

Ko ga malce podražim, kakšne odnose ima s konkurenco, umirjeno odgovori, da je dela za vse dovolj in da je vesel, da si mojstri med seboj pomagajo, predvsem z različnimi rezervnimi deli. »Če men kej *zmanka*, vem, de mi po tistu nau treba *prov deleč jet*. Ke j dež, bageristi sami *popravljaja mašine*, ke j sonce, pa de jim *zagusti*, *griem pa jest pomagat*.«

Največjo razliko med svojim delom pred leti in danes vidi v tem, da se danes stvarri popravljajo predvsem z znanjem in ne s silo. Svoje delo primerja z delom zdrav-

nika, ki išče vzroke za bolezni, jih diagnosticira in šele nato zdravi – popravlja. Čas za diagnostiko se je z razvojem avtomobilov zelo podaljšal. »Učas *sm par fičotu sam zamejnu bremze pa žarnce*, *zdej pa na gre več tok*. Učas se nardi, de za *dijagnoza računam štierstu*, *popravil pa pol pride sam dvejst euru*.«

Štefan pravi, da imajo njegove stranke širok spekter narodnosti, od Kitajcev do Nemcev. Nekateri se pri njem ustavijo kot turisti, drugim je »osebni avtomehaničnik« in k njemu prihajajo na servis in po nasvete iz tujine. Njegov *rajon seže* od Kranja pa do Šebrelj pri Idriji.

Poleg domačinov med strankami prevladujejo naši južni bratje. Zanje pravi, da imajo odlični sistem propagande. Ker so s storitvami zadovoljni, o tem povedo še trem drugim kolegom in vsej *žlahti*, zato se reklama hitro širi in posledično v *špicah* na Štefanovem parkirišču zmanjkuje prostih mest.

Pri domačinih opaža, da tega načina ni. »*Dobarga imena si na muorš kupt*, *sam z dielam ga lohk zaslužš*,« doda. Stranke nabira že dvajset let in vsak teden pride kakšna nova. Ko sem o referencah pov-

¹ Besedna zveza, povzeta iz pogovora z eno od Štefanovih strank

prašala nekaj njegovih strank, so mi z nasmehom odgovorile, da velikokrat reče, da ima preveč dela in da bo na razpolago šele čez tri tedne, pa se kljub vsemu vedno najde kakšna majhna »luknja«, da se stvari hitro ter dobro *porihtajo* in zadovoljstvo je takrat obojestransko.

Da je reklama od ust do ust zanj boljša kot kakršna koli spletna stran, mi ni treba posebej poudarjati. In ker je Štefan človek dejanj in ne besedičenja, ga na spletu ne boste našli, po telefonu pa bo rad priskočil na pomoč, če mu bo le čas dopuščal. Nerad se loti *last minute* popravil, tistih nekaj dni pred morjem ali tistih zadnji večer pred službeno potjo, saj se včasih iz na začetku drobnarij razvijejo večja popravila, ki pa jih, srečnim kilometrom na ljubo, ne gre na hitro odpraviti.

Ob pogledu na njegovo dvorišče mimoidoči in mimovozeči opažamo, da delavnica vsak dan (razen nedelje) od osmih zjutraj do osmih zvečer diha s polnimi pljuči (z dvema kratkima vmesnima prekinitvama za kosilo in malico). Zatišje v delavnici je morda le ob visoki snežni odeji oz. je bilo v začetnem obdobju pandemije, ko je Štefan končno našel nekaj časa tudi za svoja lastna vzdrževalna dela.

Kakor je *mojster na ovinku* zanimanje nekako podedoval od svojega očeta, tako se posla z žarom in pridnimi rokami loteva tudi mlajši sin. Žena Tina primakne, da se mlade in malo manj mlade roke ujamejo brez vsakršnega gostobesedja in da sta z možem vesela, da ima delavnica roke, ki bodo znale posel peljati v prihodnost. S sinovoma so pred leti predelali odpisani renault 5 ter ga reciklirali v družinski projekt z imenom *Boggie*, ki je bil ob testnih vožnjah tudi posebno družinsko veselje.

Štefan pravi, da čas svojega avtomehaničnega poslanstva meri po svojih avtomobilih. Njegov prvi, fičko bele barve, letnik 1985, KR 129 ... je izza ovinka pripeljal tudi do konca tega zapisa, ki ga bom zaključila kar s Štefanovimi besedami, ki *zacaahnajo* konec popravila: »Fertik!«

Mateja Tušek

Branimir Nešović, Pajnov Branko – Modrijan

Spomini na soseda in prijatelja Braneta

Letos smo se poslovili od Branimirja Nešovića, Pajnovega Braneta. Zadnjih nekaj let ga je bolezen zadrževala blizu doma in dneve si je krajšal s kratkimi sprehodi po Poljanah pa tudi obiskovanje bolnišnic je bilo vedno pogostejše. »Boli, boli,« so bile njegove pogoste besede. Težko je to reči, je pa smrt včasih olajšanje za trpeče izmučeno telo in dušo. Naj se Brane končno odpočije od vseh zemeljskih tegob. V mislih in pogovorih se ga med prijatelji večkrat spomnimo. Marsikaj skupnega smo doživeli, veliko smo dobili in se naučili od njega. Zbral sem nekaj spominov nanj. Veliko mi je pomenil, mnogo čudovitih uric sva presedela ob večerih na Vidmu – oddaljena od gostilniškega hrupa sva razmišljala o vsem, kar se je dogajalo in naju je zanimalo.

Otroštvo in mladost je zaradi očetove službe preživel v raznih delih takratne domovine. Vedno znova pa se je vračal v Poljane in začutil čarobnost krajev pod Blegošem. Za vedno so ga zaznamovali. Postal je Poljanec! Nam, vaškim vrstnikom, je pogosto doživeto pripovedoval zgodbe in dogodivščine iz drugačnih okolij, kot je bilo naše. In nas učil, kako in kje hoditi čez tiste široke, z belimi črtami porisane mestne ulice, kako upoštevati utripajoče luči v križiščih in celo kako v mestih najti stranišče, kar za nas, v Poljanah, ni bil noben problem. Brane je bil svetlih las, vitek in razigran. Veselo se je družil z nami, se sankal, norel po bližnjem gozdu in se prešerno smejal. Pri sankanju od Jeriele ali pa od Predmošančka smo s *senivci* delali vlake in sem ter tja so se kateri tudi poškodovale – enkrat tudi njemu in je bil prav žalosten, ko sva jih vlekla domov.

S športnimi dejavnostmi se v otroštvu nikaj posebej spoprijateljil in tako je ostalo tudi vsa odrasla leta. Pozneje sva poskusila, zaradi zdravja, vsaj malo teči – do

Modrijan Brane (Arhiv Mirana Osredkarja)

Visokega in nazaj –, pa je po prvem teku potreboval več dni počitka in tako je s tekom zaključil. Smučanje je bilo v našem otroštvu poljanski glavni šport. Brane ni šel z nami skozi vse tečaje, smo pa šli že malo starejši fantje enkrat skupaj na Stari vrh. Po tistem dopoldnevu je moker in tudi malo potolčen ugotovil, da tudi to ni njegov šport. Smuči so bile naslednjih nekaj desetletij lepo shranjene v kleti v kotu Pajnovih hiše in po vsaki poplavi so se očiščene vrnile na svoje mesto – tudi ob zadnji letos, ko Braneta že ni bilo več med nami, so bile še vedno tam!

Je pa že kot osnovnošolec kazal likovno nadarjenost. Ko sva skozi okno pri moji stari mami, pri Koba, opazovala in risala z vodenimi barvicami breg nad Hotovljo do Planince in naprej do Muha (takrat še skoraj čisto neporaščen), je bila njegova risba res super, o svoji ne bi izgubljal besed.

Gimnazijo je obiskoval v Bjelovarju, tako da smo ga v tem času videvali bolj redko, študirat pa je prišel na Univerzo v Ljubljani. Takrat se je ponovno pridružil tudi naši poljanski družini. Med študijem v Ljubljani je začel poučevati na bežigrasjski gimnaziji in postal kar hi-

Brane (drugi z leve) s svojimi starši (Arhiv Frenka Tavčarja)

Brane na Debeli peči (Arhiv Mirana Osredkarja)

Brane s prijatelji na Blegošu (Arhiv Darje Dunat)

tro odrasel, samozavesten – »modrijan«. Sem in tja smo se kdaj kaj resnejšega menili in nas je presenečal s svojim umirjenim in širokim znanjem.

Ko je prešel med novinarje, je svoje znanje izpopolnil tudi v tem poklicu. Bil je temeljit, z veliko znanja in z dobrim spominom. S svojim prvim sodelavcem, mentorjem, je novinarsko pisanje in vse, kar sodi zraven, vrhunsko izpopolnil. Ne glede na to, koliko je že zamujal, ni nikoli oddal članka brez temeljite, preverjene in dokončno premišljene vsebine. Takrat sta se njegov delovni čas in tudi zasebno življenje pričela podaljševati daleč v noč, vstajanje pa v sredino dopoldneva. Pa tudi njegovo zdravje je ob tem trpelelo. Ugotavljala sva, da dosežejo novinarji najnižjo povprečno starost.

Prišel je čas sprememb, Slovenija je postala samostojna, Brane pa je postal založnik. Najprej v sodelovanju s partnerjem, pa ni šlo. Saj veste, v španoviji še pes crkne! Po nekaj letih je sam ustanovil Modrijana. Presenetljivo hitro se je naučil tudi poslovne plati založništva in po prvih petih letih samozavestno ocenil, da je zdaj najhujše že mimo!? Brane je v založništvu našel svoj živ-

ljenjski poklic! Bil je z dušo in srcem založnik. Tudi v zadnjih letih, ko je bil že zelo bolan, najin pogovor nikoli ni minil brez kakšne novice o novi knjigi, obisku avtorja, finančnem stanju Modrijana, problematiki učbenikov ... Pa tudi kaj napisati se ni ustrašil. Njegov učbenik zgodovine za osnovno šolo – mislim, da za osmi razred – je bil prava uspešnica. Knjige so bile vsa leta najina tema pogovorov. Veliko je vedel o njih, ne samo vsebine – osnovne zgodbe –, tudi ostale motive avtorjev. Že v času njegovega novinarstva sem dobil od njega veliko recenzijskih izvodov, po ustanovitvi Modrijana pa sem mu obljubil, da bom vsako izdano knjigo kupil in prebral. Veliko jih je bilo, z leti pa je založba Modrijana izdajala letno že toliko knjig, da obljube nikakor nisem mogel več držati. Mnoge še čakajo, da jih vzamem v roke. Kot strojnik se z literaturo in humanistiko nisem veliko ukvarjal. Tudi pisanje mi ni šlo kaj prida od rok in Brane mi je vsa leta pomagal z lektoriranjem mojih besedil. Pri tem ni šlo samo za popravke, vedno si je vzel čas, da mi jih je temeljito razložil.

Po izgradnji hiše v Kotu pri Raflnu sva počasi ugotovila, da se je svet spre-

nil, da tudi z zdravjem ni najbolje in da bo delovni tempo treba počasi zmanjšati. Večerni sprehodi po Poljanah so postajali vedno pogostejši, pa tudi krajši in počasnejši. Vključevali so pogovore s prijatelji in redno tudi s svojimi domačimi pod Pajново hruško. V njegovih knjigah si vedno našel motiv iz naših krajev – sliko, besedilo, zgodovinski dogodek. Vedno je našel čas in sredstva, da je s svojim znanjem in založništvom sodeloval in pomagal našim krajem in domačim ustvarjalcem kulturnega življenja. Gasilec je priskočil na pomoč pri urejanju biltena. V njem je med drugim popisal njihovo kroniko, ob obletnici pa oblikoval posebno – gasilsko izdajo *Vaščana*, ki ga je dolga leta tudi soustvarjal. V osemdesetih je bil pet let – do leta 1987 – celo glavni in odgovorni urednik *Vaščana*, a ga je, resnici na ljubo, urejal kot profesionalce še do konca osemdesetih let. Svoje bogato znanje in modrost je nesebično delil z nami krajanji, bil zgled globoko čutečega in dobrega človeka, predvsem pa tudi pravi Poljanec, na katerega smo vsi ponosni!

Naš Pajnu Branko – Modrijan bo v mislih še dolgo z nami!

Frenk Tavčar, Primažev

Dr. Ivan Tavčar in dr. Aleš Ušeničnik – prikrita podpornika ali nasprotnika?

»Poljane so dale dva moža, ki sta usodno zaznamovala slovensko politično in duhovno življenje ob prelomu iz 19. v 20. stoletje in vse do druge svetovne vojne. To sta Ivan Tavčar (1851–1923) in Aleš Ušeničnik (1868–1952), prvi odvetnik, politik in pisatelj, drugi teolog, filozof in sociolog, prvi praktik in umetnik, drugi teoretik in duhovnik. Prvi je skupaj z gorenjskim rojakom Ivanom Hribarjem postal prvak slovenskega liberalizma, drugi je ob Janezu Ev. Kreku, rojaku s selške strani, postal vodilni ideolog slovenskega katolicizma v prvi polovici 20. stoletja. Res je zanimivo, da se Tavčar, ki je bil tako gorak na klerikalce, ob svojega rojaka skorajda ni obregal, nemara tudi zato, ker je bil 17 let mlajši.«

Pričujoči odlomek izpod peresa publicista Mihe Nagliča, objavljen v *Gorenjskem glasu* (13. 10. 2011), v članku z naslovom *Je bil Tavčar veren ali neveren?*, odpira izredno zanimivo vprašanje odnosa med dvema pomembnima in vplivnima Poljancema. Živela sta v istem obdobju in vsak na svoj način pomembno oblikovala družbenopolitična stališča v liberalnem in katoliškem taboru, oziroma kot bi danes rekli – eden na levi in drugi na desnici. A kljub temu je, kot ugotavlja tudi Naglič, med rojakoma veljalo nekakšno tiho, nepodpisano premirje. Premirje, ki pa ga je sem ter tja razburil Tavčar s kakšno od svojih ostrih antikataloških pisarij, kot na primer *Izgubljeni Bog* (1900) ali satirični roman *4000* (1891), v katerem neposredno napade Ušeničnikovega predhodnika škofa Antona Mahničiča. A Ušeničnika se, kolikor je znano, neposredno ni lotil nikdar. Ko se je leta 1918 Tavčar ozrl na roman *4000*, je nekemu katoliškemu piscu izjavil: »Zadeti sem hotel le napake in izrodke napačnega klerikalizma, pa so udarci odleteli na vero samo, česar mi je zelo žal.« Je pa več časa Tavčarju posvetil Ušeničnik, saj se je prvi kot prekaljen politik znal obračati po vetru in zato ponujal primerno snov za Ušeničnikove moralne sodbe. A tudi te so, tako kot Tavčarjevi ostri zapisi proti Cerkvi, večkrat izšle pod psevdonimom – kot da bi se neposrednega soočenja izogibala oba. Verjetno tudi zato na koncu Ušeničnik o Tavčarju spravljivo zapiše: »Vendar na splošno ne bi dejal, da je bil ateist in sovražen krščanstvu.«

V nadaljevanju si pogledjmo nekaj Ušeničnikovih sodb o Tavčarju in njegovem delu. Te so zanimive predvsem z vidika, da se obregajo ob Tavčarjeve npravne, torej moralne slabosti. Bodisi kot se kažejo v Tavčarjevih literarnih delih ali v njegovem osebnem in političnem življenju. Do sedaj so bile te, ob splošnem odobravanju Tavčarjevega literarnega ustvarjanja, nekako potisnjene v ozadje. Še vedno pa med starimi Poljanci krožijo takšne in drugačne zgodbe o (ne)poštenosti Tavčarjevih (nepremičninskih) poslov ter njegovem vprašljivem odnosu do sovaščanov.

Najprej moramo ugotoviti, da se je Ušeničnikov odnos do Tavčarja spreminjal. Sprva Ušeničnik prevzame dokaj ostre Mahničičeve sodbe Tavčarja in tako leta 1897 v *Katoliškem obzorniku*, skrit za sodbe drugih, o Tavčarjevem prvem zvezku povesti (izšle leta 1896) zapiše: »Ker se pa estetična plat ne da ločiti od verskonravne, podajmo o teh spisih še sodbo veččakov na verskonravnem polju. Dr. Lampe izjavlja, da ,Tavčarjevi spi-

Dr. Ivan Tavčar in dr. Aleš Ušeničnik – nekoč sodobnika, rojaka – danes soseda na stenah v poljanski šoli

si v celoti niso koristni našemu narodu'. ... 1. Dr. Tavčar je fatalist. Edina svetovna sila, ki vse giblje, vse določuje, ne le v brezumni naravi, ampak tudi v človeku, je usoda. 2. Dr. Tavčar je pesimist. Usodna sila je slepa, brezčutna, neusmiljena, njeni prsti so železni. 3. Zato dr. Tavčar dosledno tudi uči, da je sila spolne ljubezni neukrotna.« Kasneje, leta 1942, Ušeničnik o Tavčarju zapiše: »Bil je, kakor smo dejali, liberallec, ki ni imel čuta za krščanstvo, ne za Cerkev in cerkvene uredbe. Zlasti duhovnike rad karikira. V *4000* je karikiriral in tako osmešil Mahničičeva načela, v *Izgubljenem Bogu* je ovil s frivolnostjo in lascivnostjo resničen žalosten dogodek in izpostavil socialno delujoče duhovnike zasmehu. Tudi za krščansko etiko se je malo menil. Spolnost mu je nepremagljiva, tudi prešuštvo nekako usodno, dvoboj in samomor ozarja s poezijo. Zato so njegova dela zastrupljena z liberalizmom in slovensko dijaštvo je pilo iz njih strup.« Zato Ušeničnik zaključuje: »Žalostna filozofi-

ja! A taka mora biti brez – krščanstva! ... Dr. Tavčar je imel dovolj darov, da bi bil napisal slovenskemu narodu lepih povesti, a ker ni hotel odpreti srca krščanstvu, zato takih povesti ni napisal, in najboljše zanj in najboljše za slovenski narod, če povesti, kar jih je napisal, skoraj padejo – v pozabo!»

Drugi vidik izpostavlja odnosa do Tavčarjevega političnega delovanja ter njegovega obračanja po vetru. Leta 1942, v spisu o pomenu prvega katoliškega shoda, Ušeničnik zapiše: »Včasih se je res skušal prikupiti duhovščini, da bi jo pridobil zase, zlasti ob volitvah, a njegovi somišljeniki sami so imeli to za hinavščino. Tako je dal leta 1883, ko je kandidiral v deželni zbor, poseben volilni oklic na duhovnike. Šuklje je dejal, da se je preveč ponižal pred duhovščino. Levec je pisal Kersniku: ‚Tavčar je izdal škandalozno okrožnico na duhovščino ... Nikoli ne bi verjel, da je tak ... In tak človek, kakor je on, obeta, da se bode vedno potezal za vero.‘« Ko je bil leta 1881 liberalizem v krizi, je Tavčar brez težav v *Slovenskem narodu* zapisal: »Katoličanstvo je glavni steber narodne zavesti med Slovenci; kdor se cerkvi in veri v nasprotje postavlja, uničuje brezvestno narodni napredek med nami.« In naprej: »Ker se pa naša duhovščina odlikuje s svitlim domoljubjem, nam nij težavno, v boji stati v eni rajdi z njo.« Ušeničnik te in druge Tavčarjeve izjave povzame v misli: »Ne boste nas torej prisilili k prepiru v času, ko se bližajo volitve za deželni zbor.« Zato je, kot navaja Ušeničnik, tedaj Šuklje pisal Kersniku: »Dr. Ivan Tavčar se kaže i pri tej priliki brezznačajneža primae classis. Po mojem prepričanju mu je le za mandat. Da bi ga dobil, pripravljen je, če je treba, ves veliki teden po ljubljanskih javnih cerkvah s puščico in v mežnarski opravi pobirati.« Tisti, ki so Tavčarja поблиže poznali, so imeli njegove hvalospeve duhovščini le za hinavščino. Že nekaj let kasneje je Tavčar ob omembi sodelovanja s Cerkvijo zamahnil z roko in dejal: »Far je far!« Proti tedanjemu škofu Jegliču, ki je takrat ustanavljal Škofove zavode (danes Zavod sv. Stanislava v Šentvidu nad Ljubljano), je bojeval pravo križarsko vojno, češ da gre škofu za popolno duhovno zaslužjenje naroda. A, kot ugotavlja Ušeničnik, Tavčarju ni šlo toliko za narod, kolikor za njega samega: »Tako občutljiv je bil v prvi vrsti glede svoje osebe, v drugi glede liberalne stranke in šele v tretji glede naroda.«

Leta 1943 je Ušeničnik pod psevdonimom odgovoril na kritike njegovega članka ob 50. letnici katoliškega shoda. V njem zapiše: »O Tavčarju ni treba besed. Moj prijatelj se je zanimal od dijaških let za dejanje in nehanje svojega ožjega rojaka in je njegova sodba o njem dobro premišljena. Razdiralni vpliv Tavčarjevega liberalizma se je hudo poznal tudi v domači dolini od Poljan do Žirov. Da pa je imel Tavčar naravno dobro srce, to je moj prijatelj že povedal. Rad je dajal za siromake, podpiral je dijake (njemu samemu je ponujal, ko ga je vabil na Dunaj, znatno podporo). A dobro srce ne izključuje liberalizma in Tavčar je bil, ne brezverec, a liberallec kakor le kdo.« Tudi drugje Ušeničnik zapiše podobno sodbo o Tavčarju: »Dr. Tavčar je vse dni ohranil svojo elementarno naravo; bil je vehementen, robot, a dobrega srca in nesebičen. Hribar je bil bolj uglajen, miren, a tudi bolj hladno računajoč; Šuklje pravi, da je bil vse življenje ‚agent‘. Če pa pravi o Hribarju, da je bil ‚nečimrni‘, te lastnosti tudi Tavčarju ni mogoče odrekati. Zares družil je

pa oba radikalizem in liberalizem.« Ko Ušeničnik naprej primerja ljubljanskega župana Hribarja z njegovim naslednikom Tavčarjem, slednjemu izkaže večjo naklonjenost: »Dr. Ivan Tavčar ni bil tako odtujen krščanstvu. Verjetno je, da ni nikdar docela izgubil vere. Celo v svojih najhujših pamfletih 4000 in Izgubljeni Bog je ohranil neko spoštovanje do najsvetejšega. Ko mu je prijatelj v družbi dejal, da se bo dal na smrtni postelji še spovedati, je odgovoril: ‚ne rečem, da ne. In res je krščansko umrl. Vendar se je že izmlada versko zanemaril, na Dunaju napil liberalizma in tako je nastopil v javnem življenju kot pravi liberallec, brez čuta za Cerkev in versko življenje, poln pa liberalnih fraz. Nastopil je kot pisatelj in kot politik. Ker je bil nečimrni in zelo častizeljen, se je kazalo to tudi v njegovem delovanju.«

Kljub temu da sta si rojaka stala na nasprotnih političnih bregovih, pa sta si v nečem bila edina: v zavračanju revolucije in komunizma. Zgodovinar Jurij Perovšek, v svojem članku *Pogledi slovenske meščanske politike na oktobrsko revolucijo do druge svetovne vojne* (2018) zapiše: »V ostrem odklanjanju oktobrske revolucije in sovjetske države je v dvajsetih letih na liberalni strani izstopal nekdanji liberalni prvak in do leta 1921 ljubljanski župan dr. Ivan Tavčar. Revolucionarne družbene spremembe in boljše vize, v katerem je videl odločujoč judovski vpliv, je ob več priložnostih politično pobijal in dosledno branil načelo zasebne lastnine. Obenem je poudarjal pravico posedujočih stanov do obrambe pred naletom komunizma in do zaščite meščanske države. ‚Krvoločni in roparski Ljeningov boljše vize in komunizem sta bila zanj ‚program največje nekulture, največje nesvobode in tiranstva, kakor ga ni izvrševal niti nekdanji ruski car.‘« A na drugi strani v istem času enako sodbo (z religioznim poudarkom) do boljševiškega komunizma zasledimo pri Ušeničniku. Da bi opozoril na nevarnosti prihajajočega komunizma, Ušeničnik o njem napiše celo več še danes aktualnih knjig (*Socialno vprašanje*, 1934, *Dialektični materializem*, 1938, *Komunizem, njegov pravi obraz*, 1943). Komunizem, ki izhaja iz človeškega hrepenenja po sreči in ustvarjanju ‚nebes na zemlji‘, je tako močno prevzel delavske množice, da zanje ni več pravice na svetu, dokler se ne bo uresničil. V tem komunizem tekmuje s Cerkvijo, zato jo poskuša odpraviti. Kot zapiše Ušeničnik, je komunizem postal »delavska vera za ta svet«, a ker je brez priznavanja Boga, vodi človeštvo v pogubo.

Naj v sklepu dodamo Ušeničnikov spravljeni zapis, a z grenkim priokusom: »S svojo krščansko smrtjo je Tavčar svoje zmohte in krivice pred ljudstvom vsaj nekoliko popravil. Seveda, kar je bilo, je bilo; nesrečne vplive na duše je težko popraviti.« In kot se za njun odnos skozi celotno življenje zdi, da ga je preveval predvsem dokaj formalen, a spoštljiv odnos, je bil takšen tudi njun zadnji stik: na koncu je Ušeničnik Tavčarja pokopal. Ravno v študijskem letu 1922/23, ko je bil Ušeničnik rektor Ljubljanske univerze, je obmirovalo tudi Tavčarjevo srce, in tako je bil prvi prisoten na sorojakovem pogrebu – tako rekoč po službeni dolžnosti.

Jernej Pisk

Dr. Ivan Tavčar – odvetnik, ki se ni nikoli upokojil

V čast in veselje mi je, da lahko zapišem¹ nekaj besed o našem uglednem rojaku, odvetniku, pisatelju in politiku, dr. Ivanu Tavčarju. Še zlasti, ker sem tudi sam odvetnik in ker tudi moja družina izvira iz Poljanske doline, saj je bil moj prapraded Luka Čeferin, sicer slikar in podobar, rojen leta 1805 v Leskovici pod Blegošem.

Vsi poznamo dr. Tavčarja kot pisatelja, mnogi kot politika, toda le redki kot odvetnika, čeprav je bil vse življenje odvetnik in se ni nikoli upokojil. Zato tokrat ne bo govora o njegovih literarnih delih, za katera je takratni ljubljanski župan Ivan Hribar leta 1910 ob razglasitvi dr. Ivana Tavčarja za častnega meščana Ljubljane izjavil: »Njegovo ime bo slovelo še v poznih letih, dokler bo živela slovenska literatura, kojo je obogatel s svojimi spisi.«

Niti ne bo govora o dr. Tavčarju kot politiku, saj je zasedal vse položaje – od občinske do državne ravni. In to v dveh državah! Tako je postal leta 1884 odbornik mestnega občinskega sveta, leta 1909 podžupan, v letih 1911 do 1921 pa je bil ljubljanski župan. V Kranjskem deželnem zboru je sodeloval četrto stoletja, v avstrijskem državnem zboru je bil poslanec od leta 1901 do leta 1907. Ko je bila 1. novembra 1918 imenovana Narodna vlada SHS, je imel Tavčar v njej resor za prehrano, mesec dni pozneje je postal poslanec Ustavodajne skupščine kraljevine SHS.

Prepričan sem, da obstaja povezava med Tavčarjem kot odvetnikom in Tavčarjem kot pisateljem na eni ter Tavčarjem kot odvetnikom in Tavčarjem kot politikom na drugi strani. Da obstaja povezava med odvetništvom in pisateljstvom, potrjuje tudi teza, ki jo dr. Fran Skaberne v svoji knjigi o slovenskih advokatih in javnih notarjih leta 1936 utemeljuje takole:

»Advokati so se v vsih časih in pri vsih narodih odlikovali kot pesniki in pripovedniki.

Izvrševanje poklica jim daje mnogo snovi za pesniško obdelavo. Odvetnik ima

Tavčar kot mladi odvetniški pripravnik
(Objavljeno v knjigi Branka Berčiča *Mladost Ivana Tavčarja*)

priložnost opazovati ljudi od vseh strani: v svoji pisarni, v razpravni dvorani, pred policijo in drugimi upravnimi organi in v izvrševanju njihovega lastnega poklica.

V njegovo pisarno stopajo kakor v spovednico, zaupajo mu najskrivnejše tajnosti svojega življenja, razgaljajo mu svojo dušo, svoje slabosti in skrbi. On vidi preganjance in njihovo trpljenje, zasledovalce in njihove strasti. V sodni dvorani se razgaljajo pred njim resnične drame, zlasti iz zakonskega življenja.

Ljudje se mu kažejo v svoji nečimrnosti, lažnjivosti in smešnosti, v maščevalnosti in sovraštvu, vidi pa tudi tihe junake, ki

s plemenito potrpežljivostjo prenašajo nesrečo, zapostavljanje in druge krivice.

Ali je čudno, da advokata zasrbi roka in napiše novelo, roman ali celo dramo, zlasti ako ima živo fantazijo in mu pero gladko teče?»

Na drugi strani pa sem prepričan tudi, da je Ivan Tavčar zasedal najpomembnejše položaje v politiki tistega časa prav zaradi ugleda in vpliva, ki ga je imel kot odvetnik.

Dr. Skaberne v svoji že omenjeni knjigi iz leta 1936 potrjuje to mojo tezo z naslednjo navedbo: »da je bilo od sedemin-

¹Besedilo je za objavo prirejen govor, ki ga je imel avtor 28. maja 2023 v Gorenji vasi na slavnostni akademiji ob 100. obletnici smrti dr. Ivana Tavčarja *Slovinci, po Tavčarju se špeglajmo*.

dvajset državnih predsednikov, ki so jih imele Zedinjene severnoameriške države od leta 1913, kar petnajst nekdanjih advokatov, v Franciji pa so bili v letih 1871 do 1913 trije predsedniki Republike odvetniki.«

Odvetništvo je bilo v časih Avstrijskega cesarstva pa tudi v času avstro-ogrške monarhije spoštovan in ugleden poklic. Kako velik pomen so v teh časih dajali odvetništvu, dokazuje dejstvo, da je v začetku odvetnike imenoval cesar, pozneje višje deželno sodišče in na koncu pravosodni minister.

Leta 1868 je na Avstro-Ogrskem začel veljati nov zakon, imenovan *Advocatenordnung*, po slovensko Odvetniški red, ki je omogočil, da so postali odvetniki samostojni, neodvisni, saj jih ni več imenovala vsakokratna oblast, temveč je o tem, kdo izpolnjuje v zakonu določene pogoje za opravljanje odvetniškega poklica, odločala Odvetniška zbornica, to je sami odvetniki. Pri nas je bila to takrat Kranjska odvetniška zbornica, katere član je bil tudi dr. Ivan Tavčar. Toda tudi tisti, ki je takrat želel postati odvetnik, je moral za pridobitev pravice do opravljanja odvetniškega poklica izpolniti zelo stroge pogoje, ki so bili predpisani v tem zakonu, in sicer je moral biti doktor prava, opraviti je moral sedemletno pripravniško prakso in odvetniški izpit.

Ivan Tavčar je tako zaključil pravne študije na Vseučilišču na Dunaju, nato je doktoriral in opravil sedemletno pripravniško prakso pri štirih odvetnikih. Ko je v Trstu opravil odvetniški izpit, je leta 1884 odprl samostojno odvetniško pisarno v Ljubljani, in sicer na naslovu Sodnijska ulica številka 2, ki se danes imenuje po njem, Tavčarjeva ulica.

Odvetnik dr. Ivan Tavčar je zastopal stranke v vseh zadevah, v civilnih, kazenskih, gospodarskih in upravnih. In pred vsemi sodišči. Teh je bilo več vrst. Tako iz arhivov izhaja, da je bilo, na primer, v Ljubljani »Mestno, deželno, obnem kriminalno, trgovsko in menično sodišče«.

Poudariti želim tudi, da so se v Tavčarjevi odvetniški pisarni usposabljali in opravljali pripravniško prakso številni ugled-

ni slovenski pravniki. Med njimi najpomembnejši je bil dr. Danilo Majaron, ki ga imenujejo »očeta slovenske univerze« in ki je bil pozneje kar trideset let predsednik slovenske odvetniške zbornice.

Vseh devetintrideset let, kolikor je Tavčar opravljal odvetniški poklic, je bilo odvetništvo urejeno na podlagi leta 1868 sprejetega Odvetniškega reda, celo po razpadu avstro-ogrške monarhije, saj je ta odlični avstrijski zakon veljal tudi po ustanovitvi Narodne vlade SHS leta 1918 in Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, vse do leta 1929, ko je bil sprejet Zakon o advokatih za Kraljevino SHS.

V času avstro-ogrške monarhije so na sodiščih uporabljali nemški jezik. Česta bili obe stranki Slovenca in tudi oba odvetnika slovenske narodnosti, so morala avstrijska sodišča razpravljati in razglašati sodbe v slovenskem jeziku. Ko na neki obravnavi na višjem deželnem sodišču v Gradcu, ko so bili stranke in odvetniki slovenske narodnosti, niso dopustili rabe slovenskega jezika, je Kranjska odvetniška zbornica sklicala izredni občni zbor, na katerem so nemškega predsednika zbornice zamenjali s slovenskim in razglasili slovenščino za izključni uradni jezik Kranjske odvetniške zbornice. Novi zbornični predsednik je postal slovenski odvetnik dr. Alfons Mosche, v katerega odvetniški pisarni je opravljal pripravniško prakso tudi dr. Ivan Tavčar.

Literatura navaja, da je bil odvetnik dr. Ivan Tavčar sijajen govornik. Tako lahko preberemo, da so bili »njegovi govori skrbno pripravljani in do podrobnosti izpiljeni in se je izogibal improvizacijam«.

Omenil sem, da je bil dr. Ivan Tavčar član Kranjske odvetniške zbornice. Ta odvetniška zbornica je bila najnaprednejša odvetniška zbornica v vsej zgodovini slovenskega odvetništva. Imela je pomembno zgodovinsko vlogo v boju za uporabo slovenskega jezika v uradnem poslovanju, pa tudi za uveljavitev vladavine prava. Kadar koli so avstrijski organi pregona prekoračili svoja pooblastila, je Kranjska odvetniška zbornica protestirala pri Pravosodnem ministru na Dunaju. Ko so avstrijske oblasti pretirano ukrepale proti demonstrantom, ki so

v Ljubljani protestirali zaradi nemških predpisov, je Kranjska odvetniška zbornica na Dunaju poslala spomenico, v kateri so naši odvetniki med drugim zapisali:

»Tudi v nemirnih časih, dokler ni proglašeno izjemno stanje, ne sme veljati večja strogost, kakor v normalnih razmerah. Kajti kazenski zakon in pravičnost morata ostati vedno jednaka in ne sme mirni preudarek zapustiti pravosodja.«

Dr. Ivan Tavčar je bil vse življenje odvetnik. In bil je politik, pisatelj, športnik. Sodobniki so njegovo odvetniško pisarno imenovali »trdnjava liberalizma«. Kajti dr. Ivan Tavčar se je zavzemal za ekonomsko, versko, politično in nadzorsko svobodo posameznika. Zavzemal se je za temeljne ideje, kot so ustava, liberalna demokracija, svobodne in pravične volitve, človekove pravice in svoboda veroizpovedi. Zavzemal se je za enakopravnost vseh ljudi, za enakost pred zakonom in za avtonomijo narodov.

Naslov akademije je torej še kako ustrezen. Res je. Po Tavčarju se *špegaljmo!*

Peter Čeferin,
univerzitetni diplomirani pravnik,
doktor pravnih znanosti,
odvetnik iz Grosuplja

Dr. Peter Čeferin, slavnostni govornik na akademiji v Gorenji vasi
(Foto: Barbara Čeferin)

Mimo Tavčarja

Spodnji zapis je resda nastal v Tavčarjevem letu, a nima namena odkrivati novih dognanj o našem rojaku, Poljancu Ivanu Tavčarju, niti se nisem ukvarjala z obravnavanjem njegovih del ali z njegovim življenjem. Vse to prepuščam drugim strokovnjakom. Moj namen je zapisati zgolj tisto, kar se mi mimogrede poraja v mislih, ko se spomnim na Tavčarja, na Kosmov grič, na visoški dvorec ali na tisto, po čemer Tavčarja morda Slovenci najbolj poznamo: na *Cvetje v jeseni* in *Visoško kroniko*; se pravi, pišem o tem, kar se je v letih na tem ljubem svetu zapisalo v bregove in doline mojeja srca.

Letos Tavčarja (vsaj v Poljanski dolini) srečaš skorajda na vsakem koraku: akademija, predstave, filmski večeri, predavanja, natečaji, razstave ... Poljanci s(m)o se izredno zavzeli in Tavčarjevo leto zapolnili z vrsto dogodkov. Zanima me, ali

s(m)o morda le pregnali tudi prekletstvo na Visokem. Pred leti, ko so poljanski gledališčniki pod vodstvom Andreja Šubica uprizorili *Visoško kroniko*, se me je najbolj dotaknil ponavljajoči se klic Jošta Schwarzkoblerja, ki je z visokega

Nežka Perko, Ivanova sestrična in mladostna ljubezen (Objavljeno v knjigi Branka Berčiča *Mladost Ivana Tavčarja*)

Tavčar kot osmošolec (Objavljeno v knjigi Branka Berčiča *Mladost Ivana Tavčarja*)

Tavčarjeva rojstna hiša na sliki Angele Zupan (Objavljeno v knjigi Branka Berčiča *Mladost Ivana Tavčarja*)

stola daleč nad odrom opozarjal: Pridem pote! Pridem pote! Po predstavi so Polikarpov pogled, njegova pojava, glas ... še dolgo odmevali v meni in vzbujali grozo. In Jobstov preteči pogled me je še dolgo vznemirjal: ali morda ne pride tudi pome? Po vse Poljance morda? Je bilo prekletstvo tako veliko? Škofova »odrešujoča« beseda me je stregnila, naj ne bomo trdi, ubogi in vsegaboječi Izidor, ki ne zmore misliti po zdravi kmečki pameti in ne prepozna svoje nature, misli svojega srca. Pa ljudstvo, s katerim bi lahko zanetili kmečki upor, ker je bilo tako goreče. Poljanci so takrat ustvarili več, kot je kdor koli lahko upal in pričakoval. Tisto je bilo nepozabno in mene se je močno dotaknilo.

Včasih se res zdi, da nad Visokim bdijo mračne sile. Morda se je vtis v letošnjem poletju malce popravil. Nekaj poletnih večerov je bilo prav čarobnih. Ko so zazvenele melodije in je zasvetila zgodba na platnu. Čeprav ... Prav med prvim filmskim večerom, ko se je s predvidenega dogajanja pod zvezdami zaradi slabe vremenske napovedi oder prestavil v star obokan hlev, je obilna ploha povzročila pravo poplavo pod nogami. Med prireditvijo je bilo še nekaj heca na ta račun, češ, da bi bilo sojenje Agati na takem odru precej bolj pristno, no, pa je še tisto noč poplavilo celo dolino! Prekletstvo?

Ko smo že pri gledališki predstavi – svoje vrste je bila tudi *Cvetje v jeseni* v izvedbi Farnega društva Koroška Bela, ki so jo pod vodstvom Gregorja Čušina prav tako odigrali pred dvorcem – na prostem, pod jasnim, zvezdnatim nebom. Nadvse izvirno so prikazali Metino krhkost in Janezovo neodločnost, čeravno Meta ni imela rdečih las in so v trenutku »najslovičnejšega poljuba slovenskega filma« izklopili vse luči, vse skupaj pa se je začelo z njeno smrtjo. Lepo so izkoristili tudi samo okolico, od drevesnih krošenj do velikega slamnatega srca, ki je služilo za dvorjenje pod oknom. Če ne bi bili tako romantično prevzeti od filmske različice, bi bila tudi ta predstava verjetno povsem drugačna. Pravzaprav je v njej kar nekaj parodije, ki pa na odru deluje zelo sproščujoče in gledalca, vsaj mene je, »odreši« začarane romantične ljubezenske zgodbe, čeprav je največji poudarek prav na tej. Če ne drugega, jo razelektrijo boksarski dvoboji in ropotanje bencinske

kosilnice. Posrečeno, pa tudi dobro izvedeno, glede na to, da naj bi večina igralcev prvič stala na odru. Bo že držalo, da je zelo pomembno, kdo je šef!

Za tiste, ki imajo Mileno Zupancič v spominu shranjeno predvsem kot Tavčarjevo Meto, naj zapišem še to, da je bila tudi na Visokem postavljena pred izziv z vprašanjem, ali je bil slavni poljub med Meto in Janezom filmski ali pravi. Zdelo se je, da je bilo to vprašanje celo vrhunec pogovora z Mileno pred predvajanjem »njenega« filma ... Verjetno se je res bolj mikavno ukvarjati s filmskimi poljubi kot z razmišljanjem o jesenskem cvetju, ki ne rodi sadu, saj se s prvim gotovo ukvarja več ljudi kot s slednjim. Če že ne zavestno ukvarja, pa nezavedno uresničuje: med ženini – tistimi, kar jih je še – je menda več štirideset- kot dvajsetletnikov. Morda jih je pa Tavčar navdihnil ...

Moje razmišljanje o Tavčarju se »mora« dotakniti tudi Kosmove Mance – po možu se je pisala Tavčar –, ki sem jo skupaj s staro mamo Angelco obiskovala v Tavčarjevi rojstni kajži. Manca je bila posebna ženska – odprta, nasmejana, klepetava, bila je vir neštetihih informacij, tudi o Tavčarjevem zasebnem življenju, z mojo mamo sta lahko klepetali po cele ure, najsibo po telefonu, še raje ob kavi ... Z Manco naj bi kot članica poljanskega kulturnega društva opravila intervju, potem ko je že bolehala. Res sem se pripravila z vprašanji, ogromno jih je bilo, vseh vrst, seveda s poudarkom na Ivanu Tavčarju in njegovem življenju v Poljanah in na Visokem. Spomnim se zvezka, ki sem ga skrbno nosila s seboj, da sem sprti zapišovala vprašanja, izposodila sem si snemalnik, da bom intervju posnela in bomo imeli še avdio arhiv. Po telefonu sva se z Manco dogovorili za termin in polna zanosna sem odšla posnet svoj prvi intervju! Manca me je toplo sprejela, povprašala vse o mami in o domačih, potem sva sedli v dnevno sobo in prva stvar, ki sem jo slišala reči, ko sem začela iz torbe vlačiti svoje skrbno pripravljene pripomočke, je bila: »Tistu pa kar posprav. Nam čist neč povedala. No, dej dej, hitar!« In je stisnila še malo zraka skozi priprte ustnice, da se je slišalo »pffff«. Potem je začela pripovedovati. Izredne zgodbe, veliko o odnosih, kakšni so bili med enimi in drugimi, kako in zakaj je bilo tako, kdo je komu kaj

zameril in še in še ... A ne o Tavčarju, pač pa o mojih in o prednikih mojega (takrat bodočega) moža! Še preden sem jo upala zmotiti in temo prestaviti na Kosmovega Janeza, je sama ugotovila, da »o njem nisva pa še neč!« Res ne, bova pa zdaj, nič hudega, sem si mislila jaz, ona pa je rekla: »Dons pa tud nabova. Zdej sm pa zmatrana! ... Pfff ...« Pika. In sem imela obilo informacij, a prav nobene, ki bi jo lahko posredovala domačemu Kulturnemu društvu dr. Ivan Tavčar Poljane. Mislim, da sva se takrat videli zadnjič. Objeli sva se, še enkrat mi je povedala, da je moja mama zlata, in se poslovili.

Tudi *tante* Zôfi izvira iz Tavčarjeve rodbine. Njeni starši so se že davno odselili v Nemčijo in tam dobro živeli, kadar pa se je oglasila na Poljanskem, je vedno prinesla nekaj kovčkov rabljenih oblačil in igrač. Vsa oblačila so tako božansko dišala – meni se je zdelo, da dišijo »po dragem«. *Tante* Zôfi je imela zelo dobro domišljijo: za vsako oblačilo je povedala zgodnico o tem, kako je, na primer, njena hčerka tole rada nosila za na sprehode, in da je s temi teniškiimi žogicami, ki so tule v tej škatli, treniral Boris Becker ... Prav z veseljem smo vse nosili, ker je bilo lepo in uporabno in bogato. Razočarani mi je enkrat prišlo na uho, da menda teta pri nemškem Rdečem križu ta oblačila nabere za revne slovenske sorodnike. Gotovo je bilo res tako. Spomnim se, da mi je enkrat podarila tudi ogrlico z biseri, tako dolgo, bleščečo ... Ko sem si jo nadela, se je obesila dol do popka pa mi je potem ona pokazala na sebi in rekla: »Ko boš imela takóle kot jaz, jo boš šele lahko prav nosila.« Na njej je bila videti zares imenitna! Ko je bil čas, da bi se ogrlica tudi meni lepo prilegala, pa se mi niti ni več zdela tako lepa in je obležala v stari skrinjici z nakitom, menda nikoli nošena ... Kadar se je teta iz naše hiše poslavljala, pa je vedno šla še »Na Ivan«. Hm ... Res mi ni bilo jasno, zakaj gre *nanj*! Pa so me potem poučili, da je v nemščini predlog *nach* potreben, kadar poveš, da se nekam nameniš. K Ivanu, torej. Prav!

Ivan je bil bratranec moje mame Angelce, najmlajši, če se ne motim. Prav posebne sorte mož! Vsa svoja gimnazijska leta sem domov grede štopala pred občino v Loki, v dolgi vrsti štoparjev. Mnogi od prijaznih šoferjev so me vprašali, od kod sem doma. Pa je za Podobeno vedel malokdo, pozna-

li pa so »enega kmeta, Martenka« s tistih koncev! Ja, saj, on je iz Podobena. Poseben je bil, ta Martenka, veseljak, pevec, hudomušni pripovedovalec, predvsem pa kmet. Mnogi so ga poznali, le srce ga je prezgodaj izdalo ... S starim Kosmom so bili v sorodu tudi Martenkovi, pri obojih je bilo otrok veliko, tako da je žlahta res ogromna. Če bi tako oholo razmišljala, bi se pobahala s tem, da bi pri risanju rodovnega drevesa morda le prišla na isto vejo z Ivanom Tavčarjem, a drevo bi moralo biti sila široko ... Toda risanje mi ni nikoli šlo prav dobro od rok, tako da se tudi tega drevesa ne bom lotila. Kaj pa vem, morda bi morala priti vse tja do Adama in Eve.

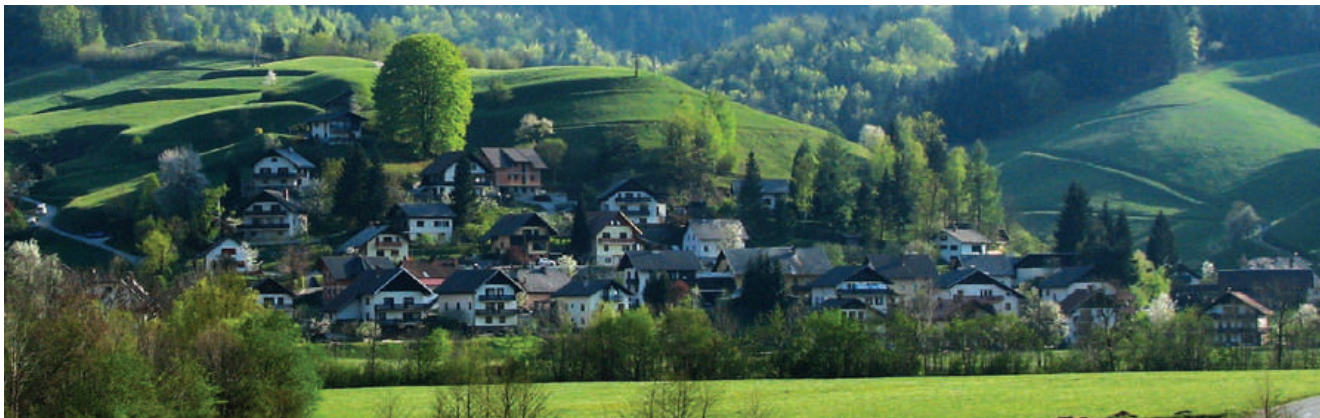
Mnogo je še prebliskov na to temo, ki bi jih lahko zapisala, toda na eni strani me preganja urednica, naj le že pošljem svoj prispevek, na drugi strani otroci zahtevajo svojo pozornost, jaz pa svoje ure pred računalnikom kar naprej podaljšujem. Pa kdaj drugič. Naj samo še zaključim z zadnjim spominom, najbolj aktualnim, izpred nekaj dni.

Moj zadnji obisk visoškega dvorca mi je namreč še posebej ljub. Z možem sva se udeležila odprtja prodajne razstave umetnika, ki ga izjemno cenim – že zaradi njegovih umetnin, še bolj pa zaradi njegove osebnosti, ki je prav zaradi njegovega bistrega uma in velike skromnosti tako plemenita! Velik del svojih perorisb je podaril Rdečemu križu in izkupiček od prodaje namenil popravilu škode, ki je med poplavno ujmo nastala v naši občini. Ena od teh nama je padla še posebej v oko in zaželela sva si, da bi jo lahko večkrat pogledala. Zdaj naju v najinem domu vsak dan pozdravlja in s stene kliče: *Ne mečkaj mojega pisma, ljubi!* Tak je njen naslov, ker je bila narisana po navdihu istoimenske pesmi Ane Ahmatove. Bilo je »darilo« za najino obletnico poroke, ki sva jo praznovala prav na dan nakupa, hkrati pa sva ugotovila, da jo je Peter Jovanovič naslikal ravno v letu najine poroke! Če bi na svojo poroko še čakala, pa bi si nemara želela, da se celo poročiva na Visokem, ne nazadnje je tam res prijetno, poročna dvorana je sila romantična, okolica tudi. Morda bi nama potem kak blagoslov z onega sveta poslal celo sam Tavčar!

Tina Benedičič

»Mavte, mavte ... pregostu ... prečestu ... premal cementa ...« ali od temeljev do strehe v času socializma

Z očetom sva zgradila vsak po eno hišo. On kmalu po drugi svetovni vojni, jaz v času slovenskega osamosvajanja. Oče je »svojo« hišo zgradil na pilotih, velike skale iz Bolantačevega pruga so kot za šalo izginjale v močvirju, ki je bilo takrat edino na razpolago za pozidavo in cenovno kolikor toliko dostopno. Opeko je izdelal sam v jami za Predmošančkom, pesek in drug material je vozil na lokacijo z izposojenim konjem in vozovi – od lojtrnika do Brejanove kripe, ki je bila »moderna«, saj je s posebno *vinto* (dvigalko) omogočala *kipanje* (stresanje) materiala. Sovaščani, ki so ga poznali v tistem obdobju, vedo povedati, da je ogromno pregaral, preden je zgradil svoj dom. In ker hiša ni nikoli dograjena, sem že kot otrok v rosnih letih z večjo odsluženo *kostrilo* (kuhinjsko posodo) pomagal nositi malto pri izdelovanju podstrešnih sob in dolival vodo pri mešanju malte in betona, ko si je oče zgradil majhen prizidek za svojo šušgarsko delavnico.

Oče je spremljal gradnjo »moje« hiše. Spremljal je nove materiale, nov način dela, ponosen, da sin gradi hišo, in hkrati žalosten, ker »nisem bil zadovoljen« z njegovo. Velikokrat je pokomentiral, da gradim bunker – predvsem na osnovi vgrajenega cementa in železa, ki ju sam zaradi pomanjkanja materialov in denarja ter takratnega načina gradnje ni vgradil veliko. Obe hiši, očetova in moja (slednja stoji na mestu nekdanje očetove), sta bili zgrajeni tam, kjer se končuje ali začena sosednja vas Predmost. Ko je oče gradil svojo hišo, je bil Predmost še bolj zaselek. Ko sem sam gradil, je bila zgodba razvoja iz zaselka v vas Predmost, kot jo poznamo danes, že skoraj zaključena.

Ker sem bil sam priča tej zgodbi in sem bil dejavno vpet v dogajanje, želim v prispevku na podlagi lastnih izkušenj in spominov nekaterih sogovornikov prav na primeru vasi Predmost opisati način gradnje po drugi svetovni vojni s poudarkom na množični (samo)gradnji od sredine šestdesetih do začetka osemdesetih let, ko se je v vasi, tako kot drugod po državi, gradilo največ hiš na takšen način in je vas dobila današnjo podobo. Naselje, kot je Predmost, je posebna arhitekturna dediščina, ki sama po sebi priča o svojem času.

Prva faza pozidave Predmosta – značilnosti povojne gradnje do sredine šestdesetih let 20. stoletja

Potem ko je vas ob koncu druge svetovne vojne štela osem ali devet hiš, je do začetka šestdesetih let narasla na štirinajst, v naslednjih 15 letih pa skoraj na petdeset hiš. Hiše so seveda gradili tudi po drugih vaseh današnje krajevne skupnosti, vendar je bila v tistem času najbolj množična in planirana gradnja v vasi Predmost. V nekaj fazah se je pozidalo praktično celotno področje od mogočnih Šestih buk (drevesa so pred dobrim desetletjem posekali, bojda zaradi nevarnosti, da se zaradi vetra porušijo) do vznožja, delno tudi na ravnini (»spodnja ulica«) in ob vstopu v Brentežev graben. Starejši vedo povedati, da je bilo področje pod Šestimi bukami včasih priljubljeno vaško smučišče, sam pa se iz šestdesetih spomnim petnajstmetrske skakalnice pri Blatarju in smučarskega poligona pod Ivetovo hišo.

Na pobočju so po drugi svetovni vojni do konca petdesetih let najprej pozidali nekaj hiš nad osrednjo cesto, ki pelje skozi Predmost (med Brentežem in Lužarjem, slednji je že v Hotovlji). Grajene so še brez betonskih *plat* (plošč), nadstrop-

ja so ločevali s stropnjaki, *štorjo* in nasutjem. Uporabljali so materiale iz lokalnega okolja. Cementa in železa so vgrajevali malo, saj se ju je težko dobilo, pa še drago je bilo. Gradbene jame in izkop za temelje so opravili ročno, izkopani material so odlagali v neposredno bližino. Na parcelah je bila večinoma ilovica, marsikje pa tudi bolj ali manj trde skrilove plasti (*skrlavka*, skrilovec), ki so zahtevale večjo angažiranost in težaško delo.

Beton in malto so mešali ročno. Ostrešje je bilo tesano, žagana lesa za streho ni bilo, strešna kritina je bila špičak, izdelan v bližnji okolici, ali pa opečni »ljubljski« in »kikinda«. Glavno orodje so bili kramp in lopata, rovnica in *korec* (velika zajemalka), lesene *karjole* (samokolnice), škripec, *lambarji* (vedra) ...

Kamenje in pesek za gradnjo so dobivali in mleli v hotoveljskih kamnolomih in peskokopih ter ga s konji dostavljali na parcele. Znan je bil peskokop nad Blažem pa na Koroški poti, za hišo Ta šternajste, Adotov prug in še mnogi manjši. Seveda je bilo treba pesek za beton še zmleti, za malto pa presejati.

Prav tako so izdelovali in žgali svoj *cegu* (polni klasični zidak, ki so ga nekateri graditelji poimenovali tudi domine). Znana jama, kjer so kopali glino, je bila za cerkvijo, za današnjim nasadom malin v Predmostu, pa v Hotovlji, streljaj od danes opuščenega kamnoloma, in še marsikje, pogosto tudi na mestu, kjer so potem postavili hišo.

Izdelava *cegla* je bil dolg proces: oblikovanje – ročno ali s preprostim strojem –, sušenje v dolgih skladovnicah in potem žganje, da je *cegu* dobil trdnost. Kakovost je bila zelo raznolika – od zažganega in trdnega kot kamen do prhkega, ki se je ob najmanjši obremenitvi prelomil oz. zdrobil v prah. Morda je bil prav slabo žgan *cegu* kriv, da se je ravno zgrajena hiša kovača Pavla Krmelja v Hotovlji na velikonočno nedeljo na koncu šestdesetih let sama podrla.

Vsaka hiša je imela apneno jamo z gašenim apnom. Apno so žgali v apnenci malo naprej od Drnovškovega malna, v domači jami pa so ga potem le ugasili. Gašeno apno so upo-

V ozadju travniki in njive pod Šestimi bukami ter samotna Tišlarjeva hiša v Predmostu leta 1937 (Foto: Lado Jamar)

rabljali za zidanje in beljenje sten. Še danes velja, da je najboljše in najbolj zdravo za beljenje prav staro gašeno apno.

Les za gradnjo in kurjavo so zagotavljali okoliški kmetje. Za gretje so v *hiši* (v glavnem bivalnem prostoru) postavili kmečko peč, v kuhinji pa štedilnik na drva, le izjemoma so ponekod imeli še lončeno ali litoželezno peč v kakšnem drugem prostoru.

Od »polaganja domin« do zidanja z modularcem

Bolj množična gradnja se je v Predmostu pričela sredi šestdesetih let. Najprej z gradnjo počitniških hiš, saj je bila Poljanska dolina takrat še zanimiva za daljši oddih od mestnega vrveža in marsikdo, ki je zahajal na dopust v dolino in je bil finančno sposoben, si je želel v teh krajih zgraditi vikend hišico.

Kmalu po začetku gradnje hiš, ki so jih gradili »letoviščarji«, so začeli domačini graditi stalna bivališča. Če je nekatere počitniške hiše gradilo podjetje Remont, ki je takrat delovalo v Poljanah, so domačini gradili v lastni režiji, bili so t. i. samograditelji. Večino načrtov zanje so izdelali v podjetju Tehnik, ti pa so si bili vsi več ali manj zelo podobni in še zdaleč ne tako izdelani, kot so načrti danes.

Domačini so v drugi polovici šestdesetih let najprej gradili na t. i. zgornji ulici ob sosedih vikendaših (od hiše Borisa Farkina do hiše dr. Milana Osredkarja), v začetku sedemdesetih let so pozidali brežino pod osrednjo cesto (od Šuštarja do Predmošančkovega kozolca), v drugi polovici desetletja so začeli graditi »spodnjo ulico« (hišo Zdravka Hrena do Mira Stanonika in vse vmes) in področje nad zgornjo ulico, neposredno pod Šestimi bukami (Jože Pavlič, Roman Petruša, Franc Kokalj, Franc Avguštin, Leopold Frlež). Na posameznih delih vasi je takrat ali kasneje nastala še kakšna samostojna hiša na kakšni prosti parceli ali pa na kraju starejšega objekta oz. kot nadomestna gradnja ob stari hiši.

Čeprav je bilo v petnajstletnem obdobju množične gradnje hiš v Predmostu veliko sprememb, pa je bila skupna značilnost

Travnike in njive pod Šestimi bukami so večinoma pozidali med letoma 1950 in 1980. (Foto: Jaka Šubic)

gradnje velika angažiranost lastnikov, veliko lastnega dela, vključevanje delavcev, ki so v prostem času delali *na fuš* in si tako kot izvajalci ali *ceraharji* (pomočniki) želeli zaslužiti nekaj denarja za boljše življenje. Takšna gradnja je nenačrtovano prinesla veliko dobrega, posameznikom in skupnosti. Popoldansko delo je bilo za marsikoga prepotreben vir dodatnega zaslužka, zato so radi pomagali. Graditelji pa so pomoč potrebovali. Ker so se v delo vključevali tudi mladi, so se osnovna znanja domače gradnje in poznavanje materialov prenašala na nove rodove. Kot gospodinje pa so bile v dogajanje pomembno vključene tudi ženske. Vsak dan je morala biti pripravljena malica, ob popoldanski izmeni velikokrat tudi pred službo za zvečer. Ob večjih delih so morali imeti še posebno velike lonce, za malico po zalitju *plate* so pripravljale hrano za več deset ljudi, da so se delavci lahko poveselili na »betonski veselici«. Posebno so se potrudile za zaključek ali *likof* ob postavitvi ostrešja – na nenapisanem meniju so bili običajno tudi bobi oz. krofi. Delovna ekipa pa se je naposled povezala v skupnost, ki se je ob zaključku gradnje znala skupnega uspeha tudi veseliti.

Malica po končanem zalivanju *plate* (Foto: Tadeja Šubic)

Veliko izkopov so opravili še ročno (na zgornji ulici vse), so se pa že pojavili prvi stroji, ki so opravili izkop. Marsikateri graditelj je še vedno gradil z materiali iz okolja – z doma izdelano opeko, kamenjem in marsikdaj tudi peskom za beton iz Sore ali iz kamnolomov in bližnjih peskokopov, prav tako je večino graditeljev še imelo apneno jamo.

Drago Kisovec in prijatelji, ki so mu pomagali pri ročnem izkopu za njegovo hišo. (Arhiv Zvonke Kisovec)

Prvi zamah s krampom v pobočje velikega peskokopa na koncu Hotovlje, ki je danes opuščen, so napravili prav v začetku sedemdesetih let. Prvi material je bil sicer namenjen nasutju makadamskega kolovoza skozi Predmost, kasneje pa se je ogromno materiala iz tega kamnoloma uporabilo tudi za zidavo.

Že takrat, veliko bolj intenzivno pa še kasneje, je Kočarjev ata v svojem *prugu* (kamnolomu) kopal pesek za zidavo, ga mlel in sejal, vsaj tri desetletja, v zadnjih dveh pa dan na dan od sedmih do sedmih, lopato za lopato, *karjolo* za *karjolo*. Sešteval ga je s kamenčki in *karjolami*. Šestnajst kamenčkov v škatli za en meter, 160 *karjol* za 10 metrov ... vsaj 40 kubičnih metrov za eno hišo, grajeno na klasičen način.

V drugi polovici šestdesetih let so nekateri graditelji pesek za beton (t. i. steno – nesortiran prod) že dobivali iz gramoznih jam na Sorškem polju. Velikokrat pa je nastopila težava že pri prevozu peska na želeno lokacijo, saj marsikje do parcele še ni bilo ceste, če pa so obstajale, so bile makadamske, slabo utrjene in v slabem stanju. Prvi tovornjak je po poti Ob potočku zapeljal v začetku sedemdesetih let, še nekaj let kasneje je v Predmostu pod Tišlarjem obstal tovornjak, ker mu je spodnje kolo »zdrsnilo pod pot«. Kar nekaj časa so tovornjaki material vozili samo do »prekladalnih postaj«, ki sta bili pri Lovretovem Jaku in ob križišču pri Šuštarju, kjer so ga ročno presipali in prekladali ter s konji in prvimi traktorji zvozili do parcel.

Hkrati so se poleg peska začeli uporabljati še drugi materiali, ki so bili na trgu, saj lokalno okolje ni moglo zagotavljati zadostnih količin. Novi materiali so imeli tudi boljše lastnosti in bili so bolj praktični. Namesto majhnih *domin* (cegla oz. opek) so začeli uporabljati večji *modularec* (modularni blok), namesto gašenega apna so uporabljali hidrirano apno v vrečah, les za ostrešje so našagali ...

Graditelji so sredi šestdesetih let beton še vedno mešali na roke. Za dober beton so bili potrebni vsaj trije, ki so delali po določenem postopku. Določeno število *karjol* peska so zaporedoma stresli na čim bolj ravno podlago, ga potresli s predvideno količino cementa, nato pa sta *mešalca* (dva delavca z lopatama) vsak s svoje strani podolgovatega kupa hkrati obračala material, toliko časa, da se je cement čim bolj enakomerno razporedil med pesek. V vršni del podolgovatega kupa so potem naredili graben in vanj nalili vodo. *Mešalca* (običajno dva moška, marsikje pa je za lopato poprijela tudi ženska) sta ponavljala vajo toliko časa, da je bil beton čim bolj enakomerno zmešan. Ob tem je tretji z zalivalko ob mešanju dolival še potrebno količino vode.

Na roke so z motiko in grabljami v velikih *mavtarkah* (lesenih štirikotnih zabojih, najpogosteje v velikosti približno 2 m × 1 m in višine približno 30–40 cm) mešali tudi malto za zidanje, *rajhanje* (ometavanje) in *pucanje* (fini omet). *Mavtarka* je bila po sredini razdeljena na dva dela, da je *cerahar* imel v enem vedno pripravljeno izgotovljeno malto, v drugem delu pa jo je pripravljaval – iz peska, apna in lopate ali dveh cementa ter vode.

Pri tem je bilo treba apno, če je bilo iz domače jame, prej še zgnesti v mastno zmes. Med bolj znanimi *ceraharji*, ki je vsakodnevno pri različnih graditeljih mešal malto, je bil drobnih Mihucu Janez (Janez Dolenc) z Volče.

Beton in malto so na objekt, v gornja nadstropja, vozili v *karjolah*, mnogokrat po strmi leseni klančini, ki so jo običajno zgradili na zunanji strani hiše. Veliko materiala, predvsem za *rajhanje*, *pucanje*, betonske tlake in celo betonske *plate* so dostavljali s škripcem ali pa so ga znosili na rokah, v *lambarjih*. Sčasoma so se pojavila tudi prva dvigala, ki so nekoliko olajšala težaško delo vlečenja po škripcu in prenašanja težkih posod.

Posebno naporno je bilo, če je bil *cerahar* eden – potem je imel na izbiro: malto dostavljati v *lambarjih* »na peš« ali pa se »poigravati« s škripcem. Če se je odločil za škripec, je *lambar* zataknil na škripčevo vrv, ga narahlo dvignil, zanihal in hitro potegnil za nadstropje ali dve in ga v pravem trenutku nihaja odložil na balkon. Potem se je povzpel še sam po stopnicah ali *kurji lojtri* (lesenih letvicah, nabitih na podlago) in dostavil zidarju malto. Ob tem velja povedati, da so *ceraharjem* predvsem »priučeni« zidarji najbolj z veseljem vpili: malte, malte ... prečista ... pregosta ... premalo cementa ... ter dodatno zaposlovali in priganjali *ceraharje*. Ob zidanju sten pa je vedno tudi veljalo, da bo *cerahar* moral plačati pijačo, če se bo zataknil ob napeljano *špago*.

Med dejavnejšimi zidarji, ki so jih »samograditelji« konec šestdesetih in v sedemdesetih letih najemali v popoldanskem oz. prostem času (*na fuš*), so bili Golc (Franc Krek), Trnuc (Metod Kržišnik), Grohca (Franc Oblak) in Frjanov Francl (Franc Lavtar) ... V drugi polovici sedemdesetih in v začetku osemdesetih let so se ob masovni gradnji pojavili še novi, izučeni in »priučeni« zidarji in prve *ad hoc* skupine, ki so pospešile gradnjo marsikaterih hiš. Še vedno večina *na fuš*. Kmalu se je potem kateri od mlajših odločil za podjetniško pot, med njimi tudi Marko Božnar.

Kmalu so se pojavili prvi mešalci betona. Kje so ga najprej uporabili, ne vem, vsekakor ga je imel župnik Miro Bonča, ki ga je skupaj z bratom Poldetom izdelal za gradnjo cerkve, za katero je bil temeljni kamen postavljen leta 1965. Izdelala sta tudi *karjolo*, ki je bila sicer še vedno lesena, imela pa je gumijasto kolo za razliko od stare, pri kateri je kolo izdelal kolar in je imela železen obroč. Da je bilo delo za *ceraharje* pri gradnji cerkve še lažje, sta za vleko *karjole* po mostovžu na višino cerkvenega prostora izdelala tudi vitel na električni pogon.

V začetku sedemdesetih let so si tudi že nekateri posamezniki kupili svoj mešalec betona in ga posojali sosedom, tako kot tudi različna druga orodja in pripomočke. Predvsem velike in male zidarske stole so prenašali od hiše do hiše, izmenjevali so si tudi les za *šolanje* (opaženje) *plate* – t. i. *bankine*, *ponte*, *deske* ... Za *poodranje* (pripravo zidarskega odra) je vedno manjkalo *plahov* (desk debeline 5 cm). Zato so bili zidarji velikokrat pravi virtuozni na majavih zidarskih

stolih in ozkih *plahih*. Še posebej tudi na lesenih gradbenih odrih, ko se je izdelovala fasada.

Fasada je bila še posebej zahtevna. Kar precej let je bila v modi *teranova* (poseben praskani omet). Posebno malto, ki so jo pripravljali, so morali presejati, bodisi da so jo mešali ročno ali z mešalcem. Na vsakem nadstropju gradbenega odra so potem zidarji po določenem zaporedju nametali in zagladili omet. Celotno hišo so morali nametati v enem dnevu.

Omet se je moral potem dan (ali nekaj dni, odvisno od vlage) sušiti, da je dobil določeno trdnost. Potem so s posebno pripravo, ki je imela na lesenem okvirju nameščene žagine liste, praskali površino do zelenega videza. Žal takrat ni bilo dodatnega oblačila, izolacije, v katero bi oblekli hišo. Do danes so marsikatero *teranovo* že prekrili z debelim slojem izolacije in hišo »posodobili« z moderno fasado.

Gradbeni oder in izdelava fasade na spodnji ulici
(Foto: Miro Stanonik)

Poleg *teranove* so bile fasade hiš v tem obdobju iz *špricanega ometa* (posebne tehnike zaključnega nanosa v določeni barvi in z drobnimi kamenčki), sredi sedemdesetih let so se pojavile *bavarske fasade* (posebna tehnika, pri kateri se na ravno podlago z zidarsko žlico enakomerno nanašajo »kupčki« malte, iz česar se je na koncu oblikoval določen vzorec).

Večina hiš, ki so jih gradili do okoli leta 1970, ima kletne prostore še betonirane, »armirane«, predvsem s kamni iz Sore in bližnjih kamnolomov. Kasneje so jih nekateri betonirali, nekateri pa so jih konec šestdesetih let že pozidali iz betonskih zidakov širine 20 in 30 cm, ki jih uporabljajo še danes.

Kot sem omenil že zgoraj, so majhne zidake zamenjali *modularci*. Z njimi so zidali od prve *plate* dalje in čas zidave enega nadstropja vsaj prepolovili. Se je pa delo velikokrat zavleklo v večerne ure, posebno jeseni. Posebno težavo so lahko pri tem predstavljali električni mrki, ki so bili v tistih časih pogostejši kakor danes. Toda tudi takšni mrki jih niso presenetili. Če je električni mrk nastopil, si je iznajdljivi graditelj pomagal kar z mopedom, prižgal je njegovo luč, s pomočjo katere so tisti večer lahko dokončali delo.

V letu in pol z garaškim delom do hiše

Eden prvih graditeljev, ko se je začela množična gradnja v Predmostu, je bil Janez Cankar. Do njegove parcele v času začetka gradnje še ni bilo ceste. Svojevrstna ironija je, da je bil Janez poklicni voznik in voznik tovornjaka, ampak do svoje hiše se s kamionom še dolgo ni pripeljal. Omembe vredno cesto pa so si s sosedi zgradili sami še veliko kasneje.

Janez je pričel z gradnjo prav v času, ko je voda odnesla most čez Soro (leta 1965). Spominja se, da je s sedemtonskim kamionom pripeljal pesek do začasnega mostu čez Soro pri takratnem kopališču. Ker kamion ni omogočal *kipanja*, je ves pesek na roko zmetal s kamiona, potem sta ga s Kosmom zvozila s konjem po strmem klancu mimo Čika na lokacijo. Za železobetonski stena sta bila seveda potrebna tudi cement in železo. Z manjšim kamionom mu je uspelo cement prepeljati do Grlevca, od tam pa ga je znosil na ramenih, po žakelj (50 kg), včasih tudi dva, na gornji del svoje parcele, nekaj deset metrov višje.

Janez je izkop opravil ročno, leto prej je sam izdelal opeko doma v Brebovnici. Zato, pravi Janez, – pa tudi zaradi odrekanja in zaradi vsakodnevnega garanja ter dobrega zidarja – se je lahko po letu in pol od začetka gradnje v novo hišo že vselil.

Ne vem, kako hitro se je vselil Bolantačev Janko (Janko Kiovec), ki je gradil na začetku sedemdesetih let, vem pa, da je hiša zrasla od temeljev do strehe v nekaj mesecih. Janko je imel v Ljubljani prevozno podjetje in bil povezan z gradbeniki, ki so že imeli gradbene stroje. Teren, ki se je zdel za gradnjo neprimeren, je buldožer z lahkoto izravnal in gradnja je stekla za takrat zavidljivo hitrostjo.

Večina graditeljev je iz različnih razlogov gradila dalj časa. Marsikdo je zgradil prvo leto do prve *plate*, naslednje leto do strehe, potem pa v nekaj letih vse inštalacije, omete sten in tlake, tako se je vselil v presušeno hišo, kar je bila dobra stran daljše gradnje.

Rebrasto železo se za individualne gradnje takrat še ni uporabljalo, tako kakor se uporablja danes, namesto tega se je dobilo železo, navito v kolobarju. Janez pove, da je *dvestokilski* kolobar železa ročno razvil. Po polah, začetek privezal za drevo (jesen, ki je rasel na desnem bregu Sore nasproti Ločivnice, in se je dolga leta uporabljal v ta namen) ter ga potegnil s kamionom, da ga je zravnal. »Neskončno« palico je moral potem s krampom in macolo razsekati na železne dolžine. Železo je razsekal na način, ki je bil takrat najbolj pogost, saj ročnih škarij še ni bilo v množični uporabi. Konico krampa je zapičil na rob ceste in potem z macolo na sekalu krampa sekal železno palico na krajše konce. Železne palice, povezane v šope, je s konjem zvelkel na parcelo. Palice železa je moral potem še zakriviti na obeh koncih. Tudi Janez je krivil tako, kot se je sicer krivilo dolga leta. V *ploh* na nizkih zidarskih stolih sta se vzporedno zabili dve zidarski *klanfi* (sponi) na razdalji debeline železa in potem si moral s

primerno cevjo ukriviti kljuko okrog *klanfe*. Enako je krivil tudi *piglne* (povezovalne elemente iz tanjšega železa).

Po enakem postopku, kot je razsekal železo, je razsekal na tri dele tudi kolobar milimetrskje žice, ki se je uporabljala za vezavo železnih palic, da je nastala mreža. Vezalo se je, ko je bilo železo položeno na pripravljeno *šolngo* za *plato*. Tanko žico si prepolovil, jo še enkrat ukrivil, vstavil pod križ, ki si ga hotel zvezati, v zanko vstavil žebelj in ga zavil okrog drugega dela žice. Vsaj vsak drugi križ je bilo treba zvezati. Ker delo ni bilo naporno, smo pomagali tudi starejši otroci.

Ves beton za prvo *plato* so pri Janezu zmešali na roke po zgoraj opisanem postopku, pomagali so mu poljanski prijatelji. Za drugo *plato* si je izposodil mešalec betona pri župniku. Zaradi narave terena je bilo zalivanje prve *plate* lažje, saj je imel material v isti višini. Za drugo *plato* je moral narediti lesen most za dovoz betona. Druga *plata* je bila grajena drugače kot prva. Vanjo je vgradil *monto*. To je bila opeka z velikimi luknjami, ki se je polagala v vrste druga ob drugo na pripravljeno (*zašolano*) podlago, z dvema kanaloma na vsaki strani posamezne vrste, v katere so namestili železne palice.

Mešanje betona za zalivanje *plate* (Foto: Tadeja Šubic)

Cerahali smo tudi otroci in najstniki

Sam sem bil v omenjenem obdobju množične gradnje v Predmostu otrok. Otroci smo s prenašanjem skal na breg Sore graditeljem radi priskočili na pomoč, tudi zato, da smo si za plačilo lahko kupili lubenico, priboljšek, ki se je sicer zelo redko znašel na jedilniku.

Otroci in najstniki smo tudi sicer velikokrat pomagali kot *ceraharji*, pa pri izdelavi *cegla*, prenašanju opeke na lokacijo za uporabo, betoniranju, pa razkladanju apna in cementa, opeke in strešnikov iz kamiona, preizkušali smo se tudi v zidanju, betoniranju betonskih *plat*, fasadah in pri pokrivanju streh ... Zasluženi dinarji so bili namenjeni varčevanju za kolo, smuči, zvezke in knjige. Družili smo se s starejšimi *ceraharji*, od katerih je marsikdo ob koncu dela »odvijugal« domov, naslednji dan pa »utrujen« ostal doma. Gospodinje so pripravljale malico, vedno je bil na razpolago tudi zaboj piva za *ceraharje*. Marsikdaj smo si ga »za moč« privoščili tudi *ceraharji*, ki smo obiskovali višje razrede osnovne šole!

Opravljali smo tudi delo *forajtarja* (pomočnika pri prevozu *karjole*), predvsem pri zalivanju *plate* in dostavi malte v gornja nadstropja. Mnogokrat je bil most prestrm za normalno vožnjo *karjole*, naložene z betonom. V tem primeru smo jim pomagali tako, da smo s krajšo železno palico, ki je bila zakrivljena na obeh straneh, »zahakljali« za sprednji del *karjole* in z vleko pomagali vozniku po strmem klancu. Velikokrat so bile ob robu mostu v pomoč tudi *kurje lojtre*.

Veliko ročnega dela

Kot je razbrati iz vsega napisanega, je bilo pri gradnji hiše potrebnega veliko ročnega dela in zato tudi veliko pridnih rok. Poleg sorodnikov in prijateljev so za večje ali manjše denarce graditelji najemali pomočnike in *ceraharje*, ki so jih dobili med redkimi nezaposlenimi, kakšnim učencem, dijakom in študentom ter posamezniki, ki so si s popoldanskim delom želeli izboljšati svoje finančno stanje.

Kadar se je zalivala *plata*, je bila potreba po delavcih največja. Prišli so prijatelji, sorodniki, sosede, tisti, ki so želeli pomoč v enaki obliki vrniti ... Če je bil graditelj član gasilskega društva, je pomoč pri zalivanju *plate* dobil kar med njegovimi člani.

Zalivanje *plate* (Foto: Tadeja Šubic)

Ko so se pojavili mešalci betona, je bila *plata* – ob enem, včasih dveh, kasneje tudi treh mešalcih – običajno zalita v štirih do petih urah. Koliko jih je bilo pri zalivanju *plate* pri enem od gasilcev, kjer smo ploščo zalivali devet ur, ne vem. Vem pa, da je zmanjkalo cementa in peska. Ker je bila ne-

delja, je graditelj cement iskal pri sosedu, prijatelju, drugem graditelju. Cementa je pri zalivanju *plate* zmanjkalo marsikateremu. Pa ni bilo rečeno, da je bilo kaj bolje, če je bil delovnik – marsikdaj ga tudi v trgovini ni bilo. Danes se dela precej drugače, naroči se hruška, pa še ena, če je treba, ampak betonskih veselic pa tudi ni več.

Eno posebnih ročnih spretnosti je bilo tudi *štemajne* (izsekovanje), kjer so se pogosto pojavljale tudi poškodbe. Z *macolo*, *majzлом* (dletom) in špico so graditelji ali pomočniki lastnoročno naredili kanale za vse inštalacije, popravljali napake, ki so jih morda naredili med zidavo ... Ne verjamem, da obstaja kdo od takratnih graditeljev ali *ceraharjev*, ki mu pri *štemanju* ne bi nikoli spodletelo, da mu ni *macola* oplazila pesti, ki je držala *majzel* ali pa špico. Mlajše so pri poškodbah tolažili, da bo »roka že prava, ko se boš ženil«. Morda bi bili takratni ženini celo brez napak, če bi imeli na voljo danes splošno uporabljeno orodje – *štemarco* (udarno kladivo).

Večino dela so opravili popoldne, ob sobotah, marsikdaj tudi ob nedeljah, dopust je bil namenjen večjim akcijam, morje in planine so za graditelje in pomočnike morali počakati.

Z garaškim delom so se izmojstrili

Marsikdo, ki je gradil v tistem času, se je izuril v zidanju, šolanju, polaganju ploščic in različnih delih, potrebnih pri hiši. Eden takšnih je bil Predcevc Stane (Stanislav Oblak).

Stane je pričel graditi leta 1969, pri gradnji je ogromno dela opravljal sam. Tudi tistega dne, ko je *šolal* in se ponesrečil z motorno žago ter končal v bolnišnici. Še sreča, da je soseda mama opazila, da »žaga ne poje več«. Kljub temu so delo kmalu nadaljevali in se vselili že leta 1971. V svoji zagnanosti je enega od zidarjev, ki je opravljal delo varnostnika, prepričal, naj pride k njemu drugi dan delat, namesto nje pa bo šel sam na njegovo nočno izmeno. Stane je ponoči varoval podjetje, zidarja pa kljub temu drugi dan ni bilo, »zadržal se je na kozarčku krepkega na Vidmu«.

Tako kot Janez in še veliko drugih graditeljev je bil Stane garač, tudi potem ko je zgradil svojo hišo. Vsa znanja, ki jih je pridobil, je dolga leta dan na dan, leto za leto, več desetletij ob popoldnevih in prostem času uporabljal za pomoč drugim graditeljem. Predvsem je veliko *šolal* in »nabijal« napušč na hišah. Najbrž gredo kvadratni metri *šolnge* za betonske *plate*, različne *škarpe* ... v tisoče kvadratnih metrov; po stopnicah, ki jih je *zašolal* on, pa bi gotovo lahko prišel iz Poljan na Blegoš. In če bi nekdo preštel vse žebličke, ki jih je zabil v vse deščice *fajbiona*, bi bil lep čas zaposlen.

Veljalo je, da zanj noben pomočnik ni bil dovolj hiter in spreten. Kakšno šilce žganja, požirek piva in cigaret je bilo edino, kar ga je za trenutek ustavilo. Sicer pa je bil ves čas na »visokih obratih« in velikokrat v cirkuških *pozah*, saj je bil pravi telovadec pri svojem delu, sploh na zidarskih odrih. Njegova žena Ivanka, ki je skrbno pripravljala malice med gradnjo

Predcev Stane v akciji (Foto: Tadeja Šubic)

njune hiše, ve povedati, da je nekoč pri neki hiši v Poljanah »nabijal« napušč celo noč.

Zaključek

Predmost so pozidali z izjemo ene ali dveh hiš do začetka osemdesetih. Vas je vidno rasla, se sestavljala in oblikovala v terasasto naselje in s tem spreminjala kulturno krajino. Dokončala je svojo zgodbo. Podobna, a vendarle povsem drugačna zgodba se je kmalu po zaključku tiste o Predmostu začela odvijati v Dobenski Ameriki, ki je nastala v drugačnih časih, na povsem drugačen način, s pomočjo različnih strojev in pripomočkov, z uporabo novih materialov, s pomočjo izvajalcev – podjetnikov, z manj angažiranosti lokalne delovne sile, z manj garaškega dela. Upam, da se nekoč tudi ta zapiše. Morda mora preteči le še kakšno desetletje, dve, da tudi zgodba o nastanku Dobenske Amerike dozori, da se zapiše, da pride, tako kot zgodba o Predmostu, na *Vaščanove* strani. In Bog daj, da takrat *Vaščan* v teh krajih še izhaja, se bere in živi!

Jaka Šubic

Pridem u Polane pa na vidm (Videm)

No, vidim že, samo na Videm grem. Tam je bil včasih lastnik in *kelnar* Tomaž Poljanšek, s katerim si bova delila misli v tem zapisu. ***Tomaževe bodo v nagnjenem, poudarjenem tisku***, moje v pokončnem, ***Tomaževe so brezštevilne zgodbe obiskovalcev***, moje bolj razmišljanja. Nič pa ni zgodovinsko dokumentirano in je prepuščeno samo ***najinemu*** (oddaljenemu) ***spominu***.

Nekaj malega sem hodil po svetu. Niso me najbolj prevzeli mogočni slapovi Islandije, bučne reke in visoke stene fjordov, nepopisno prelivanje barv puščav, mogočne katedrale z izjemnimi umetninami, muzeji, prepolni bogastva tisočletij ustvarjanja človeka, v puščavo vsekani vadiji s čarobnim prelivanjem nanosov peska, razburkana morja in grozeče luknje, iz katerih vonjaš smrad po gnilih jajcih iz pekla notranjosti zemlje, nepreglednih zelenih preprog deževnega severa in suhih kamnitih puščav juga. Vsevrstnega živalstva, rastlinstva, oblik in struktur narave, lepote in mogočnosti dela človeških rok na pretek. Pa nazadnje so se me vedno najbolj dotaknile zgodbe, lahko prijaznih lastnikov B&B v Švici, sobodajalcev v Italiji, kamor smo se naključno iz nuje, ker se je končeval dan, zatekli po prenočišče, sogovornikov v čajnicah vzhoda, neznancev v pubih v kraju oranževcev na Severnem Irskem, sosedov na vlak v Bruslju, toplih pogledov in stiskov rok v pubih severne Škotske in odmaknjenih vasic ali velikih mest Irske. Samo pivo, primaknjen stol, beseda, namenjena sosedu, in že je tekla prijazna komunikacija, začetek zgodb, morda doživljajev, pogovor o njihovi kulturi in navadah ljudi, kjer sem prekinil njihov vsakdanji ritem. Pogovori so se mešali s predstavitevijo moje dežele in naših ljudi.

Zlivali so se s sorodnimi dušami, ki pomenijo veliko več kot ogledi najlepših stvaritev narave ali človeka.

Rojen 1949, šestnajsti (16) od sedemnajstih (17) otrok, leta 1926 rojen najstarejši brat, leta 1951 rojena najmlajša sestra, 25 let razlike, leta 1965 sestra Ančka kupi Videm, leta 1971 začel kot natak, leta 1988 prevzel Videm od Ančke, 37 let kelnaril na Vidmu, Tomaž našteje 35 (popravek 37) nečakov, hitro in natančno, kot bi sešteval število popitih encijanov, naročenih piv, decilitrov vina, število solat, juh in zrezkov. Številke govorijo o veliki tradiciji družine in gostilne. Doma so radi peli, vsi so bili ročni, spretni, v strežbi elegantni. Za šolanje ni bilo ne denarja ne volje pri toliko otrocih. Ančka je kelnarila pri Šorlet, Mila pri Lipan. Njihov šef Lojze Omejc se je s črno olimpio pripeljal k Štefanovim v Žiri. Z njive je v avto pobral takrat še pobiča Metoda, pri Šorlet ga je v kopalnici umil, pri Palčku kupil nogavice, gate, čevlje, hlače, srajco in že je popoldne stregel v Gorenji vasi. Tomaž pa za žnidarja v Modna oblačila, potem k vojakom, za eno leto v Motor v Poljane. Adam mu je bil šef in ni verjel, da zna s šravncigrom, pa je v pol dneva sestavil na Adamov en kos svoje tri. Zemljar ga je učil igrati na

orglice, kdaj naj piha ven, kdaj not, druge glasbene izobrazbe ni bil deležen. Fiskar ga je v osnovni šoli skoraj vrgel, nikoli ni smel povedati, če je znal in dvignil roko. Učitelj Marko Erznožnik ga je rešil, da Poljanšku dve, je predlagal. Čez leta je ta učitelj fizike prišel z ženo na Videm, Tomaž pa v vlogi policaja (rezervnega) na križišču. Fiskar se pripelje, Tomaž liziko ven, hop: »Dokumente preverjamo, ste kaj pili?« Fiskar: »Ta mal pir.« Tomaž: »Premal, kar nazaj na še enga.« To je Tomaž.

Najboljša mesta za zlivanje sorodnih duš so vaške gostilne, pubi, čajnice, čevapčnice ali kakor jih kje že imenujejo. Kraj brez takšnega pribežališča duš in njihovih zgodb ni popoln. K sreči Poljane so. Imamo Videm. Zato zavijem po navadi najprej tja, ko se pojavim v dolini. Da preverim, če je kje kakšna nova zgodba, da izvem za veselje in navdušenje ljudi, za žalost in obup ali pa čisto navaden jedilnik prejšnjega dne in količino piv pretekle noči.

Gostilna je stara, več kot tristo let. Morda so jo dogradili ob gradnji Mačkove cerkve. Takrat je bila gostilna v spodnjih prostorih, kjer so sedaj kevdri. Verjetno je prejšnja pogorela. Ko so vrtali v strop, se je usul pepel. Letnico na tramu lesenega stropa, 1763, pozna vsak redni gost. Sem se prepričal z anketo. Vidmar je omenjen v Tavčarjevih zgodbah. Kakšni ljudje in kako so se imeli do takrat, ko je Hotounku Francel z denarjem, prigaranim v ameriških rudnikih, kupil videmsko domačijo in gostilno od že zadolženega Videmskega Jaka, Tomaž ne ve. Tudi Hotounk je gospodaril malo časa, med vojno tako ni bilo kaj kšefta, po vojni so gostilno nacionalizirali in prešla je v družbene roke skupaj z gostilnami na Sovodnju, Trebiji, pri Lipan, Šorlit, Visokim ... Šef je bil že omenjeni Lojze Omejc. Hotounkovi so nekaj malega odškodnine kasneje le dobili. Leta 1965 so Ančko, ki je bila do takrat malo, se je reklo, šefica strežbe, ob kozarčku (kozarčkih) do treh zjutraj prepričevali, da jo je kupila za 20 milijono.

Gostilna na Vidmu, 2023 (Foto: Andrej Šubic)

Šank na Vidmu (Foto: Andrej Šubic)

1763, letnica na tramu na Vidmu (Foto: Andrej Šubic)

nov. Kmalu je inflacija opravila svoje in Ančka je bila potem z možem Jankom 23 let šefica in lastnica. S strehe je izginil skrilj, nadomestili so ga cegli, ki so bolj držali vodo, lepši pa niso mogli biti. Streho so tudi dvignili za sobe uranarjem. Gostilna je dobila prizidek za osebje in teraso, ki ju je projektiral Tone Mlakar, ljubljanski arhitekt Janez Žan pa skritiziral. On je tako leta 1974 projektiral interier, obrnil šank, dodal intarzije, oblikoval še danes uporabne široke klopi. Ploščice po 50 letih nekje že nimajo več tistega vzorca, imajo pa patino stoječih in drsajočih nog gostov in osebja.

Od korone naprej grem vedno na sprednja vrata, da stopim v vežo, kjer vid ni pomemben, pomemben je vonj, zrak oblizne velbe veže in se vrne v moje nosnice, napolnjen z zgodbami preteklosti te veže.

Ančkina gostilna je krmarila med obiski ugajenih letoviščarjev – Madžarov iz Slavonije, Beograjčanov, Ljubljančanov, Slovencev iz italijanskega zamejstva – in nasilnimi in kulturno neasimiliranimi uranarji po množičnem priseljevanju v poljanske tujske sobe. Ves čas pa je stregla pivskim potrebam poljanskih stalnih in priložnostnih gostov in zanimivim kulturnikom, ki so se hodili družiti v Poljane. Ive je privabljal svoje slikarske kolege – Slana, Adamič, Ciuha ... Torkar svojo družčino, prihajali so Iča Putrih, Majda Potokarjeva, Bert Sotlar, Milena Zupančič – vsi na krilih lepih doživetij snemanja Cvetja v jeseni, predvsem pa Polde Bibič, ki je do konca obiskoval Videm, dokler je še zmožel. Ančka je imela nos za smetano, obdobje za gostilno je bilo zlato, Poljane so bile kljub izgubi cerkve še vedno nekakšno središče doline in letoviščarstva. Janko je dobavljal odlično robo – vino, zelje, pujske, krompir. Ni se točno vedelo, kdaj je krompir naročal za gostilno, kdaj ga je prodajal preko loške kmetijske zadruge v Dalmacijo do Splita. Cele to-vornjake, najuspešnejši je bil, kadar je bil na dopustu.

Zakremžljan šolarček sem zjutraj od doma po stezici in po Polah prihajal na most čez Soro proti avtobusni postaji pred Vidmom. Pod mostom se je valila narasla Sora,

obarvana rjavo, in priklanjala nemočno obrežno vejevje. Most je bil trden in voda vseeno ne tako visoka, da bi se pri prečkanju bal. Na sredini mostu je že nekaj vrstnikov radovedno gledalo po toku reke. Na desnem bregu, zataktnjen za eno od vej, se je zibal klobuk. Nižje od njega pa zataktnjeno človeško telo, ki se je s plaščem pripelo na večjo korenino. Pogled, ki ga v življenju nisem več pozabil. Ne moreš. Hotounkov Francl je v temni nevihtni noči zgrešil most in končal v valovih reke. Daleč od svojega doma, blizu gostilne na Vidmu, s katero je bil tako povezan. Na žalost sem bil priča njegovemu poslavljanju, celo njegovo zgodbo sem izvedel kasneje.

Že pred njegovim lastništvom je gostilna s sosodnjim gospodarskim poslopjem servisirala ljudi. Ne samo z jedačo in pijačo, dajala je zavetje, pogrela premražene konje. O njenih zgodah in nezgodah se pogovarjava s Tomažem, gostilničarjem, ki si je s svojo empatijo prislužil pripovedi, ki jih niso mogli ujeti in urediti ne župniki, ne učitelji, ne policaji in ne zdravniki. Gostilničar, ki mu prisodimo enakovreden prostor v skupnosti kot omenjeni nosilci in usmerjevalci družbenega življenja kraja.

Tomaž jo je dobil v upravljanje leta 1988, ko so se že vidle posledice prihoda preštevilnih uranarjev. Sobe so bile zasedene, uranarji so razgrajali po vsaki plači, zapravili ves denar v desetih dneh, potem pili na kredo in tako iz meseca v mesec. Domačini so gostilno zapuščali, stalni pretepi so mirne goste odvrčali, Tomaž pa se je s sodnico za prekrške v Loki nazadnje že tikal. Promet je padel, bila je nedelja, ko je samo stalni Matevž Krmelj pojedel svoj mešani golaž, Lojze Streškov svojo južino in zvečer je prodal še en sendvič. Uranarji so naročevali, pa še spili ne, ker so bili že tako naliti, da je šlo pivo v lijak. Na rokah nekaterih so se pojavile »ketnce«, naši, Polanci so jih še obvladali. Tomaža je eden napadel z nožem, na srečo mu je Metod nož izbil iz rok in skupaj sta ga obvladala, a Safer je tako kot drugi nasilneži in nekulturni v obnašanju dobil črto v Tomaževem zvezku, kar je pomenilo, da zanj pijače in hrane na Vidmu ni več. Napad z nožem je prišel na sodišče, pa je Tomaž zahteval samo,

Družina Poljanšek (Arhiv Tomaža Poljanška)

Družina Jelovčan, Hotounkovi. Tretji z leve Jože, stoletnik, sin Franca, sedi prvi z desne. (Arhiv družine Jelovčan)

da mu Safer nikoli več ne pride pred oči, nič hujše kazni. Po obravnavi so šli s pričami k Miholu, je že prišel za njimi, da bi častil, a so mu še enkrat morali razložiti, kaj pomeni slovensko: »Da mi ne prideš več pred oči!« Pet najhujših s črto v zvezku je moralo zapustiti Poljane in službo, potem se je umirilo.

Če so pred dvesto leti umetniki odhajali iz Poljan in prinašali na Videm svoje umetniške zgodbe, so v šestdesetih letih umetniki prihajali v Poljane, ustvarili nekakšno kulturno srenjo. Spet je brbotalo, veliko od hormonov in alkoholnih vplivov, ob tem so se netile razprave o umetnosti, življenju, Poljanci so bili spet na enem svojih viškov, gradili so spet cerkev, spet so bili povezani, Videm zanesljivo ni stal ob strani. S Tomažem poskušava primerjati ti dve obdobji: gradnji dveh cerkva in vrhunec poljanskega kulturnega življenja in ustvarjanja. Pri prvi cerkvi so bile Poljane občina, županstvo, mogočna fara, v sedemdesetih pa v obnovi po vojni, angažiranju vseh vaških moči, tudi kraj s sobami za oddajanje letoviščarjem, ki so si potem zgradili vikende in po svoje oblikovali kraj.

Tomaž pa je vsak teden naročil 24 litrov pelinkuca, 24 encijana, 24 konjaka, 24 vinjaka, šnopca pa nič (a verjame-te?). Danes še toliko vina ne spijejo vsi skupaj. Tomaž je znal naročati, za prvo plačo je šel kupit gate in štumfe, potem pa k Lipet v Žiri naročit malinovec, pa je natak kar pelinkuc prinesel, saj ni velike razlike, je rekel. Še brat Štefan ga je spodbudil in tako je postal pelinkuc boljši kot malinuc. Tudi na zakletvi v Slavonski Požegi si ga je privoščil, pripravil se je za »u grad«, ampak na »krugu« je oficir opazil, da si je skrajšal šinel (krojač je tičal v njem) in ni bilo nič »od grada«! Je bilo treba čez ograjo in v hotel Papuk skupaj s prijateljem, ki je župo že dobil, on pa ne, liter pelinkuca sta pa le spila. Če sedaj kaj naroči v kakšni gostilni, takoj plača, da potem ne čaka kelnarja ...

Na Videm so prihajali uranarji, nova skupnost ljudi, katerih kultura in življenjski moto sta kar globoko zarezala v mirno krajevno življenje. Jezik, navade, ljubezni, način

reševanja problemov, prepri so bili drugačni in kulturno dialoga je zamenjala folklor pretepev, včasih tudi z zelo tragičnim koncem. Kolikokrat sta Tomaž in pokojni brat Metod gledala odbleske počene steklenice v rokah teh razsejanih ljudi, ki so menili, da je urejanje težav možno s pobratenjem ali klanjem, vmesnih poti ni bilo. Ob dveh popoldne enega takih dni, ko je zrak napolnjevala teža spora, so domačini vklenili enega teh razbojitežev, ga privezali na steber pokrite terase na Vidmu in vnuk Save Kovačevića je klical svojega slavnega deda, partizanskega poveljnika, na maščevanje. Lokalni policaj (no, miličnik) Milenko si ga ni upal odvezati sramotilnih vrvi in je raje počakal okrajno »marico«, da so jeznoritega kričača, ki ni imel drugih argumentov, kot da je vnuk partizana, strpali v vozilo in ga potem deportirali v njegovo bolj domače kulturno okolje. Videm pa je počasi spet postal mirnejši, če odmislim glasno *šuntanje* Frencina, ki je spodbujal pijanega kurirja Bolteta, da je z obrnjeno dlanjo mahal po mizi in vpil: »Tu mene boli!« »Kej te nau bolil, ke tuok toučeš!« ga je dražil Frencin, dobro pa vedel, da ga je bolela njegova usoda partizana, ki ga je Kri-var uporabljal za živo tarčo pri prečkanju mostu na Logu in ga čezenj pošiljal dvakrat. »Da se Nemci niso slučajno potuhnili!« je bil njegov argument. Zgodbe vojne in delitve na bele in rdeče so se počasi umikale iz pijanskih omizij. Nadomeščale so jih vedno aktualne ljubezenske pregrehe, pritlehna dejanja malih oblastnikov kraja, številne udarniške akcije, propadanja in razcvet lokalnih bogatašev, pa čisto navadne težavice in težave stalnih omizij. Kakšna je cena odkupa mleka, kdo je zamudil pri oddaji, komu se je sesirilo ... Kje je krava *strila*, pa je bil živinozdravnik prepozen, komu se je pokvaril pralni stroj, pa je Perku Janez ob svoji zasedenosti pribil: »Jutar me nau, ta drug dan pa še bel segurne ne!« in obljubil popravilo tretji dan.

Tomaž je ob golažu, vampih, jetrcih, pečenki in zrezkih uvedel bolj fine jedi, z zgodbo, kot bi rekli danes, posebne krožnike, Tavčarjev zrezek, Visoški ... Potomce Tavčarjev, Anteja in Igorja, je Tomaž še stregel. Gradil je svojo prepoznavnost s šalami, z nasmeškom. Nedelja, gost pride na vampe, Tomaž postreže, ko izprazni

Gostilničarka Ančka (Arhiv Tomaža Poljanška)

Andrej (drugi z desne) na Vidmu z igralci Šentjakobskega gledališča okrog leta 1982 (Arhiv Andreja Šubica)

krožnik, Tomaž vpraša: »So bili v redu vampi?« **Gost:** »Že boljše sem jedel.« **Tomaž:** »Pa ne pri nas.« **Za stalne goste je že iz zvokov veže uganil, kdo gre. In že nalil. Klincu Jaka ga je po redkem enotedenskem dopustu takoj ogovoril:** »Tuj bel lep, ke te ni bel, Tomaž!« **Tomaž:** »Tim dau ana okuol ušis!« **Klinc:** »Ja, no, sej bel ris lep, sam en dan je šou dež!«

Ko se je prestavljala ura, je zmedlo Potlimija Toneta in je prosil: »Kok Potli dubil ob ur šamparle?« **Pa se je Klinc prijavil, da bi tudi. Tomaž res ob šestih po starem (niso smeli odpreti pred sedmo zjutraj) pripravi polne kozarce na spodnje okno. Potlimi potem Tomažu:** »Potli dobil jest, plaču ti.« **Stresel kovance na šank, Tomaž štel, reče:** »Točn, Tone.« **Potlimi:** »O vidu jest potli.« **Ko vsako srečanje in spomin na te ljudi privabi nasmešek na obraz.**

V kot Tavčarjeve sobe, ki jo je uredila že njegova sestra Ančka, je Ive naslikal Kosmovega Ivana, kot bi te zgodbe hotel še vedno poslušati, kot jih je, ko je bilo njegovo uho še kako pozorno in oko ves čas na preži za njimi. Koli-kokrat omeni Vidmarja v svojih črticah, ne vem, tudi ne, koliko črtic je zabelil ob poslušanju s šnopcem sproščenih pripovedovalcev v teh prostorih. Morda jih je poslušal še v kleti, pod drugimi velbi, kamor se je s ceste stopilo navzgor, ne kot danes, ko je klet meter pod zemljo. Morda se je zgradba gradila ali vsaj povečevala tam v drug polovici 18. stoletja, ko je v soseščini rasla mogočna cerkev, ko so »Medrug Polanci« z Vidmarjevim in Šubičevim trudom opremljali notranjost in zunanost cerkve, ko je bil razcvet umetnosti z vsemi slikarji v Poljanah največji, ko je v kraju brbotalo od napredka in življenja številnih družin, ko so iz sveta njegovi prebivalci nosili zgodbe in jih delili s svojimi sovaščani pred cerkvijo in v eni od številnih gostiln, katerih »mati« je bila Videmska. Tako si domišljam, da se je tu ustavil Franke, ko je nalovil dovolj lipanov v Sori, pa Ažbe, ki ga je čakala še naporna vzpenjajoča pot v Dolenčice, in brezštevilni člani rodbine Šubic, ki so v

pismih izvedeli, na gostilni pa potrdili svoja umetniška raziskovanja in izpolnjevanja vsakovrstnih naročil. Tja so prihajali kmetje, včasih zaradi veselja, včasih na poti v propad pit na kredo, bahavi bogatejši obrtniki, kovači, mlinarji in žagarji. Reke ljudi, ki si jih lahko predstavljamo samo v domišljiji.

Tomažu so spomini točilnice Vidma kot slike. Se spomnite tiste Ivetove Nedeljsko popoldne? Frencinov Polde v mlajših letih zjutraj s kavo, dva deci radenske in časopisom v roki, dolgo brez alkohola. Kasneje pa ob peči z Boltetom, ko sta se sprostila po kar nekaj encijanah. Takrat se je začela igra. Še Lojz Streškov je podžigal: »Štiri leta tam pod podom / sem zabil najlepša leta, / sem prilezel izpod poda, / ko bila je že svoboda!«

Kaj se je govorilo in skrivalo med vojno v teh prostorih, tudi ne vem, vem le, da tudi vojna in sovražstvo ne ustavita drobnih človeških iskric in tudi ljubezenskih zgodb. Te sile, da bi zadržala ljubezenske zgodbe, še niso iznašli in vem, da je tudi Videm s svojo trdno navzočnostjo daljal zavetišče in spodbudo takim sanjačem.

Bolte je bil v Beogradu, pri častni straži Titu, zaradi ljubezni je prišel nazaj. Izgovoril se je, da mu je umrla mama, da je lahko prišel domov. Mama mu je umrla pri dveh letih, oni so pa pozabili vprašati, kdaj. In ni se več vrnil. Frencin takoj: »No, Bolte, kok je bel, kes pod oknam stau?« **On je bil namreč pri dekletu pred njim. In vpitja ni bilo več konca. In tudi ponovitev šamprov ne. Bolte Tomažu na skrivaj:** »Tomaž, kom her, žaba me žre, dej mi piet flik!« **Tomaž mu jih izroči:** »Dam ti jih, če nauš zapravlu.« **Bolte:** »Tih buod, dnar je muoj!« **Naslednjič Bolte pride na Videm, prinese denar, tokrat vsem na očeh:** »Tomaž, kom her!« **in je vrnil, da so vsi videli. Včasih sta Bolte in Frencin obstala za šankom. Ure. Ko je Tomaž začel pospravljati stole na mizo, pa Frencin:** »Bolte, dejva mal siest.« **Bolte ni bil hud, ko so ga podražili, da**

Boštjan Poljanšek za šankom (Foto: Andrej Šubic)

Videmska klet, ki jo je preuredil Tomaž Poljanšek okrog leta 1995. (Arhiv Tomaža Poljanška)

je kmet s kanglico, ki nosi mleko, na Ivetovi freski sredi Poljan prav Bolte, saj je bil res kurir.

Slik, v pravem in prenesenem pomenu, je bilo nešteto med njegovo kariero kelnarja. Pajna, na primer, nikoli mu ni bilo treba plačati, ker je vsakega ogovoril, od kod, da je, ta pa je rad dal za rundo, samo da se je znebil njegovega vonja in pogleda na dolgi smrkelj izpod nosu. Nosu, ki je zavohal smoliko (žensko menstruacijo) pri vsaki, ki je prišla v gostilno.

Iz veže grem levo v točilnico, kjer še pomnim šank, v kateri se je vstopalo z druge strani. Pred približno 50 leti je, za takrat moderen interier, začasno prekinil utečeni tok zgodb. A pod plaščem častitljivega lesenega stropa z letnico 1763, katere starosti se komaj zavedamo, so se spet vrstile usode prihajajočih in odhajajočih. Včasih so tam končali svojo zgodbo in so drugi poskrbeli, da so jih odnesli iz tega prostora v novo večnost.

Hodili so v svojem ritmu, imeli so svoj metronom. Hotounk, pa Jože Žnidarju, Strišk po navadi na hitro in nazaj v delavnico, Potlimi je spotoma nesel mleko v Zadruho, ta star Rešk, Jaka od mami, ki je dolgo kuhala na gostilni. Jaka (včasih je zidal, potem stregel, delal vse, kar je bilo možno, pa vse najraje za štamprl) je Tomaža poprosil: »Pejen sn, dej, Tomaž, pel me čez must.« Potem je že šlo, kot Halo, taksi. Pa Janez Orlu vedno ob sobotah, ko je šel zjutraj po meso k mesarju, enako Mihuc z Volče. Usedli so se za peč, opoldne je meso že dobro dišalo, pečeno pa ni bilo.

Po vojni je Hotounka doletela nacionalizacija, Videm mu je spolzel iz rok, roko na srce, najbrž tudi ni bil rojen za ta poklic, ker je bil, kolikor jaz vem, nepopoljšljiv sanjač in tudi eden od udeležencev teh ljubezenskih znano neznanih zgodb. Potem je zagospodarila Ančka, preurejala, privabljalna, odmerjala pozornost in v zlatih letih poljanskega letoviščarskega življenja debelo odrezala svoj kos pogače. Hkrati je modro ohranjala položaj in sloves svoje gostilne. Vaški posebneži pa so ji nehote zabelili ponudbo. Tudi naš ata se je ustavil tam, popil šilce preveč, da se je mama hudovala. Na sestanek turističnega društva, občni zbor s klobaso in kislim krompirjem je še vedno lahko šel. Moral je iti, mama je še priganjala, ker je vedela, koliko mu pomeni druženje na Vidmu. Enkrat me je vzel s sabo in dobil sem tisti krompir, najslajši od vseh, še danes ga ni nobeden presegel.

Dosti jih je pilo na kredo, pa nikoli ni bilo treba nikogar priganjati za poravnavo, Zabrdnikovi bratje so poravnali dolg od prejšnjič, pa si ga spet nabrali in tako je šlo po metronomu: 14 dni delo, en teden popivanje ... Samo Tišlarju Jože ni plačal. Z depešo so ga pripeljali iz Nemčije. Pri eni od miz so jedli Ljubljančani, Jože naroči konjak in malo pivo. Tomaž: »Najprej plačaj.« Ljubljančani hudi, kako, da mora gospod prej plačati, kot je spil. Tomaž mu postreže, za nekaj sekund zapusti

šank, Jože spi in tudi zapusti šank, ampak skozi druga vrata. Tomaž: »A vidite, Ljubljančani, zakaj bi moral prej plačati!«

Za pečjo so bili vedno ta stari. Miza ob oknu v kotu za šankom pa je bila vedno mlekarska. Naključni gost je že pred njimi hotel zjutraj sestiti za tisto mizo, Tomaž pa: »Miza je zasedena.« »Kako, saj ni nikogar.« Pa se presede. Čez minuto je miza že polna in gost se ni mogel naposlušati, kar ostal je tam več ur. Tako zanimivi so pogovori pri mlekarski mizi. Perka začne: »Tuj pa čist ries, kar bom poviedu.« Nihče ni verjel. Martenku Ivan zelo zaposlen: »Stu diel mam, sn popiv dva šnopca, paj čist dargač pokazal.« Nekateri so se hvalili, da gredo za tri dni na morje, Martenka pa: »Se na splača, za tri dni jest na Vidm pridem.«

Življenje te zgradbe, kaj zgradbe, duše kraja, da ne rečem svetišča kraja, za cerkvijo in šolo tretjega zbirališča, se počasi pomika v čas, ko sem že ujel male podrobnosti. Zgodbo Pajna, ki je zjutraj zaustavil svojega konja namesto na travniku kar pred gostilno (ker je bil vajen, se je verjetno konj ustavil kar sam), si naročil prvi štamprl, obsedel do kosila in čez in je žena videč, kje se je gospodar zataknil, jezno položila južino predenj kar tam, namesto na travniku, on pa veselo: »Ravno prav si prišla, sem bil že lačen!« Zgodba samskega Mehona, ki je tako lepo krivil senivce, koprnel pa po vsakršni ljubezni, ki se je v življenju utopila v njegov telesni hendikep in alkohol.

V sedemdesetih letih je bil hit biljard na gobico v veži. Mimo njega pa so v točilnico hodile nove slike, Tone Košnk, Aci, Kobalu Francl, Frenk Žnidarju, Miro od Pavle, Adam, Ajhman, Sražinar, Nacuonu Milan, Pešarju Gruga. Koliko zgodb in koliko različnih nagibov, zakaj so prišli v družbo na Vidmu. V drugem času drugi simpatični dvojec Burnk in Martenka razdirata duhovite misli in rešujeta svet po svoje. Pa Jurčku Frenk in Kramarju Lujz, ki je dobil prvo invalidsko penzijo. Seveda ga zbodejo, če so mu na invalidski napisali, da je neumen in ali se bo pritožil. Lujz pogrka: »Ne, se nism trapast.«

Tomaž je imel rad prijatelje, Kisucuga Dragota pa douhtarja Jožeta Žagarjuga, ki je tako kot drugim pomagal več, kot je bila njegova dolžnost. No, rad je imel vse Žagarjeve, pa odlične sosede, vedno pripravljene pomagati, predvsem Buhu Janez in Urška. Ob vseh teh imenih se mu glas spremeni.

Domačini so mu pomagali, včasih so mu bili samo za »sol dneva«. Veliko je bilo tudi tujih pomembnih in manj pomembnih stalnih gostov. Poleg omenjenih kulturnikov še politiki – Kučan, Zemljarič, Rejc, Kardelja in nuncija je pripeljal Šter. Kučan je želel zelnato solato, na tanko narezano, Malka je pa debelo našnekala (nič politično), težko je nesel na mizo. Malka je sploh skuhala najboljše vampe in golaž.

Včasih mi kdo reče, ponosen sem, da ne hodim v gostilne. Jaz ne bi bil. Kar vidim jih, te osamelce, doma pred tevejem egoistično sprejemajo brezimne zgodbe, brez duše in soka, se trpajo z vesoljno politiko in se počutijo grozno pomembne, svoje zgodbe pa ne vključijo v pomembno sobivanje skupnosti.

Zakaj hodijo ljudje na gostilno, vsega po malo, malo jih vlečejo gostilničar, hrana in vzdušje gostilne. Tomaža ni brigala uspešnost, vsakega je obravnaval kot gosta. Vseeno, ali je imel štiri kravate ali umazan birtah.

Moj brat Marjan je vedno govoril, da se največ in najboljši posli dogovorijo na gostilni. Nisem nasprotoval njegovemu prepričanju, ker jih je res veliko izpeljal (marsikakšnega pa ravno zato tudi ne). Beseda je tam nekaj pomenila, zgodbe, še tako napihnjene in okrancljane, pa skrivale globoke podtone, ki si jih moral izluščiti iz njih. In to je možno samo, če ne sedi doma sam in se počutiš del sodobnega sveta, celo ustvarjalca te vsem znane demokracije. Če vemo, kaj beseda pomeni, ali pa ne. Če se že premaknejo iz svojega udobja do soseda ali prijatelja na kavo ali deci belega ali pivo, je to zadnjih dvajset let prevladujoč obrazec slovenskega druženja. Moram priznati, da sem vsa ta druženja do danes gladko pozabil, zgodbe iz pubov, čajnic in čevapčinic po svetu in najbolj Vidma pa me vsakič posebej pogrejejo po telesu in pobožajo dušo. Ostajajo močni spomini na ljudi, na njihove dovtipe, šale, zaskrbljenost in veselje, resne in manj resne pogovore. Vsi, ki sem jih peljal na Videm, še danes vejo, da so bili tam. Posebno Ančka je imela nenadkriljiv nos za znane ljudi. Nisem je

Tomaž v Videmski kleti, 2006 (Arhiv Tomaža Poljanška)

videl več tednov, v minuti, ko sta čez prag stopila Boštjan Hladnik in Irena Felicijan, ki sta si prišla pogledat vaje Šarucove slive v osemdesetih, pa je zrasla iz pepela ali bolje, se spustila kot angel na zemljo in že so bili na mizi pregrešno dobri narezki, da so si Ljubljančani mastili usta in nikakor niso mogli nazaj v svoje dolgočasno mesto iz te zanimive vasi.

Če bi še enkrat začel, bi rad imel isto vlogo, za šankom. Tam je najboljša pozicija, vse lahko ujameš, vse komandiraš, vse porihataš, si kot režiser gostilne. Za šankom spoznaš ljudi. Pravijo, da je postal karizma. Od takrat ko je leta 1965 metal drva v klet, preko šanka do upokojitve, ko je užival ob urejanju prelepe in bogate kleti, tudi s pomočjo dolgoletnega prijatelja vinarja Radikona.

Nič mu ni dolgčas, rože na hiši je treba urediti, kaj maledga pomagati Boštjanu, ki se trudi z gostilno v novih, še težjih časih. Ko bo izpregel, bo kam hodil, drugam, je govoril. Pa ne gre. Raje na Videm. Balinanje je zamrlo, to ga žalosti, pa tarok enako. Smejoči Tomaž se ima dobro, ljudi vleče k njemu na obisk v njegovo malo »hišo« s pečjo in nepogrešljivim šankom v kleti nove hiše pri Boštici.

Spomin spet odtava. Z Dragom sta še v uniformi rezervnega policajca, pridruži se Dobenčan in v Javorje. Parkirajo pred vrati gostilne, pripelje se mulc z motorjem, Tomaž: »Op! Kje imaš prometno? Vozniško? Nič? Potem pa vsaj moped operi!« Tomaž gre v gostilno po listek, Drago pa hitro fantu: »Zgini, ker je res zajeban.« Je skočil na motor, da mu je sedež odpadel, Tomaž pa je že mirno pil špricar pri Janezu, medtem ko je fant polival motor z mrzlo vodo, da ga ne bi dobili še vročega.

Na Vidmu so se ustavljali ustvarjalci različnih filmskih ekip, politiki, pomembneži. Naenkrat so postali še pomembnejši, pridobili so še nove točke, bili so v Poljanah na Vidmu. Kot bi prejeli nekaj milijonov vsehčkov, bi danes rekli. Mi pa brzimo mimo tega tretjega poljanskega svetišča v svoj domači dolgčas, namesto da bi se prepustili, umirili in slišali kakšno novo zgodbo, dobili nov zagon, sprostitev in razbremenitev od tega ponorelega sveta.

Tomaž pa nam sporoča odmev Striluga Pietra o (ne)pomembnosti časa. Poštar Peter vpraša: »Kuok je pa ura?« Tomaž: »Pol enajstih, zdej si pa zapoun.« Peter: »Kok si nej zapunem, pouuod dargač kaže.«

Tomaž pa je s svojim nasmeškom mirno pil svoj špricar in bliskal s svojimi modrimi očmi ...

Andrej Šubic

Miha Naglič: *Sto let po smrti Tavčar še živi*

Miha Naglič je verjetno najbolj prepoznaven po svojih kolumnah, ki jih že leta piše za *Gorenjski glas*. V njih se loteva mnogovrstnih tem, različne priložnosti pa izkoristi za osvetlitev posameznih dogodkov in osebnosti. V letih 2001 in 2002 je za omenjeni časopis napisal podlistek v 59 nadaljevanjih, ob okroglih obletnicah prvih izdaj Tavčarjevega *Cvetja v jeseni* (leta 2017) in *Visoške kronike* (leta 2019) je naredil obsežna intervjuja s profesorjem Miranom Hladnikom, letos pa se je odločil, da vsebino teh porumenelih strani objavi v knjigi. Poleg podlistka sta vanjo vključena omenjena intervjuja. Spodaj objavljamo spremno besedo iz Nagličeve najnovejše knjige in vas povabimo, da knjigo sami preberete, saj je izredno zanimiva in zelo mikavno napisana, poleg tega pa opremljena z bogatim slikovnim gradivom, mnoge fotografije iz Kosmovega arhiva so sploh prvič objavljene.

Ob letošnjem praznovanju Tavčarjevega leta doživljamo pravo malo vstajenje tega velikega Poljanca. Glavni urednik *Žirovskega občasnika* se vsako leto predurno odloča o vsebini in v žirovskem zborniku tako ali drugače obeležuje obletnice pomembnih osebnosti, ob Tavčarjevem letu, ki teče na slovenski ravni, brez Tavčarja pač ne gre. A ker je Miha Naglič zelo produktiven pisec, je v svojem arhivu nabral toliko gradiva, da se je odločil za objavo zbranega pisanja v knjigi. Pohvalno!

Avtor v uvodu sam pojasni in razloži, kako je knjiga nastala, glavni krivec za njeno vsebino pa je moj rojak, Poljanec, ki je, še otrok, z dvorišča svoje rojstne kajže opazoval pozabljeni ajdovski britof na zahodu, pod njim se je visoko bohotalo poljansko svetišče, na jugu je tekla Sora, na severu pa se

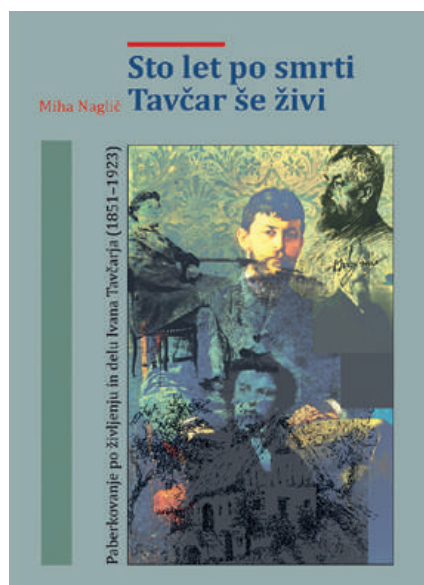
bočil Blegoš s svojim pogorjem. Vse to mu je zlezlo pod kožo, še bolj pa ljudje, ki so bivali tam okrog. Brez naštetega se ga morda danes niti ne bi prav dobro spominjali, kajti prav te poljanske obrise, gibe, čutenja in Poljance same je izlil s črnilom na papir. Pisca Tavčarja Slovenci najbolj poznamo – če prej ne, smo zanj izvedeli v šoli, ga spoznali kot enega najboljših slovenskih pisateljev tedanjega časa. Ne spomnim se, da bi nas v šoli učili še kaj drugega o njem. O njegovih delih pač, to že. Morda smo izvedeli še, da je bil doktor prava, o njegovem županovanju pa niti ne več. Da je bil lovec in ribič, smo poljanski šolarji vedeli zato, ker je v tamkajšnjem lovskem društvu na steni visela vitrina s Tavčarjevimi irhovicami in nekaj ribiškimi ter lovskimi pripomočki. Za *Cvetje v jeseni* smo vedeli vsi, ker so mnogi prebrali knjigo, še več jih je poznalo zgodbo zaradi filma, v Poljanah so Tavčarja znova in znova uprizarjali na gledališkem odru, vse drugo pa je ostalo bolj ali manj pozabljeno. Literarni teoretiki seveda niso pozabili nanj, niti kak posameznik, ki se mu je Tavčar globoko zarezal v dušo, ne.

Ta gosposki Poljanec pa se je letos dal spoznati na tisoč in en način vsem nam. Mnogo smo lahko o njem brali, poslušali, podoživljali, tudi sami pisali, ustvarjali na temo njegovih del ali o njem samem ... V Tavčarjevem letu, ob stoti obletnici njegove smrti, in po dveh nedavnih obletnicah prvih objav njegovih največjih del, se je tudi avtor pričujoče knjige odločil, da pobrskaja po svojem bogatem arhivu na Tavčarjevo temo. Hvaležni smo lahko za to odločitev,

saj imamo na ta račun lepo in zelo izbrano urejeno čtivo, ki pričuje o bogatem (v več pomenih) življenju Ivana Tavčarja. Miha Naglič sicer ni raziskoval na terenu, ampak je povzel že razkrito in vse, kar je že pred leti spisal, sistematično uredil. Povzel je najzanimivejše in najiskrivejše dogodke iz Tavčarjevega otroštva, mladosti, njegovega življenja v Ljubljani in preboja v samo smetano takratnega družbenega in političnega dogajanja. S svojim širokim pogledom je dal razkriti takratno vzdušje v Ljubljani tudi preko odnosov, ki jih je Tavčar imel z mnogimi imenitniki. Morda prav skozi te odnose lahko najbolj osvetlimo Tavčarjevo osebnost. Njegova markantnost v družbeni srenji, odnosi med njim in tu naštetimi imenitneži so morali biti precej goreči. S pomočjo te knjige razširimo tudi svoj pogled nanj in ga začutimo še drugače, ne le kot pripovedovalca romantične povesti. Mene kot žensko nagovarja tudi boemska Franica, Naglič pa se je tokrat dotaknil še vseh prejšnjih Ivanovih ljubezni. Ženske so ga res usodno zaznamovale!

Avtor bralca ne zasipa s suhoparnimi dejstvi, branje je zelo poljudno in kar povleče v svoj vrtinec, poseben čar pa predstavlja dodano slikovno gradivo. Verjamem, da bo ta knjiga marsikoga prepričala, da bo ponovno vzel v roke Tavčarjevo delo in da ga bo bral z drugačnimi očmi ali pa bo celo posegel po kakšnem od tistih njegovih pisanj, ki se mu je do zdaj izmikalo.

Tina Benedičič

Naslovnica knjige
Sto let po smrti Tavčar še živi

Andrej Šubic: *Odkruški, utrinki in slike*

Odkrušek je resda kos, odlomljeni del, a knjiga, ki sem jo vzela v roke, mi ni dala občutka, da gre za kup nametanega drobiža, zdi se, da so vsi koščki v njej popolnoma celi, spravljani skupaj v zao-kroženo celoto. V celoto nabranih spominov in utrinkov, kakor jih je v sebi doživljal avtor, zdravnik in gledališčnik. V svoji »amaterski preteklosti« se je povsem strokovno že spopadel tudi z zelo zahtevnim izzivom prevajanja Tavčarjevih del v rodno poljansko narečje, kar mu je neizmerno dobro uspelo. Cikel omenjenih knjig v poljanskem narečju potrjuje, da je s pisateljsko žilico prav imenitno obdarjen.

Andreja Šubica ni treba posebej predstavljati, a morda bo koga tudi tokrat (znova) presenetil. Ob branju *Odkruškov, utrinkov in slik* bomo avtorja spoznali kot velikega rodoljuba, ki svojih Poljan ne bo nikoli pozabil, ker so tako globoko zapisane vanj. Spoznali ga bomo kot sina, ki je v čast svojim staršem napisal krasen spomin. Piše o mami, ki je »videla kopico vnukov in dočakala slovensko pomlad in državo z molitvijo na ustnicah«, pa o očetu, ki »se je zлил s svojo malo delavnico, se prilepil na klop pred hišo, kjer je postal malo središče vasi, ki so ga prepoznavali otroci, žene in možje, domačini in letoviščarji. Z njim na klopci je imela vas dušo in zgodbo, sprejeto, ne da bi se kdo zavedal, da je tam. Ata, tako vpet, je veliko vedel o ljudeh; če mu niso povedali sami, so mu povedali v popravilo prineseni čevlji«.

Andrejevi spomini na otroštvo in mladost se vzbudijo tako jasno, da bodo mnogokakemu bralcu obudile spomnile tudi na lastne dogodivščine, ki so morda podobne v času, opisanem tu: od spominov na sosedo Jerielo, ki je že davno ni več, ostaja pa še v spomilih mnogih Poljancev, do malih in večjih

nabožnih predmetov, miz in stolov pa kozarcev in štefanov, ki jih je Andrej nabral in v svojo poljansko sobo v Škofji Loki odnesel prav zato, da z njimi obuja spomine, časti in spoštuje svoje Poljane.

Mnogi smo šli skozi četico učiteljev, ki je trdno zasidrana za svojim katedrom učila cele generacije otrok. Precej so pripomogli k dvigu kulture in izobrazbe, Andrej takole piše: »Ravnatelj Kajfež je poskušal omikati nas, pobaline in deklina, prežvekovalce, ki so za v hlev, ne za šolo. Učil nas je, da je možno tudi pozdraviti, ko greš mimo starejšega človeka, pa da tuje ni tvoje, ti permej kokoš. Podivjana šolska drhal je pol po riti, pol po nogah drvela po zloščeneh stopnicah v spodnji hodnik in z zanesljivo kristjanjo zavila mimo zbornice proti izhodu.«

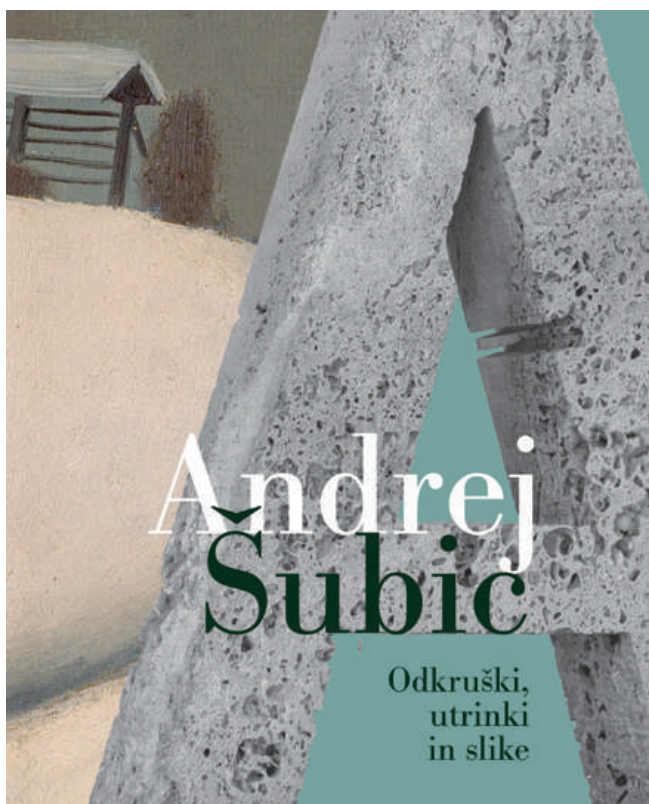
Zelo nežni so opisi njegovih najbližjih – žene in njene matere ... Pa njegovih stanovskih kolegov in igralških – »naše« Anice, na primer. Kot zdravnik ni mogel obiti zdravniških prigradov – nekateri spomini so prav pretresljivi, ob drugih se bomo dobro nasmejali, mislim pa, da ravnodušni ne bomo, saj Andrej že s svojim slogom pisanja zna lepo zapeljati bralca po knjigi tako, da branje postane užitek.

Kakopak v knjigi, ki jo piše zdravnik, ki je obenem strasten gledališčnik (vas zanima, v kakšnem vrstnem redu?), beremo tudi o »slikah«, ki oživljajo spomine na oder in njegovo zakulisje. »Mlad, nemiren fantič sem srkal lepote svojega rojstnega kraja in njegove okolice. Vse se je vpijalo vame,« zapiše Andrej in vse to, kar se je vpilo vanj, zdaj izliva v svoje odrske trenutke. Te in še mnoge druge pa privlačno opisuje v knjigi.

Pri jezikovnem pregledu, ki mi ga je zaupal avtor, bi se morda morala bolj držati strogih, a včasih togih pravil, a ta knjiga bi potem izgubila pol duše. Poljanski izrazi, domača imena, kak poljanski cvetec vmes knjigo posebej poživi in Poljancu dahne na dušo. Ne bodite torej kritični pri tem, ampak naj vas ta domačnost zapelje v poljansko domovino.

Povabljeni, da se sami prepričate in se dovolite objeti spominom. Vsi odkruški so še celi, in ko boste dodali zraven še svoje spomine, bodo oživeli še bolj popolno.

Tina Benedičič

Naslovnica knjige *Odkruški, utrinki in slike*

Nekaj svežih kitic Milana Debeljaka

Glih taka ket Polane

Kar je skôpu, tók je skidu,
use sa ga klicál kàr Kàrt:
»Rad be ankat Loka vidu,
prejdn me pobere smart!«

Mal za spit, pa néki hrane,
pót bo douga, fant, le-moj;
do Podpečna, tam Polane
je zapustu za seboj.

U Gabark je pa vetar pihu,
se j obarnu, čik paržgau,
mal obstou, de se b nadihu,
pol pa pót naprej ubrau.

Leva, desna ... premešluje,
če j že bliz, če j deleč še,
vòs nastarpn parčakuje,
kdaj se mu arzgled odpre.

Kar naankat pa zastóka,
de mu skori dih zastane,
Bóh, pomagi, lej ja, Loka,
se s glih taka ket Polane!

Nosač Miha

Je adn pošten, de j an drug lohk pretkan,
bel gàru boš, pred boš počivu,
usák nej ponúca, kar bel mu je dan,
ta dela, de u un lohk uživu.

Naš Miha, ke j rojen biu, ni biu bogat,
no, hišca j pa stala na pródu,
otròk še, j biu siln, postáun, plečât,
zató, de u čez vóda lohk bródu.

Gorjanci, ke plavat tist cajt nésa znal,
sa misn, de j še bel globoka,
de j še bel živahna, sa vode se bal,
sa slišal, de j nesla otroka.

Marskejšn, ke j paršu z gostilne pejèn,
čez réka ni mógu ne máru,
marskér, od bogastva rejen, al pa učen,
j raj plaču, de b šólne paršparu.

Ne žene ni jèmu ne zemle ne kójn,
le u vòd je poznou čist vse grife,
ni skubu ne odiru, ne nosu zastojn,
ket vem, se j le daržu tarife.

Če voda učas dêre, de kómi zdaržiš,
pozim je Polanšca ledena,
če baba je teška, de bode te u križ –
par Mihi ni uplival na cena.

»Če cesar par daukah nekul na spusti,
če kmet se za kroh na pogaja,
če majstar ne s hlapcam za dnar, se uš pa ti!«
usem glih je računu od kraja.

Sa djal, de je bóli, če z nim se na gréš,
de j ankat arspartu gospóda:
»Do tuki si plaču, od tuki greš peš!«
pa gá je polóžu ke u vóda.

Jest sm biu narraj raubšic

Mene narbel gmajna uleče:
tok ket voča, tok ket stric
sm biu zmeri pouhn sreče,
kedar sm biu lohk raubšic.

Spraulal sma ih pod omare,
puše sa nam paršle prou,
tam po vojsk je bel te šare
u Čarnm varh, glih kar b ja tou.

Doug sm u sójm grehu ustraju,
mal sm speku, mal predau,
če j pa paršu, sm polcaju
nartaslabi puša dau.

Če me kejšn praša kèdi,
kér se m zdi narlepš poklic:
lej, povsód maš srečne ledi,
jest sm biu narraj raubšic.

* * *

Luka, svina!

Kej nardète, če je sila,
kèdar se narbel medi,
par nas j ankat svina strila,
takat, vèste, heca ni.

Naša màma j bla usa bleđa,
àta j z ózam šòu po sòn:
»Barš po Luketa, soseda,
bel ket moreš, let dol vòn!«

U dir kodol mom štale z brèga,
bumf skoz dór na usa barzina,
stau j tam, nagliha u nega,
pa zatulm: »Luka, svina!«

Use j òd žene

Ánkat z Miham sva pelala
z ózam hlode dól po grap,
žlajf je spustu, óz ke u skala,
u lòft je zletu, de b te kap.

Kòjna dól pòd pót zažene,
Miha pa z rokam zakril:
»Use j òd žene, use j òd žene!«
dela zadna óla u sil ...

Léze z gàrma vòn, pa stóka:
»Lej, de nauš kej zinu, jèl!«
barš stornira oporóka:
»Use j še mòju, ket je bèl!«

* * *

Kmet

Na polancu mal pred Loka
nas je zméri bel nabit
najna j stopu, pa zastoka:
»Ti fardaman kmet zabit!«

Na b mél haska, če b ja milvu,
ni biu kmet, pa ne gospod,
ja j pogledu, pa ja j upilu:
»Krava kmet mar lohk pohód!«

Osnovna šola Poljane v letu 2023

»Zemlja je kot lepa nevesta, ki za okras ne potrebuje draguljev, ki jih je obdelal človek, temveč je zadovoljna z zelenjem svojih travnikov, zlatim peskom svojih morskih obal in dragocenimi kamninami svojih planin.« (Kahlil Gibran)

Počasi, ampak vztrajno se zaključuje še eno leto, leto 2023. Ko pišem tale članek, neprestano pogledujem skozi okno, v oblake, in čakam, kaj nam bo dan prinesel ali pa odnesel.

Žal je bila druga polovica leta bolj namočena, vremenska ujma se je spravila nad našo dolino in z žalostjo v očeh sem spremljala dogodke po 4. avgustu. Šola Poljane jo je še dobro preživela. Imeli smo sicer poplavljeni kotlovnico, zalilo nam je peč in zalogovnik za sekance. Ob pomoči poljanskih gasilcev, Občine Gorenja vas - Poljane in naših zaposlenih smo uspešno sanirali nastalo razdejanje in danes se že normalno grejemo. Okrog šole smo z delovno akcijo počistili prod, kamenje in zemljo.

Sicer pa smo to leto namenili velikanu Poljanske doline, dr. Ivanu Tavčarju. Skupaj z Občino in Osnovno šolo Ivana Tavčarja Gorenja vas smo razpisali literarni natečaj in sodelovali v državnem likovnem natečaju. Ob zaključku, konec oktobra, so bila najboljša dela razglašena in ponosni smo na številne nagrade na likovnem in literarnem področju. Tu gre zahvala strokovnim

delavkam, ki so motivirale in spremljale učenke in učence pri nastajanju del. Tudi prireditve ob zaključku šolskega leta je bila posvečena pisatelju. Na šoli smo organizirali filmsko popoldne in pripravili razstavo.

Celo leto smo uresničevali cilje in naloge, ki so zapisane v letnem delovnem načrtu šole. Na področju športa so naše učenke – košarkarice osvojile drugo mesto na državnem tekmovanju. Veliko število učencev je sodelovalo na različnih tekmovanjih, zlata priznanja so dosegli učenci pri biologiji, angleščini, slovenščini in matematiki.

Ne bom naštevala vseh natečajev in projektov, ker bi porabila preveč prostora, je pa zelo odmevno likovno področje, kjer učenci in učenke pod mentorskim vodstvom Mihaele Žakelj Ogrin dosegajo izredne rezultate na mednarodnih in državnih natečajih.

Skozi celo leto še naprej izvajamo projekte Zdrava šola, Kulturna šola, Ekošola, MEPI, Simbioza, SLOFIT.

Velik poudarek dajemo nenasilju kjer koli, zato že več let izvajamo projekt

NEON, v katerega vključujemo starše, učence in zaposlene.

Trajnostni razvoj je pomemben element našega življenja in okolja, v katerem bivamo, zato na šoli v vsebine pouka in ostale dejavnosti vključujemo elemente za izboljšanje našega planeta.

V letu 2023 smo izvedli vse načrtovane prireditve in akcije. Najodmevnejši je bil Dobrodelni sejem, kjer ste tudi vi, spoštovani bralci in bralke, pokazali svojo dobrodelnost. Uspešno je potekala akcija zbiranja starega papirja. Celo leto zbiramo kartuše in zamaške. Izmenjujemo igrače in knjige. Ko boste prebirali tale zapis, bo za nami že letošnji Dobrodelni sejem in upam, da bo uspešen. Zelo lepo je pogledati po polni telovadnici, kjer zbrani z zanimanjem spremljate naše prireditve.

Naši učenci z mentorji sodelujejo tudi na prireditvah v kraju. Zelo dobro poteka sodelovanje z Občino Gorenja vas - Poljane, s Krajevno skupnostjo Poljane, KD dr. Ivan Tavčar Poljane, s PGD Poljane, športnimi društvi, zasebniki in s podjetjem Polycom.

Seveda se pojavljajo tudi težave in problemi, ki pa jih poskušamo s konstruktivnim pogovorom reševati sproti. Tudi pri nas se pojavljajo kadrovske težave in rešujemo jih v prid otrok.

Spoštovane Poljanke in Poljanci!

Želim vam mirno leto 2024. Naj bo tisto slabo, kar se je zgodilo v tem letu, čim prej pozabljeno. Božič je praznik miru, spokojnosti in ljubezni – vzemite tisto, kar potrebujete.

Novo leto – nove priložnosti, nove izkušnje in preizkušnje, nova spoznanja, želje. Želim, da imate srečo pri izbiri.

Metka Debeljak, ravnateljica

Projekt Mladi raziskovalci

Raziskovalne naloge v šolskem letu 2022/2023

Konec marca so se v Biotehniškem centru Naklo na 32. Srečanju mladih raziskovalcev Gorenjske ponovno zbrali mladi raziskovalci in predstavili svoje raziskovalne naloge, ki so jih snovali in oblikovali v tem šolskem letu.

Na področnem srečanju svoje delo že vrsto let predstavljajo osnovnošolci in srednješolci, ki jih določena področja in teme zanimajo v tolikšni meri, da se odločijo izbrane teme raziskati in predstaviti širši javnosti ter strokovnjakom za določeno področje.

Učenci naše šole na teh srečanjih sodelujejo vsako leto. Pri raziskovanju imajo veliko vlogo mentorji, ki učencem svetujejo in jih usmerjajo, mladi raziskovalci pa tako spoznajo obliko dela, s katero se bodo v prihodnosti v nadaljnjem izobraževanju pogosto srečevali. Da se dokopljejo do ugotovitev in rezultatov, raziskovalci opravijo veliko dela. Oblikovanju hipotez oz. domnev in raziskovalnih vprašanj sledijo branje literature, brskanje po spletu, intervjuji, terensko delo, analize rezultatov, oblikovanje celotne naloge, priprava predstavitve ter na koncu nastop pred občinstvom in strokovno komisijo na področnem srečanju mladih raziskovalcev. Vse to od učencev zahteva veliko časa, usklajevanja, srečanj z mentorji in dogovarjanja. Ker pa so vedoželjni in motivirani, so na koncu vedno zadovoljni, da jim je uspelo raziskovalno nalogo dokončati in predstaviti svoje delo.

Za raziskovanje se na naši šoli večinoma odločajo učenke od sedmega do devetega razreda, učencev je bilo v preteklih letih le za peščico.

Na letošnjem srečanju v Naklem je svoje raziskovanje predstavilo sedem učenk, ki so izdelale tri raziskovalne naloge. Če vas zanima, kako so dekleta predstavila svoje delo, lahko raziskovalne naloge preberete na spletni strani Osnovne šole Poljane (zavihek Projekti – Mladi raziskovalci).

ANAMARIJA JURČIČ IN VERONIKA PISK, 7. RAZRED: VČASIH JE BILO DRUGAČE

Anamarija in Veronika sta se usmerili v preteklost, in sicer so ju zanimale navade in življenje staršev in starih staršev na poljanskem podeželju in koliko o tem vedo osnovnošolci. Primerjali sta vsakdanje življenje včasih in danes, koliko iger učenci naše osnovne šole danes še poznajo, katere igre se še igrajo. Poizvedovali sta tudi, ali družine še kaj hrane pridelajo doma, ter koliko otrok ve, kakšna disciplina je včasih veljala v šoli.

Pri raziskovanju sta podatke črpali iz rezultatov anket in intervjujev, uporabili pa sta tudi zanimivo knjigo, ki jo je leta 2019 v samozaložbi izdala gospa Marica Mrak: Bo že kok, še zmeri je blo kok.

»S pomočjo analize rešenih anket in na podlagi dveh intervjujev sva ugotovili, da veliko osnovnošolcev pozna preteklost in stare navade Poljancev. Seznanili sva se z življenjem v preteklosti – kaj so otroci počeli v prostem času, ko še ni bilo

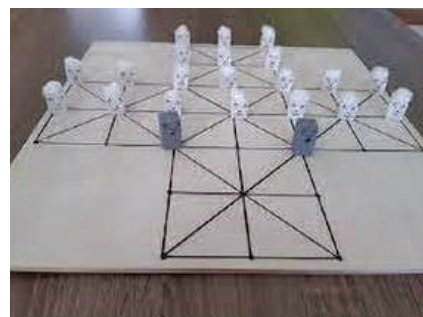
Marica Mrak:
Bo že kok, še zmeri je blo kok

Tancalca (ristanc)

Zemljo krast

Vovkalca

Štrikanje (pletenje)

računalnikov in televizije, katere igre so se igrali, kakšna je bila njihova prehrana in ali so bili otroci bolj 'pridni' pri pouku kot danes. Ker naju je zanimalo še več, sva opravili dva intervjuja – prvega z gospo Marico Mrak, ki je bila dalj časa učiteljica v šoli v Gorenji vasi ter se dobro spomni tudi svoje mladosti, ter z gospo Mijo Pisk, ki nama je povedala veliko o tem, kako so živeli včasih.

Ugotovili sva, da nekateri učenci še poznajo in se še igrajo igre, ki so se jih igrali tudi njihovi starši in stari starši. A še vseeno prevladujejo sodobne igre. Nekaj otrok je zaradi elektronskih na-

prav manj na svežem zraku. Največ učencev gre dvakrat tedensko v življsko trgovino, medtem ko so včasih vse pridelali doma. Življenje se je kar precej spremenilo.

Sami sva se ob raziskovanju naučili veliko o življenju in navadah v Poljanski dolini v preteklosti. Radi bi, da bi si tudi drugi pomagali z najino raziskovalno nalogo, da bi se seznanili z življenjem v preteklosti v naših rodni krajih, ki je bilo zelo pestro in zanimivo, mogoče tudi bolj sproščeno.

Mogoče pa se je kdo izmed učencev vsaj za trenutek vživel v čas pred petdesetimi in več leti in pomislil, kako lepo bi bilo, ko bi bili vsi otroci iz vasi zunaj, v naravi in bi se lovili po travniku, se podili za žogo, plezali po drevesih, se igrali skrivalnice, čofotali po reki Sori, sedeli na drevesnem deblu in se pogovarjali ...»

KLARA JELOVČAN, BLAŽKA JESSENKO IN NINA POTOČNIK, 8. RAZRED: MED PASJO RAVNJO IN STARIM VRHOM

Blažka, Nina in Klara so se osredotočile na turistične in kulturne znamenitosti v okolici Poljan. Ker je o tem napisanega že veliko, so se odločile, da ne bodo raziskovale slikarstva, književnosti, Tavčarja, Šubica in drugih umetnikov, saj o njih že veliko vemo. Učence so vseeno ugotovile, da kar koli na našem območju počnemo, vedno in povsod naletimo na preplet umetnosti, običajev, športa, narave in turizma.

Izbrale so štiri zanimive točke v okolici Poljan, in sicer dve na desnem in dve na levem bregu Poljanske Sore. Na desnem bregu Poljanske Sore so raziskale zgodovino vremenskega radarja na Pasji ravni in iskale manj znane podatke o dvorcu Visoko. Na levem bregu Poljanske Sore so pokukale v zgodovino Šubičeve hiše ter predstavile Stari vrh z Grebljico, ki ni znan samo pozimi, ampak tudi poleti, saj je priljubljena točka za pohodnike. Na Grebljici še vedno kuhajo kopo, poleg tega je tam družinski adrenalinski park.

V rovu na Pasji ravni

»Med zimskimi počitnicami smo obiskale Pasjo ravnjo in Stari vrh z Grebljico, kasneje pa še dvorec Visoko.

Sestavile smo dva spletna anketna vprašalnika – za učence od četrtega do devetega razreda in za odrasle. Potem smo podatke obdelale ter ugotovljale, ali so bile naše domneve oziroma hipoteze pravilne.

Opravile smo intervju z Marjeto in Metododom Jesenkom, ki skupaj z družino živita na Bukovem Vrhu blizu Pasje ravni, in povedala sta nam veliko zanimivosti, ki niso splošno znane niti večini domačinov.

Vremenski radar

Družinski park na Grebljici

Opravile smo tudi intervju z Jožefom Tuškom, ki je že od malega pomagal pri kuhanju kope na Grebljici in je to tradicijo prenesel tudi med svoje potomce. Pogovarjale smo se tudi z Davidom Kokljem, učencem devetega razreda, ki je bil že kot otrok prisoten pri kuhanju kope tako doma kot na Starem vrhu.

Na koncu smo ugotovile, da se tako učenci kot odrasli zavedajo poljanske kulturne in druge dediščine. Iz anket smo lahko ugotovile, da jih veliko misli, da sta Šubičeva hiša in Tavčarjev dvorec dve izmed najbolj znanih poljanskih stavb. Ugotovile smo tudi, da je Pasja ravnja sicer priljubljen hrib in pohodni cilj, vendar njene zgodovine ne pozna veliko ljudi. Zato predlagamo, da bi na Pasji ravni pri vremenskem radarju postavili tablo, na kateri bi obiskovalci lahko prebrali zanimive podatke o zgodovini tega hriba in o zgodbah, ki krožijo v zvezi s tem. Na podoben način pa bi lahko naredili tudi na Starem vrhu in Grebljici. Lahko pa bi celo povezali pešpot znamenitosti Poljanske doline in tako spoznali zgodovino in bolj ali manj znane znamenitosti.«

MANCA CANKAR IN TARA KOS, 9. RAZRED: ZNANJE TUJIH JEZIKOV VČERAJ, DANES IN JUTRI

Manca in Tara sta želeli ugotoviti, kako dobro učenci in učitelji poznajo pomen znanja tujih jezikov in uporabe aplikacij za učenje tujih jezikov, kako dobro starejši znajo govoriti in koliko se jih udeležuje jezikovnih tečajev.

»Ker imava radi tuje jezike in se nama zdi njihovo znanje pomembno, naju je zanimalo, ali tudi drugi učenci, učitelji in starejši mislijo podobno. Poleg tega sva želeli izvedeti, kako se je pouk predvsem angleščine kot tujega jezika iz generacije v generacijo spreminjal, ali imajo učenci in učitelji radi angleščino, se jim zdi znanje tujih jezikov pomembno, ali so enako samozavestni pri govorjenju in pisanju in kakšna je motivacija različnih generacij za učenje jezikov. Izvedeti sva želeli tudi, ali učenci in odrasli uporabljajo katero od aplikacij za učenje tujega jezika ter več o jezikovnih tečajih za odrasle – koliko starejših se odloči za jezikovne tečaje in zakaj se zanje odločijo.

Udeleženke tečaja angleščine Ljudske univerze Škofja Loka

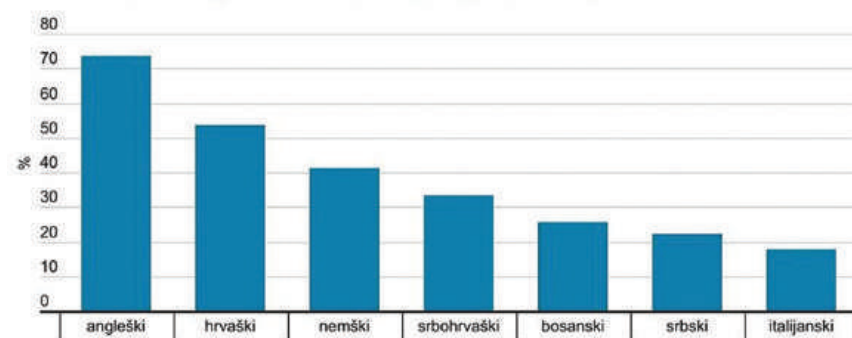
Da bi dobili odgovore, sva pripravili dve spletni anketi za učence in učitelje ter izvedli sedem intervjujev, in sicer z gospodom Jako Šubicem, ki je vodja izobraževanja odraslih na Ljudski univerzi Škofja Loka, z gospo Jasno Kejžar Hartman, ki je učiteljica na LU Škofja Loka, s tečajniki, da bi izvedeli, zakaj so se odločili za obiskovanje tečaja, z učiteljico Barbaro Levstek, ki na naši šoli poučuje francoščino, z učiteljem Rokom Kržišnikom, ki na naši šoli poučuje nemščino, poučuje pa tudi na jezikovni šoli, in z našim učiteljem športa, Urošem Čadežem, za katerega sva vedeli, da je veliko potoval po tujini. Udeležili sva se tudi dveh ur tečaja angleščine, ki ga izvaja Ljudska univerza Škofja Loka.

Na podlagi rezultatov anket sva ugotovili:

- da imajo učenci, ki se v vsakdanjem življenju večkrat srečajo z angleščino, pri pouku angleščine boljše ocene;
- da večina učencev misli, da se angleščino najhitreje naučimo z gledanjem angleških in ameriških filmov s podnapisi v angleščini;
- da se odrasli udeležujejo jezikovnih tečajev, da obnovijo znanje tujega jezika;
- da tako učenci kot učitelji aplikacije za učenje tujih jezikov kar dobro poznajo, kar precej jih tudi uporabljajo.

Razmišljali sva tudi o tem, kaj bi tistim, ki se v ustnem izražanju ter sporazumevanju v angleščini ne počutijo samozavestni, pomagalo, da bi bili bolj

Odrasle osebe (18–69 let), ki razumejo ali uporabljajo tuji jezik, Slovenija, 2022

Delež odraslih, ki znajo več kot en tuji jezik

Vir: Statistični urad RS, 2022

sproščeni. Tako literatura kot intervjuji in rezultati anket kažejo, da je potrebna čim več stika z jezikom, ki ga želiš izpopolniti in se v njem sproščeno izražati. Če nimaš možnosti potovanja v tujino ali obiskovanja tečajev, je pomembno, da stik z jezikom vzdržuješ s poslušanjem glasbe, gledanjem filmov, branjem člankov ... v tujem jeziku. Vse pa je seveda odvisno od motivacije vsakega posameznika, ne glede na to, kateri generaciji pripada.

Pri pouku angleščine v osnovni šoli bi bilo dobro, da bi učenci več in bolj samostojno govorili. Tisti, ki nima »posluha« za izgovarjavo, bi jo morali še več vaditi. Poslušanje angleške glasbe in razumevanje besedil pesmi bi lahko v pouk vključili pogosteje, ravno tako branje zgodb, prispevkov. Mogoče bi učitelji lahko v prihodnje v pouk uvrstili več tovrstnih vsebin.«

In kakšna je popotnica mladih raziskovalk po predstavitvi v Naklem?

Med predstavitvami sem izvedela veliko novega. Naloge so bile zanimive. Preden smo s Klaro in Nino predstavile raziskovalno nalogo, smo imele veliko treme. Po končanih predstavitvah smo pojedli kosilo. Med čakanjem na končne rezultate smo se sprehodili po posestvu šole in se družili z novimi prijatelji.

Blažka Jesenko

Zdelo se nama je zelo zanimivo in poučno, ker sva lahko poslušali še raziskovalne naloge drugih raziskovalcev. Veliko sva se naučili in odnesli kar nekaj novih izkušenj, ki nama bodo v prihodnosti zagotovo prišle prav. Tudi hrana je bila zelo dobra.

Tara Kos in Manca Cankar

Naše raziskovalke zadovoljne po predstavitvah v BC Naklo

Leto 2023 je Tavčarjevo leto. Zaznamovalo je tudi utrip naše šole, zato je tokratna šolska priloga namenjena predvsem našemu slovitemu pisatelju – tako v literarnem kot v likovnem delu priloge.

Ivana Tavčarja se v šoli sicer spominjamo ves čas z literarnimi in likovnimi deli, o njem pripovedujejo raziskovalne naloge, njegova besedila uvrščamo v številne prireditve, učenke in učenci igrajo prizore iz njegovih del ...

V Tavčarjevem duhu smo pripravili literarno-filmsko popoldne ob filmu *Cvetje v jeseni*, dramatizacijo delov besedil smo vključili v zaključno prireditev ob koncu pouka in dnevu državnosti, razpisali smo literarni natečaj *Zemlja domača ni prazna beseda*, sodelovali na likovnem tečaju *Tavčarjevo leto* in izvedli kulturni dan na Visokem. V sodelovanju z Osnovno šolo Ivana Tavčarja Gorenja vas smo pripravili prireditev ob zaključku literarnega in likovnega natečaja s podelitvijo nagrad ter v prostorih naše šole razstavili raznolike izdelke, ki so nastajali v zadnjih letih.

LITERARNI PRISPEVKI 2023 – TAVČAR

NATEČAJ ZEMLJA DOMAČA NI PRAZNA BESEDA
(razpisala Osnovna šola Poljane marca 2023)

NAGRAJENA DELA

KATEGORIJA UČENKE IN UČENCI 8. IN 9. RAZREDA OŠ

ZEMLJA DOMAČA NI PRAZNA BESEDA

Včasih je o čem težko govoriti. Včasih je za kakšno razmišljanje težko izbirati besede in vedno se bodo našli ljudje, ki tvojih misli ne bodo razumeli ali pa se ne bodo niti potrudili, da bi jih. Pa vendar bi z vami rada podelila nekaj svojih misli in razmišljanj. Vem, nekaterim se bodo zdela nerazumljiva in nepotrebna, mogoče pa se bodo našli tudi ljudje, ki bodo razumeli njihovo bistvo. Tem ljudem se bodo razširila obzorja in želim, da bi ob prebiranju začutili ljubezen do domovine, lastne zemlje in do vseh slovenskih pisateljev, zlasti do Ivana Tavčarja, brez katerega ta natečaj ne bi nikoli obstajal.

Za začetek bi rada poudarila, da nobena stvar vsem ljudem nikoli ne pomeni enako, se je pa vsi močno zavemo, ko nam je le ta odvezta. Če se le spomnimo silovitega potresa v Turčiji, grozovitih poplav v Mariboru, vojne v Ukrajini in še marsičesa drugega, nam je kaj kmalu kristalno jasno. Pred temi nesrečami se nekateri svoje zemlje, doma in domovine niso niti malo zavedali, še manj so jo znali ceniti, nekateri pa so že takrat vse dni garali in delali, da bi jo ohranili in čim boljše izkoristili. Kar naenkrat pa je prišla nesreča in uničila vse. Takrat zaradi svoje zemlje in pridelka ni občutil svoje šibkosti in nemoči le kmet, ki mu zemlja pomeni način življenja, omogoča preživetje in čuti do nje neizmerno ljubezen, ampak prav vsak. Verjetno na svetu ni človeka, ki ob tovrstnih nesrečah ne bi ostal prestrašen, presenečen in brez besed. Ko si enkrat v takem položaju, se svojim notranjim občutkom pač ne moreš upreti. In prav zato nekateri ljudje zelo cenijo svojo zemljo in domovino, nekateri pa se še vedno ne zavedajo njene lepote in dragocenosti, saj se verjetno vsi strinjamo z rekom: »Sitemu človeku je težko govoriti o lakoti.«

Verjetno si nihče od nas ne želi občutiti vseh grozot vojne, naravnih nesreč in katastrof, lakote ter še marsičesa drugega, da

bi končno uvidel stvari okoli sebe v vsej njihovi veličini in pomembnosti. Prav zato menim, da moramo na tematiki ljubezni do domovine in lastne zemlje vsak dan trdo delati prav vsi. Teme zemlje ne bi smeli nikoli podcenjevati in zavračati, še manj pa ovirati in kritizirati ljudi, ki zemlji, njeni obdelavi in ohranjanju posvečajo svoja znanja, trud in ogromno časa. To so kmetje, naravovarstveniki, okoljski aktivisti in vsi, ki izdelujejo okolju prijaznejše izdelke, če naštejemo le nekatere med njimi. Pred kratkim smo lahko v medijih velikokrat zasledili proteste kmetov kot odziv na nezadovoljstvo sprejetih zakonov ter določil države. Ta so kmete začela vedno bolj omejevati, zatirati in jim zmanjševati dohodek, ki je že tako ali tako premajhen in je prav zaradi njega delo na kmetiji opustilo že veliko preveč kmetov, zlasti pa mladih, ki so v želji za večjim plačilom delo že našli drugje. A kmetje so najbolj naglas povedali sami, kar vemo že vsi: »Kmetje imamo v rokah največje orožje na svetu, vse, kar moramo narediti, da ga uporabimo, je, da ne naredimo nič.« In sama menim, da mi teh globokih besed ni treba posebej razlagati, saj jih še predobro razumemo prav vsi, čeprav bi jih nekateri velikokrat najraje preslišali in živeli naprej z občutkom, da se jih ta tema niti malo ne tiče.

Problem odnosa do kmetov zelo dobro vidim tudi sama pri svojih sorodnikih. Tam že od nekdaj stoji kmetija in moja stara starša, ki sta kmetijo podedovala, sta vanjo vložila neizmerno veliko truda, skupaj z gozdom pa je njima in njuni družini predstavljala vir preživetja. Ko sta presodila, da je ne bosta več zmogla voditi sama, sta jo prepisala svojemu najstarejšemu sinu v upanju, da se kmetija ohrani in še naprej služi svojemu namenu. Prav vsi pa dobro vemo, da je od kmetije dandanes zelo težko živeti in to delo zahteva veliko truda in časa. Prav zato se je tudi moj stric z družino odločil za drugačno pot do dohodka, kmetija pa je postala le še stranskega pomena. Moja stara starša seveda to še vedno zelo težko razumeta in jima je žal za vsako žival, ki je v hlevu manj. To je le ena od verjetno mnogih podobnih zgodb na to temo, ki pa na žalost močno vplivajo na našo prehrano, ki postaja vedno bolj industrijska. In če ne zaradi drugega, bi se lahko že zaradi hrane ob tem vsak malo zamislil ter poskusil tudi sam na tem področju kaj spremeniti na bolje.

S temi mislimi bi rada počasi zaključila svoje razmišljanje. Z vsem srcem upam, da bodo te besede vsaj komu kaj pomenile, še bolj pa si želim, da mogoče kdo zaradi njih spremeni svoja dejanja in pogled na svet.

Mogoče bi morala v tem spisu za natečaj napisati več o Ivanu Tavčarju in njegovem življenju, vendar se mi zdi veliko pomembnejše razmišljati in pisati o vrednotah, ki so tudi njemu samemu pomenile veliko in jim je prav zato namenjal prostor v knjigah.

Za konec bi rada poudarila le še to, da same besede ne storijo ničesar. Prav zato je v tem spisu dovolj besed, naj v naših življenjih oživijo dejanja, ki bodo ta svet v vseh pogledih začela spreminjati na bolje. Ko bomo spremenili odnos, bo ta svet postal lepši in boljši, s tem pa tudi naše okolje in naša zemlja. Saj konec koncev zemlja ni prazna beseda, ampak je del našega življenja!

Mirjam Božnar, 9. razred – 1. mesto

Mentorica: Bernarda Pintar

Osnovna šola Poljane

Bilo je tistega poletnega 28. avgusta leta 1851 v Poljanah pri Kosmu, ko sem se rodil očetu Janezu in materi Neži. Svoje šolanje sem začel na trivialki v Poljanah, kasneje me je oče ob pomoči svojih bratov duhovnikov poslal na normalko in pozneje tudi na gimnazijo v Ljubljano. Zelo težko mi je bilo zapustiti te lepe poljanske kraje in hribe, a mi je bilo tako dano. Šolanje sem nadaljeval in tako prišel na Dunaj, kjer sem doštudiral pravo ter postal advokat in pravnik. Življenje me je že kot dijaka vodilo na pisateljska pota, kasneje pa sem pisal črtice, povesti in romane, v katerih sem prikazoval življenje v Poljanski dolini, ki mi je bila že od nekdaj navdih za pisanje.

Zaradi žene Franje, s katero sem se poročil leta 1887 in s katero imam štiri sinove ter hčer, sem se vključil tudi v politiko. Bil sem župan Ljubljane kar deset let, in sicer v letih od 1911 do 1921, ter tudi državnozbornski poslanec. Franica je bila za tedanje čase zelo politično aktivna, prav tako tudi jaz. Ona mi je dajala moč za uspehe in ideje za zgodbe. Kot me že poznate, nisem bil aktiven le v politiki in pisateljstvu, temveč tudi v športu. Bil sem član številnih narodnih društev ter dal zgraditi prvo teniško igrišče na Slovenskem. Zelo rad sem šel tudi na lov v prostrane poljanske gozdove, v t. i. Zalo, ki mi je bila navdih za delo *V Zali*.

Moja ljubezen do domačih krajev ni nikoli zamrla. Ko sem dobil ponudbo za nakup kmečkega posestva z dvorcem blizu naše domačije, sem ga leta 1893 brez premisleka kupil, saj sem svoje rojstne kraje preveč pogrešal. Doživljanje domače zemlje in čustva do Poljanske doline sem izražal v mnogih svojih delih. Tako tudi v svojem zadnjem delu, *Visoški kroniki*, ki sem jo posvetil svoji ženi Franji ob njeni petdesetletnici. Idejo za zgodbo sem dobil med raziskovanjem življenja prejšnjih lastnikov visoškega posestva. To je bila družina Kalan, ki se jih je držala smola skozi vsa leta življenja. Prvotna zamisel je bila, da napišem trilogijo, ki bi prikazovala življenje na Visokem in okolici v treh zaporednih stoletjih.

Prvi del je roman *Visoška kronika*. Ima zgodovinsko temo, vsebina govori o preganjanju čarovnic in protestantov ter o 30-letni vojni. Delo zajema štirinajst poglavij, dodan je tudi pripis. V zgodbi sem izrazil svoje spoštovanje in ljubezen do rojstnega kraja na način, da se bralec ob prebiranju zaveda pomena domačega kraja. Meni domači kraj veliko pomeni, zato sem to hotel predstaviti tudi drugim ljudem. V štirinajstem poglavju romana sem skozi zapis kronista Izidorja Kalana poudaril pomen domače zemlje. »Ko si ogledan do kosti, ko te povsod preganjajo, kakor bi se bile gobe razpasle po tvojemu telesu, te sprejme domača zemlja z istim obrazom, kot te je sprejela nekdaj, ko so te še v zibel polagali.« Ta misel je moja motivacija v življenju. Kadar si na tleh in popolnoma izčrpan, te tvoja družina, prijatelji in domača vas sprejmejo z istim objemom kot takrat, ko si se rodil. O, kako dragocena je ljubezen bližnjih! Kadar si v težavah, ti nihče ne bo pomagal tako kot družina. Zemlja domača – to niso le prazne besede! Del so mene in mojega življenja. Moja prelepa Poljanska dolina, če bi mi vzeli tebe, bi mi vzeli življenje. Tu se vedno počutim sprejete, navdušujejo me lepote poljanskih gričev, ko se mi pri-

kažejo pred očmi. Lepo je iti v svet, a vedno se je še lepše vrniti domov.

Vedno me je pomirjal lov v prelepih gozdovih Zale, sploh takrat, ko nam je bilo dano prisluhniti petju divjega petelina. A v življenju ni samo lepo, tudi naša družina je doživljala pretresljive dogodke in vedno znova me zaboli v dno duše, ko zaslišim zvok odstrela puške. Ah, vnuka moja, počivajta v miru. Še danes se počutim krivega, da smo imeli lovsko puško pri hiši. Bilo je tistega dne, ko sem nekaj urejal okoli hiše, in zaslišal sem pok. Hitro sem pritekel in videl oba vnuka, ki sta ležala krvava na tleh in puško zraven njiju. Še vedno vidim tisti prizor pred svojimi očmi in me kar zmrazi in dlake mi gredo pokonci. Rdeča pištola bi bil zadnji del trilogije življenja na Visokem, a mislim, da je moje pisateljstvo žal zaključeno.

Pustimo te grozne spomine in se za kratek čas posvetimo veseli, a hkrati tragični povesti *Cvetje v jeseni*, ki je eno izmed mojih najljubših del. Meta, preprosto kmečko dekle, in Janez, mestni gospod, vreden spoštovanja, ki nista našla skupne poti v svoji ljubezni, sta glavni osebi te pripovedi. Seveda mi je za navdih spet prišla na pot moja Franja. Mislim, da brez nje svojih ciljev ne bi mogel doseči. V povesti sem hotel predstaviti pristno ljubezen med Meto in Janezom, ki ni poznala nobenih ovir, in spodbuditi bralce, da bi ljubili brez meja.

Čustveno sem pripovedoval tudi v zbirki črtic *Med gorami: slike iz Loškega pogorja*, kjer sem popisal zgodbe, ki so se mi odvijale pred očmi v mladosti. Verjamem, da bralec ob prebiranju teh črtic ne more ostati ravnodušen. Predstavil sem kruto življenje vaščanov in kmetov Poljanske doline. Menim, da vsak posameznik najde vsaj v eni izmed črtic povezavo s svojim življenjem in se mogoče iz tega kaj nauči. Spomnim se posebnega otroka, ki sem ga naslikal v črtici *Tržačan*. Ubogi Tomažek, še zdaj vidim ta njegov mili pogled, ki je izžareval žalost in trpljenje. Tomažek je bil ubogi osamljen fantič, ki so ga doma zanemarjali. Še vedno imam v mislih, kako mi je mama govorila o ravnanju njegovih staršev do njega. Pripomnim lahko samo to, da upam, da je Bog že poskrbel za kazen. Ta Poljanska dolina, dežela prelepih razgledov, krajev in polna dobrih ljudi, ki te spoštujejo in ne gredo kar mimo tebe, ampak te pozdravijo in oговорijo. Kljub tragični zgodbi verjamem v sočutje in dobroto Poljancev!

Zdaj pa moja vnema počasi blede. Povedali so mi, da imam še nekaj časa življenja, da se moja peščena ura izteka in tako tudi moji težki meseci in dnevi. Vmes sem se umaknil iz političnega dogajanja in hočem mirno ter dostojno končati svojo življenjsko zgodbo. Naj bodo to zadnje črke, besede, povedi, preden me Bog pokliče k sebi.

Manca Fras, 8. razred – 2. mesto

Mentorica: Andreja Uršič

Osnovna šola Ivana Tavčarja Gorenja vas

Zemlja domača ni prazna beseda.
Je polna sreče, ljubezni, pomena.
V mojem srcu je tako pomembna stvar,
da zame je ne kupi noben denar.
Stara in mlada zelena drevesa
ter nežno ptičje čivkanje,
ki gre v tvoja ušesa.
Mogočne deroče vode,
po katerih zvok valov gre.
Zrak iz domače doline
pljuča odreši vse bolečine.
Domače čebelje brenčanje
se v tujini zdi kot oddaljene sanje.
Že od rane mladosti
pa vse do starosti
je to edini kraj,
ki bi mu lahko rekli pravi raj.

Emma Krek in Sima Rutar, 8. razred – 3. mesto

Mentorica: Barbara Levstek
Osnovna šola Poljane

DRUGA DELA, POSLANA NA NATEČAJ, A NE NAGRAJENA

SAMO UČENKE OŠ POLJANE

DOM

Takrat ko prihajam domov
preko bregov, preko hribov,
se prav veselim domače doline,
tiste ravnine, mirne tišine.

Moje srce takoj zaigra,
veselo mrmra, se razigra,
ko vidim Soro, ki mirno teče.
mirno teče, nič ne reče,

ko vidim njive, ki krasno zorijo,
nič ne hitijo, le tiho tam ždijo,
ko vidim kosce, ki travnik kosijo,
resno stojijo, nič ne hitijo.

Takrat se zavem, da tu sem doma
in da tu je moje srce – nikamor ne gre.

Tjaša Jančič, 9. razred

Mentorica: Bernarda Pintar

ZEMLJA DOMAČA NI PRAZNA BESEDA

Tu tvoja lepota,
tu tvoja je čast.
Na zemlji domači
pustite me rast.

Nimam več želje,
da kam bi odšel,
saj zemlja domača
moja je last.

Biser lepote
si v mojih očeh
ne dam te za d'narje,
moč ali greh.

Delo poplača
veselje in smeh.
Zvečer pa v sanjah
ogenj v očeh.

Nikomur ne dam te,
saj zate živim
in moje veselje
naj ti bo v spomin.

Eva Mrak, 9. razred

Mentorica: Bernarda Pintar

Zavedam lepote se svoje dežele,
ko stopam po poti zemlje brezmejne,
začutim solzo, ki pada dol z mene,
po hrbtu potrepljajo me roke domače.

Moje roke brez moči so ostale,
bolečino trpko so zdaj zaznale,
pogrešam domače korenine,
ki rodile so me ter me vzgojile.

Moje oči sonca niso več opazile,
domače svetlobe nič več prepoznale,
lepote domače ne pozabile,
saj zemlja domača niso prazne besede.

Jerca Tušek, Lana Šikovec, Emma Kržišnik, 8. razred

Mentorica: Barbara Levstek

Zemlja domača ni prazna beseda,
tudi ni le besedna zmeda.
Zajema otroštvo, ljubezen, spomine,
dokler življenje ne mine.

Moj kraj je moj večni raj,
tu najraje pijem poljanski čaj.
Na Blegoš se peš podam,
tam najraje pel bi sam.

Oj, Poljane, moje preljube Poljane!
Toplina njih vedno srce mi prevzame.
Ljubim Poljane, ljubim svoj dom,
odselil od tu se nikdar ne bom.

Nina Habjan, 8. razred

Mentorica: Barbara Levstek

Poljane, moj rojstni kraj,
življenje tukaj kar žari,
a duša moja stran beži,
ker zapustiti moram raj.

Rodovitna zemlja zdaj,
ko odhajam, proč hiti
in ptica majhna tu molči,
želi, da vrnem se nazaj.

Pomlad zapušča nas,
poletni vetrič prinaša smeh,
oditi zdaj je smrtni greh.

Zemlja domača daje nam čas,
veselje, radost, mir,
to je naš življenjski vir.

Eva Debeljak, 8. razred

Mentorica: Barbara Levstek

Zemlja domača
del je mojega življenja,
ni lepšega veselja
kot pri zajtrku pogača.

Ni prazna beseda –
ko mislim nanjo,
se mi po mislih razlega,
kot da gledam vanjo.

*Če mi kdo vzame zemljo,
vzame mi življenje.
Odvzame mi hrepenenje,
ter pesmi domače, ki v zemlji pojo.*

*Oglodan do kosti
povsod preganjan si,
na zemlji domači spet si ti.*

*V tujini umreti ni lahko,
a ob misli na domačo zemljo
se posloviti ni težko.*

*Zato lažje je umreti
brez vsega na domači zemlji,
kot na prestolu si želeti,
kar vsak želi imeti.*

Ana Omejc, Ester Šinkovec, 8. razred
Mentorica: Barbara Levstek

DRUGI PRISPEVKI – RAZNO

PALČEK IN ZAKLAD

*Mali palček Pohajalček
vidi nekaj svetlega,
tam med drevjem in vejevjem
našel velik je zaklad.*

*Hitro dvigne ga v naročje
in odnese ga domov,
dobro skriva ga v shrambi
med korenje in fižol.*

*Drugo jutro on pozabi,
kje ga je pustil,
preiskal je celo shrambo
in utrujen iskanje opustil.*

*Shramba razmetana,
a zaklada ni bilo,
palček ga morda
kasneje našel bo.*

Luka Kos, 3. a

KAJ JE ZAKLAD

*Zaklad so mamice,
ker so pridne kot rožice.
Zaklad so otroci,
ki v soncu se igrajo.
Zaklad je očka,
ki poča balončka.
Zaklad so sosedge,
ki obirajo nam drevje.
A največji zaklad so prijatelji,
ki nas zabavajo kot zabavateljci.*

Peter Pisk, 3. a

DRUŽINA

*Ko odprem skrinjo,
ne vidim draguljev,
ampak vidim družino,
s katero se imam vedno fino.*

*Sprašujem se ...
Je to res najlepši zaklad na svetu?*

*Seveda! Saj objem, nasmeh, toplino in
ljubezen
mi prinaša samo ena in edina – moja
družina!
To je zaklad!*

Sara Šadl, 3. a

IZLET V LUBNIŠKO JAMO IN KEVDRC

Pred približno enim letom smo se z bratom neko nedeljo odločili, da obiščemo Lubniško jamo in Kevdrc, ki sta kraški jami, zelo blizu skupaj.

Ko smo se opremili s čelado, toplimi oblačili, svetilkami in neдрsečimi čevlji, ker so tla v jami zelo spolzka, smo se z avtom odpeljali proti Lubniku. Pot smo nadaljevali peš po gozdni poti, iz katere smo nato zavili na strmo stezo. Na poti sta bili tudi dve zanimivi vrtači.

Ko smo končno prišli do vhoda v jamo, smo najprej zavili v manjšo Lubniško jamo. Bil je rov, v katerem so mi bile najbolj zanimive naravne kamnite police na stenah rova. Na koncu jame je bilo veliko jezero. Potem smo odšli iz jame.

Vstopili smo v Kevdrc, večjo jamo, skozi strm vhod. Takoj po tem je bila velika dvorana. Po lestvi smo se spustili v ozek rov, ki je vodil v še večjo dvorano. Tam je bil kamen, ki je bil videti kot ogromen storž. Bil je tudi kapnik, iz katerega je voda tekla v curku. V jami so bile tako globoke luknje kot visoki stropi.

Kmalu smo prišli do konca jame. Takrat smo se hitro obrnili in odšli iz jame. Domov smo prišli pozno ponoči.

To je bil eden lepših izletov, kar sem jih doživel. Ugotovil sem, da so jame, prepuščene naravi, bolj zanimive kot turistične jame.

Domen Bogataj, 5. a

NISEM BIL JAZ

Nekega dne, ko sem izvedel, kje so vžigalniki, me je ogenj začel rahlo zanimati. Začel sem kuriti elastike. Iz dneva v dan me je bolj zanimalo in skozi več elastik sem pokuril. To sem delal na skrivaj. Nekoč pa mi je elastika priletela skoraj v oko. Zato nisem bil kriv jaz, ampak elastika, ki se mi je prilepila na prst in roka je začela sama kriliti in elastika se je spustila in jo je odneslo. V stiski sem jo potegnil stran in odtrgalo mi je malo kože. Srečen sem bil, dokler ni prišla mami, ker sem vedel, da bom dobil kazen. Skrival sem opeklino, dokler je ni mami opazila. Najprej me je vprašala, kaj sem delal, in povedal sem ji, da sem kuril. Bila je tako jezna, da ni imela besed. Rekla je samo, da se bomo pogovorili, ko pride ati domov. Tekel sem v sobo in naredil nalogo. Ko sem prišel iz sobe, je ati že

bil doma in rekel je, naj se usedem za mizo in se bomo pogovorili. To je bil zame najslabši del, ker je potem sledila kazen. Ko smo se pogovorili, je potem sledila kazen.

Lovro Sečnik, 5. a

DRŽAVNO TEKMOVANJE V KARATEJU

Komaj sem čakala na mesec februar, ko se je v Gorenji vasi odvijalo državno tekmovanje v karateju. Zjutraj smo se odpravili v Gorenjo vas. Vsi tekmovalci smo se preoblekli v kimone in se zbrali na določenem mestu. S trenerjem smo se dobro ogreli in pripravili na začetek. Sledil je pozdrav sodnikov in ostalih klubov. Bilo je zelo veliko tekmovalcev, zato so bila pripravljena tri borišča. Tekme so se odvijale zelo počasi, zato sem zelo nestrpno čakala na vrsto. Med čakanjem smo se prijateljice iz kluba družile in ogrevale med igro. In že je prišel čas za tekmo med ekipami. Našo ekipo smo sestavljale jaz in sestri Benedičič. S skupnimi močmi nam je uspelo priboriti prvo mesto s pokalom. Bile smo zelo vesele in ponosne na svoj dosežek. Po krajši pavzi je sledilo naslednje tekmovanje. Po posvetu s trenerjem sem tekmo nadaljevala v katah. Ker je bilo zelo veliko močnejših nasprotnic, sem pristala na petem mestu. Ampak tekem še ni bilo konec. Na borišča so poklicali tekmovalce v kumiteju, ki so se med seboj pomerili. Med njimi sem bila tudi jaz in tekmovala naprej. Borila sem se do konca in osvojila prvo mesto v kumiteju.

Bila sem zelo vesela in ponosna na svoje odlično osvojene dosežke. To je bil nepozaben dan v mojem življenju.

Nika Božjak, 5. a

5. RAZRED

OBLAK

*Na nebu je oblak.
Za oblakom je manjši oblak.
Za oblakom je še en oblak. Manjši.
Za manjšim oblakom je oblaček.*

*Za oblačkom je luna.
Za luno je še ena luna. Manjša.
Za manjšo luno je še manjša luna.
Za manjšo luno je lunca.
Za lunco je še najmanjša luna.*

*Za najmanjšo luno je mavrica.
Samo zate.*

Lucija Gantar, Maja Ravnikar in Lana Ušeničnik, 5. a

OBLAK

*Oblaček, za tem je večji oblak.
Za tem je še večji oblak. Ta je velik.
Za tem oblakom je še večji oblak.
Največji, najmehkejši.*

*Na oblaku je mavrica.
Za mavrico je še večja mavrica.
Za to je še večja mavrica. Ta je največja.
Za to mavrico je najnajvečja mavrica.
Najlepša.*

Ta je posuta z bomboni.

*Pod mavrico je lizika. Ta je največja.
Najslajša in najbolj mavrična.*

Rebeka Dolenc in Manca Justin

OBLAK

*Na nebu je majhen rožnat oblak.
Za tem oblakom je večji oblak. Bolj rožnat.
Za večjim oblakom je še en oblak.
Za tem oblakom je še večji oblak. Najbolj rožnat.*

*Za tem oblakom je majhno drevo.
Za tem drevesom je večje drevo. Bolj mogočno.
Za tem drevesom je največje drevo. Najbolj mogočno.
Na tem drevesu so sanje. Lepe, sladke.
Te sanje so samo zate.*

Maja Bonča in Izabela Treven

OBLAK

*Za oblakom je še en oblak. Manjši.
Za še manjšim oblakom je najmanjši oblak.
Za najmanjšim oblakom je še en oblak.
Ta oblak je oblaček.*

*Za oblačkom je Sonce.
Za Soncem je še manjše Sonce.
Za manjšim Soncem je še eno Sonce.
To Sonce je Sonček.*

*Za Sončkom je trata.
Ena sama.
Na trati je zajček.
Ta zajček je zate.
Lep in puhast.*

Leon Buh in Nejc Oblak

LIKOVNI PRISPEVKI 2023

3. razred

Urban Čelik

Lovro Debeljak

Tine Dolinar

Lili Mrak

Teja Justin

Erik Stanonik

4.-9. razred

1. mesto: Izabela Treven, *Portret Ivana Tavčarja*
mentorica: Mihaela Žakelj Ogrin

3. mesto: Maks Pivk, *V Zali*
mentorica: Mihaela Žakelj Ogrin

Alenka Mažgon

Blažka Jesenko

Andraž Šubic

Erika Demšar, *V Zali*

Zala Kisovec, *Cvetje v jeseni*

Erik Štrukelj, *Tavčarjeva rojstna hiša*

Jernej Prijatelj, *V spomin Ivanu Tavčarju*

Đorđe Devič, *Tavčarjeva rojstna hiša*

Krištof Pisk, *Dvorec Visoko*

Ivana Krek, *Ljubezen nima meja*

Maja Bonča

Hana Gornik, *Visoški kozuc*

Šaja Rupar, *Agata*

Tadej Kisovec, Luka Kokelj,
Polikarp kaznuje Izidorja

Miha Činku

Nikola Treven, *Tavčarjev dvorec*

Nikola Treven, *Kozolec*

Veronika Pisk, *Agata na pujsu*

Vrtec Agata v letu 2023

Letos je Tavčarjevo leto. Ivan Tavčar in naš vrtec imata nekaj skupnega, saj vrtec nosi ime po glavni junakinji Agati iz Tavčarjevega zgodovinskega romana *Visoška kronika*. Toda Agate otroci še niso spoznali, pač pa so namesto tega »obiskali Tavčarja« na Visokem in se spomnili 100. obletnice njegove smrti. Radovedni, radoživci so s pomočjo vzgojiteljic vsak dan in vsak mesec posebej odkrivali svet okrog sebe, njegove zanimivosti, pa tudi pasti. Toda pojdimo lepo po vrsti.

Januar nam je prinesel pravo zimo s snegom, ki je vsem otrokom podaril prav posebno veselje in čar, ki so ga izražali s svojimi nasmejanimi, igrivimi in malo navihanimi obrazi. V starejših skupinah so se otroci in vzgojiteljice odločili, da preživijo eno januarsko noč kar v vrtcu. Dogodek so poimenovali Pižama žur. Ko so prišli zvečer v vrtec, so se najprej sprehodili s svetilkami po okolici vrtca in jo raziskovali v nočnem času. Otroci so ugotovili, da je narava ponoči drugačna.

Pomemben del vzgoje v vrtcu so otroške predstave. Vzgojiteljice iz Vrtca Žiri so januarja za vse otroke zaigrale v Sokolskem domu v Gorenji vasi predstavo *Kdo je napravil Vidku srajčico*. V mesecu kulture so si otroci prvega starostnega obdobja ogledali predstavo z naslovom *Mini Moni* gledališča Kukuc. Predstavo so otroci spremljali skozi barve ter tako spoznavali in ozaveščali svoja čustva in občutja. V predstavi je bilo veliko prijetnih glasbenih vložkov, igranje na kitaro in petje. Starejši otroci pa so si v Lutkovnem gledališču v Ljubljani ogledali predstavo *Sapramiška*. Tja jih je odpeljal avtobus, kar je bilo zanje pravo doživetje. Predstavi sta bili financirani iz šolskega sklada za vrtec.

Otroci so se februarja v sodelovanju z Zdravstvenim domom Škofja Loka učili, kako skrbeti za svoje zdravje. Urili so se v pravilnem čiščenju zob. Na zdravstveno higienskih delavnicah pa je medicinska sestra otrokom

Druženje z gozdarjem

predstavila različne bacile in viruse in jih seznanila s pravilnim umivanjem rok.

Konec februarja smo našemljeni v maskare preganjali zimo. Marca pa so otroci že praznovali prvi pomladni dan s predstavo *Dobri snežak* in imeli popoldansko druženje s starši s kratkim programom. Na gregorjevo so izvedli orientacijski pohod. Učenci iz osnovne šole so pod mentorstvom učiteljice Barbare Tavčar za otroke pripravili gibalnice, ki jih v sodelovanju z osnovno šolo izvajamo že nekaj let. V ta namen so učenci pripravili različne postaje, poligone, kjer so otroci imeli možnost izvajanja različnih oblik gibanja. Premagovali so ovire, izvajali vaje za mišice rok, za razvijanje ravnotežja, koordinacijo gibov celega telesa, izvajali gibalno taktilne vaje, plezali po ribstolu, se preizkusili v prenašanju žog na različna mesta ter v igri s padalom in baloni. Upoštevali so dogovorjena pravila in sledili pravilnemu zaporedju izvajanja vaj. Pokazali so svojo sproščenost, voljo, vztrajnost in veselje do športnih dejavnosti.

Naš vrtec je vključen v projekt, v katerem poskušamo otroke že v najzgodnejšem obdobju ozaveščati o pomembnosti čebel in ostalih opraševalcev za naš planet, zato smo pomladi organizirali Dan sajenja medovitih rastlin. V ta namen nam je Čebelarstvo društvo Blegoš podarilo več medovitih sadik: belo jelko, maline in ostrolistni javor, ki so jih otroci posadili s pomočjo hišnikov Dušana Skopca in Petra Her-

ege. Ob misli, da nam bodo čez nekaj let bele jelke in ostrolistni javor ponudili prijetno senco, smo se veselili opravljenega dela.

Aprila so starejši otroci iz našega vrtca gostili gozdarja Boga Žuna iz Zavoda za gozdove, enota Poljane. Skupaj z njim so se odpravili v gozd v Dobje, kjer so otroci slišali veliko zanimivosti o gozdnih živalih, drevju ter o tem, kakšno je delo gozdarja. Zapomnili so si, kako zvita je lisica, ki se naseli kar v jazbečev brlog. Spoznali so, da se bodo gozdne živali umaknile, če bodo zasilale človeka, pa tudi to, da človeka odrasla žival napade samo takrat, kadar se mamica zboji za mladička, ker smo ji prekrizali pot. Otroci so pogledali tudi pod lubje, ki ga je napadel lubadar. Na štorih pa so lahko prešteli, koliko let je bilo staro drevo.

Dan mladinske književnosti je bil ekološko obarvan, saj so otroci poslušali slikanico z naslovom *Fizolina*. Otroke je zgodba spodbujala k razmišljanju, da tudi odpadno embalažo lahko porabimo za nekaj koristnega.

V okviru projekta Turizmu pomaga lastna glava, ki ga izvajamo v starejših skupinah, smo v vrtec povabili Marcela Stržinarja, da je otrokom predstavil smučarke skoke. Otroke je seznanil z opremo, ki jo uporablja, in z načinom treninga. Otroci so mu z zanimanjem sledili, zastavljali različna vprašanja in se tudi sami preizkusili v »skokih«.

Letovanje na Pacugu

Za skupine predšolskih otrok so naše vzgojiteljice izvedle program NEON. To je primarno preventivni program s ciljem krepiti varovalne dejavnike otrok, da bi bili varni pred nasiljem in zlorabo. Otroke smo na njem primeren način seznanili z dejstvi o nasilju in zlorabi ter z možnimi načini samozaščitniškega ravnanja, zato da bi znali prepoznati in se ustrezno samozaščitno odzvati na »grozno« nasilja, zlorabe.

V sklopu projekta Erasmus plus je vzgojiteljica Tina obiskala vrtec Floraparkens na Švedskem, kjer si je ogledala, kaj vse počnejo za spodbujanje trajnosti v njihovi ustanovi. Namen obiska in srečanja s partnerji je bil tudi primerjava trajnostnega razvoja vrtcev iz Slovenije, Švedske in Nemčije. Predstavniki projekta iz Nemčije in Švedske pa so nam v oktobru vrnili obisk. Ogledali so si naš vrtec in se seznanili s trajnostnim

razvojem pri nas. Vrtec jim je bil zelo všeč.

Tavčarjevo leto smo obeležili z obiskom na Visokem, kamor smo bili povabljeni na predstavitev slikanice *Zlatobrad, Tavčarjev skrivnostni škrat*. Na dvorcu Visoko je otroke pričakal njen pisatelj Ivan Sivec. Otroci so po predstavitvi prejeli vsak svojo slikanico in se posladkali s kepico sladoleda.

V vrtcu Agata radi sodelujemo z lokalno skupnostjo in tako so otroci iz skupine Žirafe obiskali podjetje Polycom. Prijazno so jih sprejeli ter jim pokazali, kaj delajo v podjetju. Otroci so bili navdušeni nad različnimi roboti, še posebej nad tistim, ki jim je po njihovem navodilu dostavil čokoladice. Poklicali so tudi robota Otta in na zaslonu opazovali, kako se jim je približeval ter na koncu dostavil lične reklamne stekleničke.

Na Visokem

Predšolski otroci so tradicionalno letovali v Pacugu, letos med 23. in 26. majem. Spoznavali so življenje ob morju in v morju, raziskovali, nabirali, sestavljali ... Deležni so bili tudi gusarske pustolovščine, kjer so izdelovali kape, se naučili novo pesmico in iskali skriti zaklad. Za otroke je bila to zagotovo izjemna izkušnja, saj so bili daleč od doma in zato primorani v samostojnost, tkala so se nova prijateljstva in doživljale velike dogodivščine. Seveda so se otroci tudi veliko novega naučili. Vzgojiteljice iz Vrta Zala iz Gorenje vasi so za naše otroke pripravile predstavo *Pozor, jazbec gre!*

Junija smo sodelovali v dobrodelni akciji Deželak junak in pomagali zbirati finančna sredstva za otroke, da bodo lahko odšli prvič na morje. S skupno prireditvijo za vse skupine smo zaključili vrtčevsko leto. V okviru projekta Turizmu pomaga lastna glava so predšolski otroci pripravili razstavo *Vija vaja čez poljanske griče*.

Štiri- in petletni otroci so letovali na tridnevem taboru na kmetiji pri Ožbet na Četeni Ravni. Vse dni so uživali zdravo in okusno domačo hrano, ki je bila pridelana kar na domači kmetiji. Otroci so v tem času spoznali življenje in delo na kmetiji, pridobivali spoštljiv odnos do narave in postajali vedno bolj samostojni.

Pričele so se zaslužene počitnice in vsi smo se jih veselili. Avgusta, v času kolektivnega dopusta, so se zgodile poplave in spremenile podobo našega kraja. Vrtcu in šoli so poplave v veliki meri prizanesle.

Novo šolsko leto se tako kot v šoli tudi v vrtcu začne septembra. Takrat se oblikujejo nove skupine, nekateri otroci pa prvič prestopijo vrtčevski prag. Letos septembra je bilo takšnih otrok 35. Otroci so se hitro navadili na nove prijatelje in prijazne vzgojiteljice. Spoznavali so svoje nove igralnice in igrače, in ker je bilo vreme lepo, so veliko časa preživeli v naravi. Kot že vrsto let tudi v tem šolskem letu dobro sodelujemo s krajevno knjižnico Ivana Tavčarja. Sodelovanje pa bo zaradi poplav, ki je zalila pro-

store knjižnice v Poljanah, nekoliko drugačno. Knjižničarki Bernarda Buh in Romana Hafner nam bosta pravljice pripovedovali v vrtčevskih igralnicah, v šolski knjižnici in malčke povabili v krajevno knjižnico v Gorenjo vas. Na prvo pravljico urico pa je knjižničarka Bernarda Buh otroke povabila kar v poljansko knjižnico, ki je bila poplavljen in jim pokazala posledice poplave. Kljub vsemu so preživeli prijetno pravljico urico.

V tednu otroka, od 2. do 8. oktobra, ki se je odvijal pod sloganom Zakaži in zatoji radovednosti, smo v vrtcu veliko časa namenili različnim raziskovalnim nalogam in spodbujali radovednost otrok. Učenci osnovne šole so za otroke pripravili bralni izziv. S pomočjo iskanja koščkov sestavljanke so vrtničkarje popeljali skozi šolo do knjižnice, kjer so skupaj sestavili sliko v celoto. Učenci so prebrali zgodbo o dečku, ki je izgubil senco. Preko zgodbe so spoznali pomen sence in se kasneje sami vključili v igro senčnih oblik, ki so jih izvajali z lastnim telesom. Eno dopoldne so se družili z gasilci. Najmlajšim otrokom so gasilci na parkirišču pod vrtcem predstavili gasilsko vozilo, starejši otroci pa so obiskali gasilce kar v gasilskem domu, kjer so si ogledali še več gasilske opreme. Zadnji teden oktobra smo izvedli evakuacijsko vajo. Malčki so se hitro in varno po najbližji poti umaknili na prostore, ki so namenjeni evakuaciji.

Predšolskim otrokom se je s svojimi glasbili predstavila tudi Glasbena šola Škofja Loka. Glasbeniki so otroke s prijetnim programom navdušili za igro na različna glasbila, baletki pa sta otrokom predstavili balet. Za zaključek so otroke zapeli pesem *Živali jeseni*, glasbeniki pa so peto pesem spremljali s svojimi glasbili.

V sklopu Unescovega projekta *S pravljico skozi čas*, ki ga razpisuje vrtec Mornarček Piran, so se otroci seznanili z zgodbo *Velikan Vrhar*. Zgodbo jim je povedala kar avtorica Hermina Jelovčan. Z zgodbo so bogatili vrednote ljudskega izročila in spodbujali brezmernost otroške domišljije. Obiskali so

Zimsko veselje

pravljico sobo velikana Vrharja, ki so jo v ta namen pripravile vzgojiteljice. Otroci najstarejših dveh skupin so za vse vrtničkarje pripravili vsak svojo predstavo: *Melje, melje mlinček* in *Zralce*. Izkazali so se kot pravi igralci. Vzgojiteljice pa so poskrbele, da so bili v igro vključeni prav vsi otroci.

Čeprav je november dolgočasen mesec, smo imeli v vrtcu pestro dogajanje. Predšolski otroci so se vključili v projekt *Migaj, zdravo uživaj!*, preko katerega so se seznanili s pomembnostjo gibanja, zdravega prehranjevanja in s tem, kako preventivno vplivati na preprečevanje bolezni, povezanih z nezdravim načinom življenja. Po razgovoru o tem so otroci tekli. Skupaj jim je uspelo preteči kar enajst kilometrov. Tretji petek v mesecu, 17. novembra 2023, smo s tradicionalnim slovenskim zajtrkom obeležili dan slovenske hrane, s sloganom *Kruh za zajtrk – super dan!* Poleg poudarjanja pomena čebel, medu in opravevanja smo dodali še tematiko kruha in žit. November smo zaključili dobrodelno, saj smo na Dobrodelnem sejmu vsem obiskovalcem ponudili različne izdelke. Zbrana sredstva pa so šla v sklad šole in vrtca.

Že je tukaj december, najbolj čaroben mesec v letu. Otroci so skupaj z vzgojiteljicami okrasili smrečico in prižgali lučke. Veliko so se družili ob igri, petju in poslušanju pravljic. Prav vsi pa so bili v pričakovanju dedka Mraza. Kot

vsako leto so mu tudi letos zapeli zimsko pesmico, on pa je prinesel darila.

Otroci so se celo leto veliko igrali, kar je prav, saj je igra otrokova temeljna dejavnost, česar se strokovne delavke v vrtcu Agata dobro zavedamo.

Z vami delim še misel francoskega filozofa Michela de Montaigna, ki potrjuje naše prepričanje: »Otroška igra ni samo igra, ampak jo je treba jemati kot otrokovo najresnejšo dejavnost.«

Na pragu novega leta naj vam čas vladar' nakloni spoznati prave ljudi, storiti prave reči, ubrati prave poti ter v sebi in drugih najti le dobre sledi.

Srečno 2024!

Jožica Maček,
pomočnica ravnateljice

OPRAVIČILO IN V VEDNOST BRALCEM

V prejšnji številki *Vaščana* (letnik 48, številka 130, december 2022) na strani 37 pri članku z naslovom *Alojz Kodermac – novomašnik v Poljanah leta 1917* avtorica Marjeta Pisk ni navedena. Napako je povzročil tiskarski škrat. Uredništvo pa se avtorici iskreno opravičuje.

Sprejem Eme Klinec, svetovne rekorderke v poletih (226 m), v Poljanah (Foto: Jaka Šubic)

Novoletni strip

Vaščan, glasilo Krajevne skupnosti Poljane. Naklada 860 izvodov. Uredniški odbor: Jerneja Bonča (urednica), Anton Debeljak, Franc Dolenc, Bernarda Jesenko Filipič, Bernarda Pintar, Jaka Šubic, Mateja Tušek. Fotografija na naslovnici in izbor fotografij: Jaka Šubic. Lektoriranje: Tina Benedičič. Oblikovanje in grafična priprava: Studio Mazzini, d. o. o. Tisk: Pro Grafka, d. o. o., 2023.